

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tomáš Král

**Čas plnění dluhu (se zaměřením na zvláštnosti
závazků podnikatele)**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech LL.M., Ph.D.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 26. 6. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 294 904 znaků včetně mezer.

Tomáš Král

V Praze dne 26. 6. 2019

Rád bych na tomto místě poděkoval JUDr. Petru Čechovi, LL.M., Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, jakož i za předchozí seminární výuku, která ve mně podnítila zájem o soukromé právo.

Můj dík patří také Monice za laskavou podporu a pomoc při psaní diplomové práce.

Obsah

Úvod	1
1. Obecně k času plnění dluhu	3
1.1. Čas plnění dluhu v systému závazkového práva.....	3
1.2. Význam času plnění dluhu.....	4
1.3. Komparativní exkurz: Předpoklady nastoupení následků porušení závazku.....	9
1.4. Terminologické otázky	15
1.4.1. Čas plnění.....	15
1.4.2. Splnitelnost	16
1.4.3. Splatnost.....	18
1.4.3.1. Teoretické nejasnosti.....	18
1.4.3.2. Vymezení splatnosti	20
1.5. Význam času	24
1.5.1. Termíny a lhůty.....	24
1.5.2. Modalita určení času	25
1.5.3. Prodlužování času plnění, případně-li jeho konec na sobotu, neděli nebo svátek	27
1.5.3.1. Použití § 607 OZ na lhůty	28
1.5.3.2. Použití § 607 OZ na termíny	30
1.5.3.3. Vůle stran vylučuje použití § 607 OZ	31
1.5.3.4. Lhůta určená podle hodin	33
1.5.4. Význam denní doby a provozních hodin podnikatele.....	34
1.6. Shrnutí.....	36
2. Čas plnění je předem určen	38
2.1. Dluhy v režimu § 1958 odst. 1 OZ	38
2.2. Právní jednání	39
2.2.1. Obecně	39
2.2.2. Limity smluvní volnosti.....	40
2.2.3. Výkladové pomůcky v § 1959 OZ.....	42
2.2.4. Nástroje usnadňující obchodní styk.....	44
2.2.5. Dílčí plnění (splátky)	45
2.2.6. Respiro	46
2.2.7. Posun splatnosti	46
2.3. Rozhodnutí soudu	47
2.4. Pramen práva	48
2.5. Splatnost dluhů ze synallagmatických závazků	52
2.6. Shrnutí.....	53
3. Čas plnění není předem určen	54
3.1. Čas plnění je na vůli věřitele (§ 1958 odst. 2 OZ).....	54

3.1.1. Obecně	54
3.1.2. Aplikovatelnost § 1958 odst. 2 OZ	56
3.1.3. Výzva k plnění	57
3.1.3.1. Obsah a forma výzvy	57
3.1.3.2. Čas pro vykonání výzvy	61
3.1.4. Lhůta k plnění	66
3.1.5. Splnitelnost	69
3.2. Čas plnění je na vůli dlužníka (§ 1960 OZ)	72
3.2.1. Obecně	72
3.2.2. Aplikovatelnost § 1960 OZ	72
3.2.3. Lhůta k určení času plnění dlužníkem	73
3.2.4. Určení času plnění soudem	75
3.2.5. Procesněprávní aspekty	76
3.3. Shrnutí	77
4. Předčasné plnění	79
4.1. Obecně	79
4.2. Plnění před splatností	79
4.3. Plnění před splnitelností	80
4.4. Kdy je dluh splnitelný?	81
4.5. Odečet tzv. diskontu (§ 1967 OZ)	83
4.6. Předčasné plnění z pohledu splatnosti	84
4.7. Shrnutí	85
5. Zvláštní úprava času plnění dluhu v závazcích podnikatele	86
5.1. Ekonomický exkurz: Obchodní úvěr v kapitálové struktuře obchodní korporace ..	86
5.2. Obecná úprava splatnosti úplaty v obchodních transakcích	88
5.2.1. Obecně	88
5.2.2. Zákonná úprava splatnosti úplaty	90
5.2.2.1. Splatnost dluhu nebo právo na úrok z prodlení?	90
5.2.2.2. Lhůta splatnosti dluhu	92
5.2.3. Omezení smluvní svobody	95
5.2.4. Novelizace § 1963 an. OZ	97
5.3. Zvláštní úprava splatnosti ceny při prodeji potravin	98
5.4. Shrnutí	99
Závěr	101
Seznam zkratk	105
Seznam použitých zdrojů	109
Čas plnění dluhu (se zaměřením na zvláštnosti závazků podnikatele)	126
Time of Performance of an Obligation (Focusing on Entrepreneurs' Obligations) ..	127

Úvod

V dobách dávných bývaly transakce ihned splněny („z ruky do ruky“). Až s rozvojem společnosti začala být vzájemná plnění odsouvána do budoucnosti, a vznikla tak potřeba vypracovat koncept (soukromoprávního) závazku a v jeho rámci nabídnout odpověď mimo jiné na otázku, kdy má být dluh splněn. V dnešní, moderní společnosti má již závazek nezastupitelnou roli. Zejména podnikatelská praxe by nemohla fungovat tak, jak dnes funguje, nemohl-li by se podnikatel spolehnout, že zítra, za týden, ale i třeba za rok splní jeho partner dluh, ke kterému se dnes zavázal. To činí z času plnění dluhu významné téma uvnitř závazkového práva s jednoznačným praktickým dopadem.

Základ právní úpravy času plnění dluhu leží v občanském zákoníku. Právní úprava dává do značné míry průchod smluvní svobodě stran, pokud jde o určení času plnění dluhu. Obsahuje však i limity, z nichž některé platí specificky pro podnikatele. Kromě toho poskytuje právní úprava defaultní řešení času plnění dluhu.

Jádro právní úpravy času plnění dluhu v občanském zákoníku se příliš neliší od předchozích úprav, které stojí na stejných základech přinejmenším od 50. let 20. století. Přesto tuzemská právní věda nevytvořila do dnešního dne jednoznačné teoretické základy. Koncept splatnosti dluhu a jeho návaznost na následky porušení závazku a další instituty soukromého práva je v teorii nejasný. Koncept splnitelnosti dluhu začal pronikat do teorie českého závazkového práva až v posledních letech. Již to činí čas plnění dluhu tématem hodným podrobnějšího rozpracování. To platí tím spíše, že od vstupu České republiky do Evropské unie je toto téma v dílčích otázkách významně ovlivněno unijním právem.

Cílem práce je institut času plnění dluhu, resp. přinejmenším jeho stěžejní ustanovení v § 1958 až 1967 OZ, komplexně popsat, analyzovat a uvést do souvislostí. Při tom budu věnovat zvláštní pozornost závazkům podnikatele. Metodami používanými v této práci budou zejména deskripce, komparace a analýza. Čas plnění dluhu budu analyzovat především z funkčního hlediska a budu si všímat jeho návaznosti na další právní instituty.

Zohlednění dostupné tuzemské judikatury a relevantní literatury je samozřejmostí a bude významně doplněno o další zdroje, a to jak týkající se zahraničních právních řádů (zejména toho rakouského a německého) a evropských unifikačních projektů (zejména Principů evropského smluvního práva), tak historických právních předpisů platných na našem území. To nabídne širší pohled na téma času plnění dluhu a zejména usnadní výklad konkrétních otázek v tuzemském pozitivním právu. V rámci výkladu tuzemského

práva představím jak nesporné výklady potvrzené soudní praxí, tak sporné či dosud neřešené otázky. V některých případech se kriticky vymezím proti závěrům tuzemské doktríny či soudní praxe. U některých otázek bude kriticky zhodnocena i platná legislativa.

Za účelem naplnění výše vytyčených cílů jsem práci rozdělil do pěti kapitol, které postupují od obecného ke zvláštnímu. První, nejrozsáhlejší kapitola se věnuje času plnění dluhu obecně. Zasazuje tento institut do systému závazkového práva, a to jak formálně (z pohledu platné legislativy), tak funkčně (z pohledu návaznosti na další instituty). První kapitola také obsahuje důležitý komparativní rozbor, v jehož světle čas plnění dluhu dále vykládám. Předpokladem dalšího rozboru je také vymezení terminologie. Konečně je v první kapitole věnována pozornost také času a jeho podobám a působení v právu.

V souladu s členěním, které použil již V. Knapp, rozděluji problematiku času plnění dluhu do dvou hlavních skupin případů: 1) **čas plnění je předem určen** a 2) **čas plnění není předem určen**. Těmto skupinám odpovídají druhá a třetí kapitola práce. Ve druhé kapitole se věnuji případům, kdy je čas plnění předem určen, což odpovídá režimu § 1958 odst. 1 OZ. Kromě této obecné úpravy přibližují jednotlivé právní důvody, které mohou čas plnění určit. Ve třetí kapitole se věnuji případům, kdy čas plnění není předem určen, což jsou typově dvě situace: čas plnění je na vůli věřitele (§ 1958 odst. 2 OZ) nebo na vůli dlužníka (§ 1960 OZ). Druhá a třetí kapitola tvoří jádro výkladu obecné pozitivní úpravy času plnění dluhu.

Ve čtvrté kapitole pojednávám o zvláštním, avšak s časem plnění dluhu bytostně souvisejícím, tématu předčasného plnění. Pátá kapitola se věnuje zvláštní úpravě času plnění dluhu v závazcích s účastí podnikatele. Byť je na zvláštnosti závazků podnikatele průběžně poukazováno i v předchozích kapitolách, pátá kapitola se jim věnuje výhradně. Po ekonomickém exkurzu do teorie korporátního financování jsou představeny dvě zvláštní úpravy času plnění dluhu: 1) obecná úprava splatnosti úplaty v obchodních transakcích a 2) zvláštní úprava splatnosti ceny při prodeji potravin.

1. Obecně k času plnění dluhu

1.1. Čas plnění dluhu v systému závazkového práva

Obsahem každého (soukromoprávního)¹ závazku je právo věřitele na plnění jako na pohledávku a tomu odpovídající povinnost dlužníka toto právo splněním dluhu uspokojit (§ 1721 OZ). Institut času plnění dluhu dává odpověď především na otázku, kdy může a kdy musí tento dluh být splněn. Právě vzhledem k úzké souvislosti se splněním koncentruje občanský zákoník obecná ustanovení o času plnění do oddílu o **splnění** závazku. Činily tak i právní předpisy přijaté na našem území ve druhé polovině 20. století.² Shodné systematické zařazení dnes užívají i mnohé evropské unifikační projekty, které ustanovení o času plnění řadí rovněž mezi splnění (*Performance*).³

Z velkých národních kodifikací přijatých v 19. a 20. století v Evropě lze obdobnou systematiku vysledovat jen u některých: například italský občanský zákoník (čl. 1183 an. Codice Civile) koncentruje ustanovení o času plnění dluhu do části o splnění obecně (*Dell'adempimento in generale*), švýcarský zákon o obligacích (čl. 75 an.) do části o splnění závazků (*Die Erfüllung der Obligationen*). Naopak německý občanský zákoník (§ 271 BGB) řadí ustanovení o čase plnění do části o obsahu závazků (*Inhalt der Schuldverhältnisse*), resp. do hlavy o povinnosti k plnění (*Verpflichtung zur Leistung*), a francouzský občanský zákoník (čl. 1305 an. Code Civil) do kapitoly o modalitách závazků (*Les modalités de l'obligation*).

Zvláštní pozornost zasluhuje obecný zákoník občanský, neboť měl zásadní vliv na systematiku používanou tuzemskou prvorepublikovou doktrínou. V obecném zákoníku občanském byla (a v současném rakouském občanském zákoníku stále jsou) hlavní ustanovení o času plnění roztroušena na dvou místech: část se nacházela v hlavě „O smlouvách a právních jednáních vůbec“ (§ 904 OZO), část v hlavě „O zrušení práv a závazků“ (§ 1417 an. OZO). Ještě vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937 počítal se zachováním této roztroušenosti (§ 738 an. a § 1268 vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937), a to i přes pochybnosti jeho tvůrců o potřebnosti převzetí tehdejšího § 1417 OZO.⁴ Občanský zákoník z roku 1950 však již hlavní ustanovení o času

¹ Čas plnění (v obecném smyslu) je samozřejmě relevantní i ve veřejném právu – např. v otázce splatnosti daně podle daňových předpisů nebo pokuty podle trestního či přestupkového práva. Tématem této práce je však pouze čas plnění jako institut soukromého práva.

² Srov. § 563 an. OZ 1964, § 340 an. ObchZ, § 225 an. ZMO a § 306 an. OZ 1950.

³ Srov. čl. III.–2:102 an. DCFR, čl. 7:102 an. PECL a čl. 83 an. CEC.

⁴ Důvodová zpráva zněla: „§ 1417 obč. zák., ač snad nadbytečný, byl převzat v § 1268, ale byl tekstem i citacemi uveden do souladu s §§ 738 až 742.“ Viz důvodová zpráva návrhu občanského zákoníku z roku

plnění sjednotil (§ 306 an. OZ 1950) do hlavy o zániku závazků a tato systematika platí dodnes. Tato legislativně-systematická změna započatá občanským zákoníkem z roku 1950 měla vliv i na systematiku používanou doktrínou. Zatímco prvorepubliková literatura pojednávala o čase plnění dluhu v kapitolách o předmětu smlouvy, popř. smluvních povinnostech,⁵ počínaje učebnicí závazkového práva z roku 1954 kolektivu V. Knappa již tuzemské učebnice a monografie pojednávají o čase plnění zpravidla v kapitolách o splnění.⁶

Při zasazování času plnění dluhu do systematiky závazkového práva je třeba poznamenat, že existují právní normy, o kterých lze říct, že čas plnění dluhu upravují zcela nepochybně (typicky právní normy, které upravují, kdy musí dlužník splnit svůj dluh při neexistenci dohody s věřitelem). Právě podle těchto právních norem bylo výše identifikováno systematické zařazení času plnění dluhu v jednotlivých kodifikacích. Jiné právní normy však mohou mít volnější vztah k institutu času plnění dluhu a různé právní řády je mohou upravovat na různých místech. Tak například italský občanský zákoník nebo polský občanský zákoník upravují v části o splnění závazku i možnost věřitele požadovat plnění dluhu před splatností, poklesne-li jistota, kterou měl dlužník věřiteli poskytnout, nebo dostane-li se dlužník do úpadku (čl. 1186 Codice Civile, čl. 458 KC). Český právní řád obsahuje obdobné právní normy; je však třeba je hledat nikoliv mezi obecnými ustanoveními občanského zákoníku o čase plnění, nýbrž až v dílu o zajištění a utvrzení dluhů (§ 2017 odst. 1 OZ) a v případě úpadku dlužníka dokonce až ve zvláštním zákoně (§ 250 InsZ).

1.2. Význam času plnění dluhu

Význam času plnění dluhu tkví primárně v tom, že umožňuje stranám seznat, kdy dluh může a kdy musí být splněn, čemuž mohou strany uzpůsobit své chování. Dlužník potřebuje vědět, kdy nejdříve může započít s plněním a kdy nejpozději musí splnit, popř. po jakou dobu musí být připraven plnit. Věřitel potřebuje vědět, kdy nejdříve (popř. po jakou dobu) musí být připraven plnění přijmout a poskytnout dlužníkovi potřebnou součinnost a kdy nejpozději může očekávat, že dlužník splní. To je důležité

1937, sněmovní tisk č. 844 z volebního období Národního shromáždění ČSR 1935–1938. Dostupná na: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_42.htm

⁵ SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*. Druhé vydání. Brno: nákladem československého akademického spolku Právnick, 1933, s. 92 an. nebo KRČMÁŘ, J. *Právo občanské III. Právo obligační*. IV. vydání. Praha: nákladem Knihovny Sborníku věd právních a státních, 1947, s. 84 an.

⁶ KNAPP, V. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954, s. 333 an.

zejména v podnikatelské praxi, neboť znalost času plnění jednotlivých dluhů umožňuje podnikateli – ať je zrovna v postavení dlužníka, nebo věřitele – přizpůsobit tomu řízení svého podniku, například pokud jde o cash-flow, pracovní nebo skladové kapacity apod.

V tomto smyslu je čas plnění účelem sám o sobě. Zachovají-li se strany v souladu s úpravou času plnění dluhu, je tím význam času plnění do značné míry vyčerpán. Poruší-li však strana čas plnění, stane se čas plnění referenčním bodem toho, jak se strana měla zachovat. Z výše uvedeného je patrná úzká souvislost času plnění dluhu s **porušením závazku**, kterýžto pojem je namísto objasnit, neboť nenachází svůj odraz v platném českém právu.

„Porušení závazku“, někdy též „nesplnění“ nebo úžeji „porušení smlouvy“, je souhrnným pojmem označujícím všechny myslitelné formy porušení závazku. Používají jej právní texty vycházející z tzv. jednotného konceptu porušení závazku. Ten tkví v subsumpci všech myslitelných forem porušení závazku (prodlení, vadné plnění, nemožnost plnění apod.) pod tento jednotný pojem porušení závazku, resp. nesplnění (*non-performance*), na který jsou navázány prostředky nápravy (*remedies*), které nejsou závislé na tom, k jaké formě porušení závazku došlo.⁷ Z jednotného konceptu porušení závazku vychází například právní řády Anglie (*breach of contract*), Francie (*inexécution*) nebo Nizozemska (*tekortkoming*),⁸ v budoucnu snad i právní řád Slovenska (*nesplnenie*).⁹ Do značné míry z něj vychází i německý občanský zákoník se svým konceptem „porušení povinnosti“ (*Pflichtverletzung*).¹⁰ Vychází z něj i některé mezinárodní smlouvy (Úmluva o mezinárodní koupi zboží) nebo evropské unifikační projekty (např. Principy evropského smluvního práva, Návrh společného referenčního rámce nebo neúspěšný návrh Společné evropské právní úpravy prodeje). Naproti tomu v právních rádech, které jednotný koncept porušení závazku neznají (např. právní řády Řecka, Portugalska, nebo Německa před reformou závazkového práva v roce 2001)¹¹ je třeba nejprve zjistit formu porušení

⁷ J. Kleinschmidt (Intro. before Art. 8:101) in JANSEN, N., ZIMMERMANN, R. (eds.). *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford: Oxford University Press, 2018, p. 1078, marg. 10.

⁸ K tomu, jakož i k dalším příkladům, viz LANDO, O., BEALE, H. (eds.). *Principles on European Contract Law. Parts I and II. Prepared by The Commission on European Contract Law*. Hague: Kluwer Law International, 2000, p. 359–362. V případě Francie na této skutečnosti ničeho nezměnila ani reforma závazkového práva v roce 2016, k tomu viz T. Rűfner (Art. 8:103) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1114, marg. 9.

⁹ Srov. návrh novely slovenského občanského zákoníku z října 2018. Dostupný na <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Aktuality-obcianskeho-zakonnika.aspx>. Podrobně viz též JURČOVÁ, M. a kol. *Jednotný systém nesplnenia a prostriedkov nápravy. Návrh koncepcie a pravidiel (ustanovení) budúcej právnej úpravy*. Praha: Leges, 2019.

¹⁰ T. Rűfner (Art. 8:103) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1115–1116, marg. 11.

¹¹ VON BAR, C., CLIVE, E. (eds.). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Full Edition. Volume I*. Munich: Sellier. European Law Publishers,

závazku a teprve podle toho lze určit možné prostředky nápravy.¹² Pozitivní české právo se řadí do druhé ze skupin, neboť jednotný koncept porušení závazku nezná. Přesto jej lze použít jako zastřešující pojem pro jednotlivé formy porušení.

J. Šilhán, který nabídl doposud nejkompexnější zpracování otázky porušení smlouvy podle českého občanského zákoníku, považuje za porušení smlouvy „*jakoukoliv odchylku toho, co mezi stranami je, od toho, co by na základě jejich závazku být mělo*.“¹³ Dále v návaznosti na úpravu v občanském zákoníku rozlišuje následující formy porušení smlouvy: 1) **prodlení**, 2) **vadné splnění**, 3) **nemožnost plnění** a 4) **tzv. závazkový delikt**.¹⁴ Na jednotlivé formy porušení závazku, navazuje pestrá paleta možných následků porušení. J. Šilhán je dělí na 1) **univerzální** a 2) **specifické**.¹⁵ Univerzální následky se mohou vázat k jakékoliv formě porušení smlouvy (např. odstoupení od smlouvy, náhrada škody nebo smluvní pokuta), zatímco ty specifické jen k některým formám porušení (např. úroky z prodlení u prodlení nebo sleva z ceny u vadného splnění).¹⁶ J. Šilhán formuluje výše uvedené pouze ve vztahu ke smluvním závazkům. Proto používá pojmy „porušení smlouvy“ a „následky porušení smlouvy“. Protože se však téma této práce – čas plnění dluhu – nevyznačuje příliš významnými rozdíly mezi smluvními a mimosmluvními závazky, používám v této práci obecnější pojem „porušení závazku“, na který je podle mého názoru definice porušení citovaná výše rovněž použitelná. Ostatně například Návrh společného referenčního rámce, ve kterém je obdobou pojmu „porušení smlouvy“ pojem „nesplnění“ (*non-performance*), definuje tento pojem podobně jako J. Šilhán a vztahuje jej jak na smluvní, tak na mimosmluvní závazky.¹⁷ Je však třeba poznamenat, že jednotlivé formy porušení smlouvy a jeho následky, jak je identifikoval J. Šilhán (viz výše), nejsou všechny plně použitelné i na mimosmluvní závazky. Některé mimosmluvní závazky (např. závazky z deliktů) nemohou být porušeny např. ve formě vadného splnění nebo nemůže z povahy věci být následkem jejich porušení odstoupení od smlouvy.

Z výše uvedených forem porušení závazku je čas plnění dluhu nejvýznamnější pro **prodlení**. U **prodlení dlužníka** tkví význam času plnění dluhu v tom, že bez něj nelze

2009, p. 879. K Německu viz J. Kleinschmidt (Intro. before Art. 8:101) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1077, marg. 8.

¹² J. Kleinschmidt (Intro. before Art. 8:101) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1077, marg. 8.

¹³ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 4 a 43.

¹⁴ *Ibid.*, s. 45, 152 a 159.

¹⁵ *Ibid.*, s. 152–159.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ VON BAR/CLIVE, *Principles*, p. 21, marg. 36 and p. 700.

určit počátek prodlení. Určení takového okamžiku je kromě posouzení existence samotného prodlení dlužníka relevantní i pro jednotlivé právní následky dlužníkovy prodlení (např. od kdy se počítá úrok z prodlení, od kdy může věřitel akcelarovat dluh, je-li ujednána ztráta výhody splátek, nebo od kdy se již škůdce v režimu smluvní odpovědnosti nemůže liberovat podle § 2913 odst. 2 OZ). U **prodlení věřitele** dává úprava času plnění dluhu odpověď na otázku, kdy musí věřitel přijmout nebo být připraven přijmout řádně nabízené plnění nebo poskytnout potřebnou součinnost dlužníkovi (§ 1975 OZ), a tím opět i na otázku, kdy nastávají právní následky prodlení věřitele (zejména od kdy nese věřitel nebezpečí škody na věci).¹⁸

Vadné splnění je formou porušení závazku odlišnou od prodlení, která nastává při přijetí vadného plnění věřitelem. Při vadném splnění dluh ve své původní podobě již netrvá a věřiteli vznikají práva z vadného plnění.¹⁹ To plyne z § 1914 odst. 2 OZ, který se představuje odklon od dřívější úpravy v obchodním zákoníku (a ní postavené obchodněprávní doktríny), která vycházela ze širokého pojetí prodlení, podle které byl dlužník v prodlení, i když jeho vadné plnění věřitel přijal. Většina autorů tuto odlišnou koncepci v občanském zákoníku respektuje,²⁰ existují však, byť jsou v menšině, autoři, kteří i po 1. lednu 2014 považují za prodlení i vadné plnění přijaté věřitelem.²¹

Úprava času plnění dluhu není při vadném splnění tak významná. Protože vadné splnění vylučuje prodlení dlužníka, je nerozhodné, zda dlužník vadně splnil včas před, nebo až po splatnosti. Prodlení buď vůbec nenastává, anebo prodlení končí, byl-li v okamžiku vadného splnění dlužník v prodlení.²² V určitých případech je však představitelné, že nedodržení úpravy času plnění dluhu povede přece

¹⁸ Z pragmatických důvodů označuji dále v této práci toto „součinnostní chování“ věřitele za jeho povinnost, a to bez záměru zapojit se do probíhající doktrinní diskuse o (ne)oprávněnosti názoru, že věřitel má povinnost přijmout plnění (srov. zejména PULKRÁBEK, Z. Opravdu je věřitel povinen přijmout plnění? *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 10, s. 361 an. a tam citované názory dalších autorů).

¹⁹ Stranou ponechávám, opět z pragmatických důvodů, doktrinní diskusi o tom, zda podle občanského zákoníku vede vadné splnění k zániku původního závazku a vzniku závazku nového, nebo pouze ke změně závazku původního (viz BÁNYAIOVÁ, A. Diskutované otázky zániku závazků v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 6, s. 21–23 a tam citované názory dalších autorů).

²⁰ ČECH, P. Změna závazku v NOZ. *Metodické aktuality*, 2014, č. 5, s. 26; M. Selucká (§ 1914) in PRAŽÁK, Z., FIALA, J., HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* Praha: Leges, 2017, s. 407–408; ONDREJOVÁ, D. *Průvodce uzavíráním smluv*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 184; A. Bányaiová (§ 1968) in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 473, marg. č. 8; J. Porod (§ 1914) in PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1925, marg. č. 9; P. Horák (§ 1968) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1980, marg. č. 5–9.

²¹ Např. I. Pelikánová in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele.* Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 689–690 nebo R. Dávid (§ 1968) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 554.

²² ČECH, *Změna závazku*, s. 26.

jen k vadnému splnění, a nikoliv prodlení. To například u společenských a jiných akcí, při kterých je nezbytné dodržet ujednaný harmonogram. J. Šilhán mluví v této souvislosti o „vadách času plnění“.²³ Předčasné plnění, opožděné plnění nebo zkrácení časového úseku, po který mělo být plněno, bude v takových případech zpravidla i praktičtější řešit pomocí práv z vadného plnění (např. slevou z ceny vstupenky) než skrz právní následky prodlení.²⁴

Další formou porušení je **nemožnost plnění**. Myšlena je zde pouze následná nemožnost plnění podle § 2006 an. OZ, tedy nemožnost plnění nastalá až po vzniku závazku. Pokud je plnění nemožné již v okamžiku učinění právního jednání (počáteční nemožnost plnění), závazek vůbec nevzniká, neboť právní jednání je absolutně neplatné (§ 580 odst. 2 OZ), a tudíž nelze takovou situaci řadit mezi případy porušení závazku. U následné nemožnosti plnění hraje čas plnění dluhu pouze druhotnou roli: splatnost je referenčním bodem, ke kterému se nemožnost plnění posuzuje.²⁵

Závazkový delikt je pojmem, pod kterým J. Šilhán rozumí „*porušení určitých obecnějších ochranných a prevenčních norem, které se ovšem odehraje v daném případě v přímé souvislosti s realizací závazku a ve sféře jeho dosahu [...]*“.²⁶ Jde zejména o povinnosti plynoucí z principu poctivosti a smluvní loajality. Účel těchto povinností nesměřuje primárně ke splnění závazku, ale spíše k ochraně poctivé smluvní strany.²⁷ Příklad: ledabylý malíř při výmalbě bytu pokape barvou nábytek.²⁸ Závěr, že jde v takovém případě o porušení smlouvy (a nikoliv pouze o protiprávní jednání stojící mimo závazek), je významný z pohledu právních následků: je díky tomu možné uvažovat například o právu druhé strany domáhat se náhrady ve výhodnějším režimu smluvní povinnosti k náhradě újmy podle § 2913 OZ²⁹ nebo o právu odstoupit od smlouvy. Vzhledem k povaze těchto povinností, které sice jsou obsahem závazku, ne však dluhem ve smyslu § 1721 OZ, na ně není zákonná úprava času plnění dluhu dost dobře

²³ ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 121.

²⁴ J. Šilhán (ibid.) uvádí jako příklad předčasného plnění ohňostroj, který začne o půl hodiny dříve, v důsledku čehož se diváci nestihnou usadit a sledovat jej, a jako příklad opožděného plnění opožděný začátek akce, v důsledku čehož jsou již diváci otráveni.

²⁵ V. Knapp a M. Knappová (aktualizoval a doplnil J. Mikeš) in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: Závazkové právo*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 77; ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 92.

²⁶ ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 142.

²⁷ P. Bezouška (§ 2913) in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1568, marg. č. 13.

²⁸ ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 35.

²⁹ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. května 2018, sp. zn. 32 Cdo 871/2018: „*Smluvní povinnosti ve smyslu § 2913 o. z. je přitom i povinnost upustit od jednání, které by svým účelem mařilo nebo mohlo ohrozit účel smlouvy či poškodit práva vyplývající ze smlouvy, přičemž takovým jednáním je i bezdůvodné vymáhání nároku [...]*“

použitelná.³⁰ Lze si však představit, že by závazkovým deliktem mohlo být úmyslné porušení úpravy času plnění dluhu. J. Šilhán uvádí jako příklad vědomé „vnucování“ předčasného plnění věřiteli vedoucí ke zvýšeným nákladům věřitele na opakované odmítání takového plnění.³¹ Takové jednání by mohlo být potenciálně rozporné s § 6 OZ, popř. § 2900 OZ, a vzhledem k přímé souvislosti s plněním dluhu by bylo možné je označit jako závazkový delikt.³²

Význam času plnění dluhu samozřejmě není vyčerpán poukazem na porušení závazku. Má totiž vliv na mnoho dalších právních institutů (nejen závazkového práva), které s porušením závazku souvisí jen vzdáleně, popř. vůbec. Nemá smysl se na tomto místě pokoušet o jejich vyčerpávající výčet, lze však uvést alespoň vybrané: **promlčení** (splatnost má vliv na to, kdy lze právo uplatnit u orgánu veřejné moci, a tedy od kdy běží promlčecí lhůta – § 619 odst. 1 OZ), **zastavení pohledávky** (splatnost má vliv na to, kdo je osobou oprávněnou inkasovat plnění ze zastavené pohledávky – § 1336 OZ) **započítávání plnění** (splatnost je jedním z kritérií určujících, na který dluh se započte plnění, má-li dlužník u věřitele více dluhů stejného druhu – § 1933 OZ), **místo plnění dluhu** (splatnost je okamžikem, ke kterému se určuje místo plnění donosného dluhu – § 1956 OZ), **započtení** (splatnost a splnitelnost jsou klíčové pro posouzení možnosti jednostranného započtení – § 1982 odst. 1 OZ), **trestný čin poškození věřitele** (trestný čin může být dokonán, pouze je-li věřitelova pohledávka již splatná – § 222 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník),³³ **úpadek** (splatnost je relevantní pro účely testu likvidity – § 3 odst. 1 a 2 InsZ).

1.3. Komparativní exkurz: Předpoklady nastoupení následků porušení závazku

V předchozí podkapitole byla představena úzká souvislost času plnění dluhu s porušením závazku, a to z pohledu českého závazkového práva. Tato podkapitola navazuje na tento rozbor formou komparativního exkurzu do nejvlivnějších evropských právních řádů, historických tuzemských kodifikací, jakož i do evropských unifikačních

³⁰ To nevyklučuje, aby obsahovala vlastní úpravu času plnění těchto povinností smlouva nebo právní předpis. Srov. například podrobně upravené informační povinnosti podle čl. 16 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1177/2010 ze dne 24. listopadu 2010 o právech cestujících při cestování po moři a na vnitrozemských vodních cestách a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004: „1. Je-li zahájení osobní přepravy nebo okružní plavby zrušeno nebo zpožděno, informuje dopravce nebo případně provozovatel terminálu cestující, kteří plavbu nastupují z přístavních terminálů, nebo pokud je to možné, cestující, kteří plavbu nastupují v přístavech, o situaci co nejdříve a nejpozději 30 minut po plánovaném vyplutí a o odhadovaném čase vyplutí a odhadovaném čase příplutí ihned, jakmile jsou tyto informace k dispozici.“

³¹ ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 121–122, pozn. pod čarou č. 313.

³² *Ibid.*

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2010, sp. zn. 5 Tdo 922/2018, bod 53.

projektů. Hlavní pozornost je věnována předpokladům, za kterých nastupují následky porušení závazku. Tento komparativní exkurz není samoúčelný: vyplynou z něj důležité poznatky, na které bude navázáno v dalších kapitolách.

V komparativních odborných textech se pravidelně poukazuje na tento základní rozdíl mezi kontinentálními právními řádů a common law: zatímco v **kontinentálních právních řádech** platí, že pro nastoupení některých následků porušení závazku nestačí samotný fakt, že dlužník nesplnil splatný dluh,³⁴ nýbrž je zapotřebí, aby věřitel dlužníka ještě zvlášť upomenul, v **common law** takové výzvy není zapotřebí.³⁵ Přístup **kontinentálních právních řádů** má svůj původ v římském právu, kde se výzva věřitele předcházející prodlení dlužníka (*mora debitoris*) nazývala *interpellatio*.³⁶

Typickým příkladem takového právního řádu je **Francie**. Ve francouzském právu je uplatnění téměř všech prostředků nápravy porušení závazku podmíněno nastáním *mise en demeure*, tedy „uvedením do prodlení“.³⁷ Podle obecného čl. 1344 Code Civil může tento stav nastat „soudním předvoláním, výzvou, která dává dostatečné varování, nebo, stanoví-li tak smlouva, již tím, že se dluh stane vynutitelným“.³⁸ Na stejném místě se stanoví, že *mise en demeure* vede k nabíhání úroků z prodlení (čl. 1344-1 Code Civil) a přechodu nebezpečí vzniku škody na věci (čl. 1344-2 Code Civil). Z ustanovení upravujících jednotlivé prostředky nápravy porušení závazku pak plyne, že jich nelze bez *mise en demeure* využít; týká se to např. práva na splnění původního dluhu (čl. 1221 a 1222 Code Civil), slevy z ceny (čl. 1223 Code Civil), odstoupení od smlouvy (čl. 1225 odst. 2 a čl. 1226 odst. 1 Code Civil) nebo náhrady škody (čl. 1231 Code Civil).

Podobně v **německém právu** je podle § 286 odst. 1 BGB obecně předpokladem prodlení (*Verzug*) doručení výzvy (*Mahnung*) dlužníkovi a na prodlení jsou navázány následky jako např. náhrada škody za opožděné plnění (*Schadensersatz wegen*

³⁴ „Splatnosti“, „prodlení“ a dalším pojmům užívaných v této práci při komparaci nelze přikládat bez dalšího význam, který mají v českém právu.

³⁵ R. Zimmermann (Art. 9:501 para. 1) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1442–1444, marg. 10–11; TREITEL, G. H. *Remedies for Breach of Contract. A Comparative Account*. Oxford: Clarendon Press, 1988, p. 132, marg. 111 and p. 136–138, marg. 115.

³⁶ R. Zimmermann (Art. 9:501 para. 1) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1442–1443, marg. 10. Ještě podrobněji k roli interpelace v římském právu viz ZIMMERMANN, R. *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Cape Town: Juta, 1990, p. 791–793.

³⁷ BEALE, H., FAUVARQUE-COSSON, B., RUTGERS, J., VOGENAUER, S. *Cases, Materials and Text on Contract Law*. Third edition. Oxford: Hart Publishing, 2019, p. 1040–1041; FAGES, B. *Droit des obligations*. 7e édition. Issy-les-Moulineaux: L.G.D.J., 2017, p. 243–244, marg. 282.

³⁸ Čl. 1344 Code Civil: „Le débiteur est mis en demeure de payer soit par une sommation ou un acte portant interpellation suffisante, soit, si le contrat le prévoit, par la seule exigibilité de l'obligation.“

Verzögerung der Leistung) (§ 280 odst. 2 BGB),³⁹ zpřísnění odpovědnosti dlužníka (§ 287 BGB) nebo úroky z prodlení (§ 288 BGB).

Účelem výzvy v těchto právních řádech je zejména informovat dlužníka, že čas pro plnění jeho dluhu vypršel a že věřitel opravdu chce, aby plnil.⁴⁰ Má zabránit tomu, aby se dlužník ocitl v prodlení s plněním dluhu, o jehož splatnosti či dokonce existenci nevěděl.⁴¹ Tím plní z pohledu dlužníka ochrannou funkci.⁴² Výzva také napomáhá dovést v konkrétním případě zavinění dlužníka, je-li podmínkou pro nastoupení některého z následků porušení závazku (typicky náhrady škody).⁴³ Jakmile totiž dlužník neplní ani po výzvě, bude zpravidla jednat zaviněně.⁴⁴

Požadavek výzvy nicméně neplatí vždy. Někdy se následky porušení závazku prosadí i bez ní. Takové výjimky se liší v jednotlivých právních řádech a jde o různé případy, kdy by lpění na výzvě bylo zbytečné nebo nespravedlivé – např. je-li včasné plnění zjevně nezbytné, odmítne-li výslovně dlužník plnit, poruší-li dlužník povinnost spočívající v *omittere* nebo jde-li o vrácení kradené věci (tato výjimka plyne z římskoprávní zásady *fur semper in mora*).⁴⁵ Další výjimkou může být, že se na zbytnosti výzvy dohodnou samy strany závazku, nebo pokud sám dlužník oznámí, kdy splní, avšak nakonec nesplní (v Německu tzv. *Selbstmahnung* – k té podrobněji dále v podkapitole 3.1.5. této práce).

Zdaleka nejvýznamnější je však výjimka, kterou představuje zásada *dies interpellat pro homine* (den upomíná namísto člověka). Podle této zásady není výzvy třeba, je-li čas plnění dostatečně přesně stanoven. Následky porušení závazku tak nastupují automaticky již marným uplynutím času plnění. Ratio zásady je, že dlužník při smluvním ujednání času plnění dobře ví, kdy má plnit, a lze proto od něj očekávat přesnost; naopak po věřiteli nelze požadovat, aby monitoroval každou svou pohledávku a aktivně se zasazoval o její splnění.⁴⁶ Zásada má svůj původ v justiciánském právu, prosadila se i v *ius commune*

³⁹ K jednotlivým typům náhrady škody viz podrobněji ZIMMERMANN, R. *The New German Law of Obligations: Historical and Comparative Perspectives*. Oxford: Oxford University Press, 2005, p. 49 et seq. and p. 108 et seq.

⁴⁰ TREITEL, *Remedies*, p. 132, marg. 111 and p. 132, marg. 111; LEIN, E. *Die Verzögerung der Leistung im europäischen Vertragsrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2015, S. 328–329.

⁴¹ LEIN, *Die Verzögerung*, S. 330.

⁴² LEIN, *Die Verzögerung*, S. 330; SCHWARZE, R. *Das Recht der Leistungsstörungen*. 2. Auflage. Berlin: De Gruyter, 2017, S. 430, Rn 11.

⁴³ TREITEL, *Remedies*, p. 132, marg. 111 and p. 132, marg. 111; R. Zimmermann (Art. 9:501 para. 1) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1442–1443, marg. 10.

⁴⁴ R. Zimmermann (Art. 9:501 para. 1) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1442–1443, marg. 10.

⁴⁵ Podrobnější komparativní přehled výjimek podává LEIN, *Die Verzögerung*, S. 341–353.

⁴⁶ LEIN, *Die Verzögerung*, S. 337–338.

a mnohé kodifikace ovlivňuje dodnes.⁴⁷ Velice výrazně se projevuje v německém právu, podle kterého není výzvy třeba, pokud byl čas plnění určen podle kalendáře (§ 286 odst. 2 č. 1 BGB) nebo událostí, na kterou navazuje přiměřená lhůta umožňující určit čas plnění podle kalendáře (§ 286 odst. 2 č. 2 BGB). Některé právní řády jsou k této zásadě méně vstřícné. Například čl. 1219 Codice Civile ji omezuje jen na donosné dluhy. Francouzské právo, které bylo k této zásadě vždy zdrženlivé,⁴⁸ ji v čl. 1344 Code Civil (cit. výše) podmiňuje zvláštní dohodou stran, byť soudy připustily, aby byla jen konkludentní (např. ujednáním smluvní pokuty utvrzující daný dluh).⁴⁹

Naproti tomu v **anglickém právu** je výchozím pravidlem, že výzvy obecně není zapotřebí k uplatnění prostředků nápravy porušení závazku.⁵⁰ Největší rozdíl oproti kontinentálním právním řádům lze vidět v případech, kdy smlouva o času plnění mlčí: zde totiž anglické právo vychází z toho, že dlužník musí dluh splnit „v přiměřeném čase“ („*within a reasonable time*“),⁵¹ což se někdy výslovně promítá i v legislativě (např. čl. 29 odst. 3 zákona o prodeji zboží z roku 1979 nebo čl. 14 odst. 1 zákona o dodávce zboží a služeb z roku 1982). I bez jakékoliv výzvy se uplynutím této lhůty otevírá věřiteli cesta k využití prostředků nápravy.⁵² Na tomto principu je postaven i čl. 33 písm. c) CISG a po jeho vzoru i čl. 7:102 odst. 3 PECL, čl. III-2:102 odst. 1 DCFR nebo čl. 6.1.1 Principů UNIDROIT.⁵³

Lze však poukázat na několik skutečností, které rozdíly mezi oběma právními systémy – kontinentálními právními systémy a common law – částečně stírají. Zaprvé, určuje-li smlouva čas plnění dluhu, není ani v kontinentálních právních systémech zvláštní výzva zpravidla nezbytná (srov. zásadu *dies interpellat pro homine* popsanou výše), čímž se tyto systémy přibližují anglické úpravě. Zadruhé, ve zvláštních případech anglické

⁴⁷ ZIMMERMANN, *The Law of Obligations*, p. 798.

⁴⁸ R. Zimmermann (Art. 9:501 para. 1) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1442, marg. 10, fn. 73.

⁴⁹ FAGES, *Droit des obligations*, p. 243, marg. 282.

⁵⁰ PEEL, E. *Treitel on The Law of Contract*. Fourteenth edition. London: Sweet & Maxwell, 2015, marg. 17–002; TREITEL, *Remedies*, p. 132, marg. 111 and p. 136–138, marg. 115.

⁵¹ BEALE, H. *Chitty on Contracts*. 32nd edition. London: Sweet & Maxwell, 2017, marg. 21-021; STANNARD, J. *Delay in the Performance of Contractual Obligations*. Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2018, p. 7–8, marg. 1.11–1.12.

⁵² ZWEIGERT, K., KÖTZ, H. *Introduction to Comparative Law*. Third edition. Oxford: Clarendon Press, 1998, p. 507; LEIN, *Die Verzögerung*, S. 325.

⁵³ R. Zimmermann (Art. 9:501 para. 1) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1443, marg. 11. Explicitně k nepotřebnosti výzvy v Úmluvě o mezinárodní koupi zboží viz B. Piltz (Art. 33) in KRÖLL, S. MISTELIS, L. A., PERALES VISCASILLAS, M. et al. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods. A Commentary*. Second edition. Oxford: Hart Publishing, 2018, marg. 4, v PECL viz LEIN, *Die Verzögerung*, S. 325 a v Principech UNIDROIT viz Y. Atamer (Art. 6.1.1) in VOGENAUER, S., KLEINHEISTERKAMP, J. (eds.). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC)*. Oxford: Oxford University Press, 2009, p. 619, marg. č. 19.

právo přece jen podmiňuje uplatnění prostředků nápravy výzvou, a to bez ohledu na to, zda byl čas plnění určen.⁵⁴ Konečně, v anglickém právu nelze opomenout anizvyklosti v podnikatelské praxi, neboť slušný obchodník, jež zakoupí zboží bez upřesnění času jeho dodání, se neuchýlí hned k litigaci, nastane-li prodleva s dodávkou, nýbrž nejprve sepíše dopis, ve kterém požádá o dodání v určité lhůtě.⁵⁵

Jak uvedly již I. Pelikánová⁵⁶ nebo E. Lein,⁵⁷ **české právo** dospívá v zásadě ke stejnému systémovému řešení jako kontinentální právní systémy, nicméně poněkud jinou cestu. Je-li čas plnění přesně ujednáno nebo jinak stanoveno, není k nastoupení následků porušení závazku zapotřebí žádné zvláštní výzvy (§ 1958 odst. 1 OZ). To je řešení odpovídající zásadě *dies interpellat pro homine*. Není-li čas plnění přesně ujednáno ani jinak stanoveno, je třeba, aby věřitel učinil výzvu (§ 1958 odst. 2 OZ) – nejde však o výzvu, která aktivuje následky prodlení, nýbrž o výzvu, která primárně stanoví čas plnění; následky porušení se odvíjí až od uplynutí času plnění. Byť tedy české právo dospívá nakonec k obdobnému řešení, je založeno na jiném východisku než výše zmíněné kontinentální právní systémy. Zbytnost výzvy je navíc při dostatečně přesně určeném času plnění pravidlem, ne výjimkou,⁵⁸ což je intuitivnější, neboť v praxi jsou případy nezbytnosti výzvy spíše vzácné, a to i v právních systémech, které se k zásadě *dies interpellat pro homine* staví rezervovaně.⁵⁹ Tyto rozdíly jsou i jedním z důvodů odlišného vnímání pojmu „splatnost“. V českém právu lze splatnost do určité míry ztotožnit s prodlením, neboť marným projitím okamžiku splatnosti nastává bez dalšího prodlení;⁶⁰ to platí, i když není splatnost určena, neboť ji určí výzvou věřitel a prodlení opět nastává bez dalšího marným projitím splatnosti.⁶¹ Naproti tomu např. v německém právu se za splatnou označuje i pohledávka, která je v režimu § 271 odst. 1 BGB (ekvivalent českého § 1958 odst. 2 OZ) a věřitel doposud dlužníka k ničemu nevyzval; splatností

⁵⁴ Takovým zvláštním případem je např. spotřebitelský úvěr (srov. čl. 87 až 89 zákona o spotřebitelském úvěru z roku 1974).

⁵⁵ ZWEIGERT/KÖTZ, *Introduction to Comparative Law*, p. 507.

⁵⁶ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. Obligační právo – komparativní rozbor. 4. díl.* Praha: ASPI, 2009, s. 327–328, marg. č. 430.

⁵⁷ LEIN, *Die Verzögerung*, S. 324–325.

⁵⁸ *Ibid.*, S. 326.

⁵⁹ Ve vztahu k francouzskému právu viz FAGES, *Droit des obligations*, p. 243, marg. 282. Obecně pak LEIN, *Die Verzögerung*, S. 326.

⁶⁰ Zde je třeba poznamenat, že někteří čeští autoři vážou při čase plnění určeném s přesností na dny splatnost dluhu již k začátku dne, zatímco jiní až k jeho konci (podrobněji viz dále podkapitola 1.4.3.2. této práce). To však nic nemění na dále uvedené komparaci.

⁶¹ Srov. výmluvné slovní spojení „splatnost na výzvu“, pod kterým se v odborné literatuře často dluhy v režimu § 1958 odst. 2 OZ označují.

(*Fälligkeit*) se totiž označuje již pouhá možnost věřitele požadovat plnění při neurčeném času plnění.⁶²

Česká cesta má svůj původ v obecném zákoníku občanském, který rovněž vázal na výzvu primárně čas plnění, nikoliv následky porušení závazku.⁶³ Na stejném principu proto funguje i současný rakouský občanský zákoník.⁶⁴ Přesto se české právo od svého historického vzoru trochu odchýlilo, a to zejména uvolněním podmínek, za kterých není k nastoupení prodlení zapotřebí výzvy. Byť to ze zákona neplynulo výslovně (na rozdíl např. od § 286 BGB), prvorepubliková literatura akcentovala požadavek určení nebo alespoň určitelnosti času plnění podle kalendáře: „*Den splatnosti je přesně určen zákonem (např. den splatnosti u odkazů podle § 685 o. z. o.) nebo smlouvou nebo (zajisté také) jednostranným právním jednáním (např. posledním pořízením). Podmínkou jest, že den splatnosti jest určen podle kalendáře nebo že jest alespoň podle kalendáře určitelný (např. »uprostřed března«, t. zn. podle § 902 o. z. o. dne 15 března); srov. Ehrenzweig l. c. V těchto případech není upomínky zapotřebí.*“⁶⁵ Avšak od druhé poloviny 20. století, aniž by se legislativně změnila základní koncepce nastoupení následků prodlení při neurčeném času plnění, odborná literatura tento požadavek nezmiňuje,⁶⁶ nepřevzaly jej ani soudy.

Existují i další faktory, které činí české právo ve vztahu k dlužníkům relativně přísné, čímž se v dílčích situacích přibližuje spíše k systémům common law. Jednak zákon často podpůrně stanoví čas plnění (příklady viz dále v podkapitole 2.4 této práce) a v takovém případě se dlužník dostane bez dalšího do prodlení uplynutím zákonné lhůty, aniž by bylo zapotřebí výzvy věřitele. Taková zákonná lhůta může být i dosti vágní,

⁶² Srov. W. Krüger (§ 271) in KRÜGER, W. et al. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 2. Schuldrecht. Allgemeiner Teil. §§ 241–432.* 8. Auflage. München: C. H. Beck, 2019, Rn 32. In: Beck-online.de [právní informační systém]. C. H. Beck [cit. 24. 6. 2019]; M. Löwisch und C. Feldmann (§ 286) in LÖWISCH, M. et al. *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse: §§ 255-304 (Leistungsstörungenrecht I).* Berlin: Sellier - de Gruyter, 2014, Rn 5. In: Juris [právní informační systém]. juris GmbH [cit. 28. 11. 2018].

⁶³ Srov. § 1417 OZO: „*Není-li platební lhůta nijak určena; nastane povinnost dluh zaplatiti teprve toho dne, kdy se stala upomínka (§ 904).*“

⁶⁴ LEIN, *Die Verzögerung*, S. 326–327.

⁶⁵ V. Kubeš (§ 1334) in ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§§ 1090 až 1341).* Praha: CODEX Bohemia, 1998 (reprint původního vydání z roku 1937), s. 961, marg. č. 4. Obdobně SEDLÁČEK, *Obligační právo*, s. 273, marg. č. 692, podle něhož se „[v]yžaduje [...] určení kalendářního dne“.

⁶⁶ Srov. KNAPP, V. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo).* II. vydání. Praha: Orbis, 1955, s. 312 a násl a s. 340 an. Zcela explicitně pak LUBY, Š. *Prevenca a zodpovednosť v občianskom práve.* Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, s. 181: „*Dátum zroku samozrejme nemusí byť udaný kalendárnym dňom, stačí akékoľvek určenie, z ktorého deň zroku vyplýva.*“

podobně jako anglický koncept plnění „v přiměřeném čase“. K tomu srov. § 2590 odst. 2 OZ, podle kterého zhotovitel musí provést dílo „v době přiměřené jeho povaze“, což vylučuje použití § 1958 odst. 2 OZ a prodlení nastává již pouhým uplynutím této lhůty.⁶⁷ Přísnost českého práva ve vztahu k dlužníkům lze demonstrovat i na dvou rozdílech oproti německému právu. V německém právu například nezbavují věřitele povinnosti učinit výzvu ujednání jako „*ihned po dodání zboží*“, neboť nenaplnují požadavek § 286 odst. 2 bodu 2 BGB na přiměřenost délky lhůty. Podle českého práva není problém takové ujednání vyložit [srov. též § 1959 písm. e) OZ] a určit podle něj čas plnění, při jehož nedodržení se dlužník bez dalšího dostane do prodlení. Podobně německé soudy nepovažují za dostatečnou výzvu první fakturu.⁶⁸ České soudy akceptují jako výzvy ve smyslu § 1958 odst. 2 OZ faktury bez dalšího za předpokladu, že již věřiteli vzniklo právo vyzvat dlužníka k plnění.

1.4. Terminologické otázky

1.4.1. Čas plnění

Slovním spojením „čas plnění“ obsaženým ve skupinovém nadpisu uvozuje občanský zákoník § 1958 až 1967 OZ. V minulosti se v textu zákona bylo možné setkat s různými označeními téhož: „doba splnění“,⁶⁹ „doba plnění“,⁷⁰ „čas splnění“⁷¹ nebo „čas plnění“⁷². Tvůrci občanského zákoníku se odklonili od pojmu „doba“ patrně proto, že by kolidoval s nově zavedeným rozlišováním dob a lhůt.⁷³ Pokud jde o rozdíl mezi „plněním“ a „splněním“, ten tkví v časovém hledisku: zatímco „plnění“ (vid nedokonavý) je procesem vedoucím ke splnění dluhu, „splnění“ (vid dokonavý) je výsledkem tohoto procesu.⁷⁴ Domnívám se, že nelze říct, že by užití „plnění“ nebo „splnění“ bylo ve vztahu k problematice času plnění dluhu *a priori* vhodnější, neboť čas plnění má úzkou souvislost s oběma těmito pojmy. Proto mezi oběma pojmy nerozlišuji ani v této práci.

⁶⁷ Ve vztahu k obdobnému § 537 odst. 1 ObchZ viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 11. 2012, sp. zn. 32 Cdo 2689/2011.

⁶⁸ M. Löwisch und C. Feldmann (§ 286) in LÖWISCH, *J. von Staudingers Kommentar... Buch 2*, Rn 31.

⁶⁹ Ustanovení § 563 OZ 1964 (v textu ustanovení).

⁷⁰ Ustanovení § 340 an. ObchZ (v nadpisu oddílu) nebo ustanovení § 225 an. ZMO (v nadpisu oddílu).

⁷¹ Ustanovení § 306 OZ 1950 (v textu ustanovení) nebo ustanovení § 1268 an. vládního návrhu OZ z roku 1937 (ve skupinovém nadpisu).

⁷² Ustanovení § 741 an. vládního návrhu OZ z roku 1937 (v nadpisu oddílu).

⁷³ K tomuto rozlišování viz důvodová zpráva k občanskému zákoníku, sněmovní tisk č. 362-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, s. 692. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>

⁷⁴ Pro úplnost lze dodat, že „plněním“ je zde myšleno chování dlužníka, nikoliv majetková hodnota, kterou věřitel poskytuje, což je jinak v terminologii českého závazkového práva další z možných významů „plnění“. V kontextu je však snadné od sebe oba významy odlišit.

Poznatky v předchozím odstavci ještě neodpovídají na otázku, co pod pojmem „čas plnění“ rozumět. Odpověď na tuto otázku ztěžuje fakt, že pojem „čas plnění“ (nebo jeho ekvivalent podle starších právních předpisů) býval a stále mnohdy je ztotožňován s pojmem „splatnost“, a to jak v odborné literatuře,⁷⁵ tak v judikatuře⁷⁶. V tomto významu jde o čas plnění v užším smyslu. Čas plnění však lze vnímat i v širším smyslu, a to jako **časový úsek, kdy dluh může a má být splněn**. Toto vymezení je širší, neboť zahrnuje kromě splatnosti i otázku splnitelnosti dluhu. Používá je např. J. Šilhán⁷⁷ a lze se s ním setkat i v rakouské právní vědě.⁷⁸ V této části práce se držím širšího pojetí času plnění, avšak v jiných částech práce používám z důvodu čtivosti čas plnění v obou možných významech, které od sebe v kontextu není obtížné odlišit.

1.4.2. Splnitelnost

„Splnitelnost“ je doktrinálním pojmem, který právní řád výslovně nepoužívá,⁷⁹ přesto o splnitelnosti dluhu v mnoha ustanoveních fakticky normuje (k tomu podrobněji v podkapitole 4.4. této práce). Česká právní věda ještě v minulém století pojem „splnitelnost“ téměř nepoužívala, dnes však o splnitelnosti dluhu běžně pojednávají jak odborné komentáře,⁸⁰ tak učebnice.⁸¹ Stalo se tak s největší pravděpodobností pod vlivem germánských právních řádů (zejména německého, rakouského a švýcarského), jejichž

⁷⁵ J. Dvořák in ŠVESTKA/DVOŘÁK, *Občanské právo hmotné 2... Závazkové právo*, s. 135: „Doba splnění závazku (splatnosti neboli dospělosti závazku) je určena především dohodou účastníků (§ 563).“; KNAPP, V. *Splnění závazků a jiné způsoby jejich zániku*. Praha: ČSAV, 1955, s. 109: „V této práci budeme používat slov „doba splnění“, čímž je rozuměna doba, kdy dlužník má povinnost svůj závazek splnit, tedy doba dospělosti (splatnosti) závazku.“; M. Škárová (§ 563) in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník II. § 460–880. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1655, marg. č. 1: „Doba splnění (splatnost) je stanovena [...]“.

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 780/2001: „Doba splnění závazku (tzv. splatnost - dospělost závazku) může být [...]“; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 12. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4746/2008: „Je přitom nutno mít na zřeteli to, co je uvedeno shora, tedy že zákon v citovaném ustanovení stanoví dobu splnění (splatnost), nikoliv dobu vzniku práva samotného. Není-li doba splnění (splatnost) sjednána [...]“; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2637/2008: „Splatnost, tj. doba splnění závazku dlužníkem, je stanovena dohodou, právním předpisem nebo určena v rozhodnutí.“

⁷⁷ ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 64.

⁷⁸ C. Koller (§ 904) in FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. et al. *Großkommentar zum ABGB - Klang Kommentar. §§ 897–916*. 3. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2011, S. 184, Rn 5.

⁷⁹ Alespoň ne v souvislosti s časem plnění dluhu. Vyskytuje se v ustanovení o dodatečné nemožnosti plnění (§ 2006 odst. 1 OZ), kde má však zjevně jiný význam. Stejně tak má jiný význam, používá-li se v právních textech „splnitelnost“ ve vztahu k podmínkám podle § 548 OZ.

⁸⁰ Viz díla cit. v pozn. pod čarou č. 84 této práce.

⁸¹ J. Šilhán in BEJČEK, J., ŠILHÁN, J. a kol. *Obchodní smlouvy. Závazky v podnikání*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 193, marg. č. 439; T. Tintěra in TINTĚRA, T., PODRAZIL, T., PETR, P. *Základy závazkového práva. I. díl*. Praha: Leges, 2014, s. 153.

nauka mezi splatností (*Fälligkeit*) a splnitelností (*Erfüllbarkeit*) tradičně rozlišuje.⁸² Nejvyšší soud doposud pojem „splnitelnost“ nevzal za svůj a výslovně ho nepoužívá; s otázkami splnitelnosti dluhu se však musí vypořádávat a zpravidla používá namísto pojmu „splnitelnost“ opis (např. oprávnění dlužníka plnit).⁸³

V tuzemské odborné literatuře panuje ohledně vymezení splnitelnosti převážná shoda: splnitelný je takový dluh, který **dlužník může splnit a věřitel nesmí plnění odmítnout** (nechce-li se dostat do prodlení).⁸⁴ V zájmu maximální přesnosti lze dodat, že často věřitel nejen, že nesmí plnění (aktivně) odmítnout, ale musí je i (aktivně) přijmout.⁸⁵ Splnitelnost se dále používá ve dvou významech: jednak jako vlastnost dluhu a dále jako označení časového okamžiku (od kterého je dluh splnitelný) nebo úseku (po který je dluh splnitelný). V tomto „časovém významu“ se někdy splnitelností myslí pouze úsek od okamžiku, kdy dlužník může dluh splnit (a věřitel po něm splnění ještě nemůže požadovat), do okamžiku, kdy už věřitel splnění požadovat může.⁸⁶ V tomto pojetí se tak splnitelnost nekryje se splatností; nastoupením splatnosti končí splnitelnost. V této práci však preferuji prve uvedený význam – splatnost se se splnitelností může krýt – protože akcentuje podstatnější aspekt splnitelnosti: návaznost na prodlení věřitele. K posouzení prodlení věřitele je totiž splatnost (tj. to, zda je věřitel oprávněn splnění vyžadovat) nerozhodná. Protože v návaznosti na prodlení (zde dlužníkově) tkví i hlavní funkce splatnosti, lze funkci splatnosti i splnitelnosti shrnout do jednoduché věty: „*Bez splatnosti není prodlení dlužníka, bez splnitelnosti není prodlení věřitele.*“⁸⁷

⁸² Z Německa viz např. LOOSCHELDERS, D. *Schuldrecht. Allgemeiner Teil*. 16. Auflage. München: Verlag Franz Vahlen, 2018, S. 93, Rn 21 nebo W. Krüger (§ 271) in KRÜGER, *Münchener Kommentar*, Rn 1–3. Z Rakouska viz např. C. Koller (§ 904) in FENYVES/KERSCHNER/VONKILCH, *Großkommentar*, S. 183, Rn 4–8. Ze Švýcarska viz např. J. Kren Kostkiewicz (Art. 75) in KREN KOSTKIEWICZ, J., WOLF, S., AMSTUTZ, M., FANKHAUSER, R. *OR Kommentar. Schweizerisches Obligationenrecht*. 3. Auflage. Zürich: Orell Füssli Verlag AG, 2016, S. 360, Rn 2. In: Swisslex [právní informační systém]. Swisslex - Schweizerische Juristische Datenbank AG [cit. 6. 8. 2018].

⁸³ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4788/2017: „*Povinnost dlužníka plnit je tak dle stranami stanovené formulace pevně určená datem splatnosti pohledávky, tj. patnáctým dnem každého měsíce; [...] Od toho je nutno odlišit dlužníkově oprávnění k plnění, jež spočívá v možnosti předčasného (nikoli pozdního) splnění jednotlivých splátek, stejně jako celého dluhu [...]*“

⁸⁴ F. Melzer (§ 563) in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 2. svazek. § 488–880. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1633; J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 999, marg. č. 3; P. Horák (§ 1958) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1968, marg. č. 2.

⁸⁵ Příklad: Dlužník, jehož donosný dluh je již splnitelný, se dostaví k věřiteli, avšak věřitele nezastihne, a nemůže tak dluhovanou věc předat. Věřitel sice plnění (aktivně) neodmítl, avšak ani je (aktivně) nepřijal, a proto se dostane do prodlení.

⁸⁶ J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 524 nebo P. Bezouška in HURKA, P., BEZOUŠKA, P., ELIÁŠ, K., ROUČKOVÁ, D., SCHMIED, Z. *Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku s podrobným komentářem k 1. 3. 2018*. 4. vydání. Olomouc: ANAG, 2018, s. 737.

⁸⁷ W. Krüger (§ 271) in KRÜGER, *Münchener Kommentar*, Rn 1: „*Ohne Fälligkeit kann kein Schuldnerverzug eintreten, ohne Erfüllbarkeit kein Gläubigerverzug.*“

1.4.3. Splatnost

1.4.3.1. Teoretické nejasnosti

Určuje-li splnitelnost, kdy dlužník *může* svůj dluh splnit, splatnost určuje, kdy dlužník svůj dluh splnit *musí*.⁸⁸ Přes frekvenci užívání pojmu „splatnost“ se zatím české právní vědě nepodařilo tento pojem spolehlivě vymežit. Problém je totiž hlubší, a to v tom smyslu, že splatnost úzce souvisí s mechanismem vzniku a zániku povinností v soukromém právu vůbec, který rovněž není v teorii jednoznačně vyřešený.

Této otázce se podrobně věnovala M. Knappová, která rozpracovala koncept podmíněných a nepodmíněných povinností.⁸⁹ Stručně vystihuje tento koncept I. Pelikánová: „*Vzniklé subjektivní právo zpravidla ještě neukládá dlužníkovi, aby okamžitě poskytl plnění. K tomuto stavu dospěje věřitelovo právo teprve při splnění dalších podmínek, kterých může být i několik. Může mezi nimi být uplynutí času, další projev vůle věřitele (např. tzv. odvolávka) s nejrůznějším obsahem. Velmi často je předpokladem vzniku povinnosti plnit spolupůsobení věřitelovo. Vzniklá subjektivní povinnost je tedy obvykle nedospělá, nesplatná, podmíněná. Postupným naplňováním podmínek tato povinnost dospěje, stane se nepodmíněnou, a teprve v této situaci dlužník musí plnit, nemá-li se dostat do prodlení.*“⁹⁰ S tímto rozlišováním podmíněných a nepodmíněných povinností rozpracovaným M. Knappovou se však pojí určité problémy.

Zaprvé, není jasné, jakou roli hraje v systému podmíněných a nepodmíněných povinností splatnost. Sama M. Knappová neuvádí ve své monografii pojem „splatnost“ příliš často, a není tak zřejmé, co pod splatností rozumí. Shoda není ani mezi autory, kteří

⁸⁸ Pojem „splatnost“ se užívá ve vztahu k peněžitému plnění, zatímco pro nepeněžité plnění se užívá pojem „dospělost“, který lze považovat za obecnější. Tvůrci občanského zákoníku tyto dva pojmy na některých místech vědomě odlišili – např. v § 623 nebo 629 odst. 2 OZ, ke kterým se v důvodové zprávě uvádí: „*Při návrhu ustanovení [§ 623] se bere v úvahu, že se dílčí plnění netýkají jen peněžitých dluhů, proto se formuluje o dospělosti jednotlivých plnění, nikoli o splátkách a jejich splatnosti.*“ (s. 698) a „*Druhý odstavec [§ 629] stanoví objektivní promlčecí lhůtu, která počne běžet dospělostí práva podléhajícího promlčení. Nejde jen o případy splatnosti; splatnými se stávají jen peněžité plnění. Proto se volí obecnější vyjádření.*“ (s. 700). Viz důvodová zpráva k občanskému zákoníku, sněmovní tisk č. 362-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>. Na jiných místech však občanský zákoník normuje o „splatnosti“, přestože pravidlo nepochybně dopadá i na nepeněžité dluhy (např. v § 1336, 1393, 1395, 1624 odst. 1, 1625, 1885 odst. 2, 1934, 1950, 2228 odst. 4 nebo 2393 OZ) nebo normuje o „dospělosti“, přestože pravidlo nemůže dopadat na nepeněžité dluhy (§ 2005 OZ), anebo oba pojmy směšuje dokonce v jediném ustanovení (§ 1621 odst. 2 OZ). Rozlišování „splatnosti“ a „dospělosti“ tak nemá žádný normativní význam. Vzhledem k tomu, že ani pro účely této práce není toto rozlišování významné (všechny závěry platí jak pro peněžité, tak nepeněžité dluhy, není-li uvedeno jinak), používám v této práci v zájmu lepší srozumitelnosti převážně pojem „splatnost“.

⁸⁹ KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003 (reprint původního vydání z roku 1968), zejm. s. 64–72.

⁹⁰ PELIKÁNOVÁ, *Obchodní právo... komparativní rozbor*, s. 295, marg. č. 383.

na M. Knappovou navázali: zatímco I. Pelikánová ztotožňuje splatnou povinnost s povinností nepodmíněnou (viz úryvek výše), podle J. Handlara je splatnost pouze „*předpokladem k bezprostřední závaznosti závazkové povinnosti*“.⁹¹

Zadruhé, M. Knappová se ve své monografii dopouští nepřesností, které zamlžují podstatu jejího sdělení. Na jednu stranu totiž uvádí, že nepodmíněné povinnosti odpovídá nárok,⁹² tj. možnost dobrovolně nesplněnou povinnost vymáhat u soudu.⁹³ Na stranu druhou však uvádí následující příklady: nepodmíněná povinnost ručitele vzniká již tím, že dlužník, za kterého se ručitel zaručil, nesplní svůj dluh; nepodmíněná povinnost pojišťovny vyplatit pojistné plnění vzniká již tím, že nastane pojistná událost.⁹⁴ Tato dvě tvrzení nejsou vzájemně slučitelná: pohledávka věřitele za ručitelem bude opatřena nárokem, teprve až (a pokud vůbec) ho věřitel vyzve k plnění a uplyne příslušná lhůta;⁹⁵ pohledávka na pojistné plnění bude opatřena nárokem až ve lhůtě 15 dnů od skončení šetření.⁹⁶ Uvedené právní skutečnosti (nesplnění dluhu, pojistná událost) mohou vést pouze k tomu, co I. Pelikánová nazývá „posunem v podmíněnosti“.⁹⁷

Zatřetí, M. Knappová striktně odlišuje od podmíněných a nepodmíněných povinností podmínky ve smyslu dnešního § 548 an. OZ. Přeměna povinnosti podmíněné v nepodmíněnou může nastat, jen pokud povinnost již vznikla; naproti tomu do splnění podmínky ve smyslu dnešního § 548 an. OZ povinnost ještě neexistuje, neboť podmínka podmiňuje vznik samotného závazku.⁹⁸ Z tohoto závěru, který vyslovil již J. Sedláček (jež rozlišoval mezi „podmíněností smlouvy“ a „podmíněností plnění“)⁹⁹ nebo V. Knapp¹⁰⁰

⁹¹ J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 523–524. Obdobně i v HANDLAR, J. K problematice pojmu právní povinnost a k interpretaci § 450 ObchZ. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 23, s. 859, zejména pozn. pod čarou č. 23.

⁹² KNAPPOVÁ, *Povinnost*, s. 72.

⁹³ Toto tvrzení je problematické samo o sobě. Pomíjí totiž, že povinnost nemusí být vybavena nárokem, a přesto může být nepodmíněná a zavazovat dlužníka, aby bezprostředně plnil (tzv. *naturální dluhy*). Shodná kritika viz HANDLAR, *K problematice*, s. 858, pozn. pod čarou č. 18.

⁹⁴ KNAPPOVÁ, *Povinnost*, s. 70–71.

⁹⁵ Podle občanského zákoníku z roku 1964 účinného v době vydání monografie M. Knappové, byl příslušnou lhůtou první den následující po věřitelově výzvě (§ 78 OZ 1964 v původním znění). Dnes by jí byla lhůta „bez zbytečného odkladu“ podle § 1958 odst. 2 OZ.

⁹⁶ Viz § 355 odst. 3 OZ z roku 1964 v původním znění; dnes § 2798 OZ. Paradoxně M. Knappová ustanovení § 355 OZ z roku 1964 v původním znění výslovně zmiňuje, jeho třetí odstavec však pomíjí.

⁹⁷ PELIKÁNOVÁ, *Hospodářskoprávní skutečnosti*, s. 52: „[...] právním následkem proto není jenom vznik, změna nebo zánik oprávnění nebo povinnosti (v subjektivním, ale také objektivním smyslu, jak bylo výše řečeno), ale může to být také posun v podmíněnosti, a to nejen posun od nedospělého práva k nároku nebo od povinnosti nedospělé k dospělé, ale také posun od povinnosti podmíněné k ještě stále podmíněné povinnosti nebo od práva dosud nevyzpytatelného k právu stále ještě nevyzpytatelnému.“

⁹⁸ KNAPPOVÁ, *Povinnost*, s. 71.

⁹⁹ J. Sedláček (§ 897) in ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl čtvrtý (§§ 859 až 1089)*. Praha: CODEX Bohemia, 1998 (reprint původního vydání z roku 1936), s. 325–238.

¹⁰⁰ KNAPP, *Splnění závazků*, s. 115.

a ke kterému se i dnes hlásí někteří autoři,¹⁰¹ vyšel v minulosti i Nejvyšší soud. Ten v několika rozhodnutích odmítl, aby byla splatnost dluhu spojena s odkládací podmínkou.¹⁰² Není to však jediný možný závěr.¹⁰³

S výše uvedeným souvisí i otázka, kdy vůbec vzniká dluh? Ani na to neexistuje v českém právu jednoznačná odpověď. Nejvyšší soud vyšel v minulosti vícekrát z toho, že dluh nevzniká vždy už uzavřením smlouvy. Např. u koupě podle obchodního zákoníku dovodil, že právo na zaplacení kupní ceny vzniká prodávajícímu, až když prodávající umožní kupujícímu nakládat se zbožím nebo s doklady umožňujícími kupujícímu nakládat se zbožím (§ 450 odst. 1 ObchZ).¹⁰⁴ Obdobně právo na zaplacení ceny díla vzniká zhotoviteli až provedením díla (§ 548 odst. 1 ObchZ)¹⁰⁵ nebo právo advokáta na odměnu až splněním příkazu.¹⁰⁶ J. Handlar se proti tomuto názoru ohradil s tvrzením, že povinnost musí vznikat vždy již účinností smlouvy, což však nevyklučuje, aby byla její bezprostřední závaznost vázána na další skutečnosti.¹⁰⁷

Výše uvedené nejasnosti jsou natolik komplexní, že na jejich řešení není v této práci místo. Vzhledem k tomu, že jsou však spíše teoretického rázu, je možné od nich alespoň částečně abstrahovat a pojem splatnosti vymežit samostatně. Tak činím v následující podkapitole, a to způsobem, který umožní pro účely této práce popsat klíčové aspekty času plnění dluhu a který zároveň co možná nejvíce respektuje význam, ve kterém se splatnost zpravidla používá v právnické, ale i běžné mluvě.

1.4.3.2. Vymezení splatnosti

Splatnost v první řadě předpokládá, že čas plnění byl určitým způsobem určen. Za splatný proto, na rozdíl od německého práva (viz výše v podkapitole 1.3 této práce), nelze považovat dluh nacházející se v režimu § 1958 odst. 2 OZ. V českém právu se totiž splatnost do určité míry ztotožňuje s prodlením: nesplní-li dlužník splatný dluh, dostane

¹⁰¹ Např. HANDLAR, *K problematice*, s. 859 nebo A. Bányaiová (§ 1958) in ŠVESTKA/DVOŘÁK/FIALA, *Občanský zákoník... Svazek V.*, s. 458, marg. č. 4.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 780/2001: „Splatný může být pouze existující závazek. Z toho důvodu splatnost závazku nemůže být spojována s odkládací podmínkou, jejímž splněním povinnost plnění teprve vzniká nebo se mění.“ Též rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1423/2006 a ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4666/2009.

¹⁰³ K tomu srov. zejména HORÁK, P. Ten dluh Ti zaplatím, až mně zaplatí třetí osoba. *Právní rozhledy*, 2019, roč. 27, č. 3, s. 84 an. a F. Melzer (§ 548) in MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník. Komentář – velký komentář. Svazek III. § 419–654*. Praha: Leges, 2014, s. 546–547, marg. č. 45–48.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. 35 Odo 1183/2003, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 26/2005 civ.

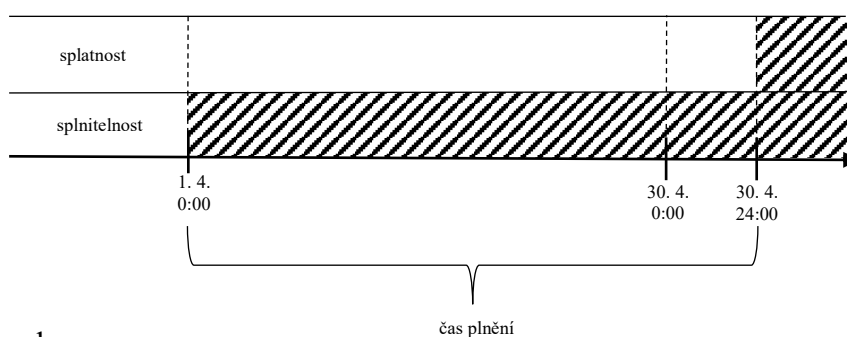
¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2016, sp. zn. 32 Cdo 1362/2016, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 43/2018 civ.

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2017, sp. zn. 33 Cdo 4353/2016.

¹⁰⁷ HANDLAR, *K problematice*, s. 855–856.

se do prodlení. Nejdůsledněji se toto pojetí projevuje u J. Šilhána, podle něhož splatnost „určuje konec doby, do níž dlužník (s)plnit musí. Jedná se o okamžik, který vymezuje nejzazší termín, kdy se dlužník ještě může vyhnout prodlení.“¹⁰⁸ V souladu s tím J. Šilhán dodává, že splatnost nastává až ke konci dne, kdy měl dlužník nejpozději splnit.¹⁰⁹ Názor J. Šilhána je technicky precizní v tom, že jakmile je dluh označen za splatný, je dlužník vlastně už v prodlení, protože promeškal poslední možný okamžik (pomyslnou vteřinu), kdy svůj dluh mohl splnit. Má-li být dluh splněn např. „v dubnu“, bude podle tohoto pojetí vypadat vzájemná interakce, splatnosti splnitelnosti a času plnění v širším smyslu takto:

Časová osa 1 – Pojetí splatnosti J. Šilhána

Zdroj: vlastní tvorba

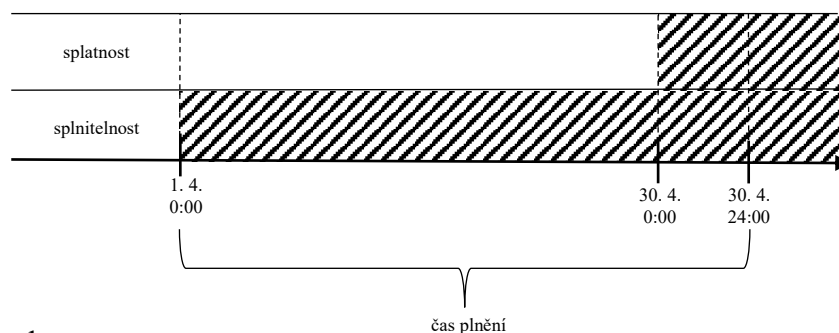
Naopak J. Handlar, leč nerozporuje, že by dlužník (při absenci opačného ujednání) mohl splnit klidně v poslední vteřině daného dne (resp. obvyklé denní doby podle § 602 OZ, jde-li o věcné plnění), argumentuje proti J. Šilhánovi, neboť podle něj to neznamená, že by povinnost dlužníka splnit dluh netrvala i v průběhu dne; to dovozuje mj. z § 601 odst. 1 OZ, podle kterého vzniká-li povinnost v určitý den, vzniká počátkem tohoto dne.¹¹⁰ Jeho pojetí se v časové ose promítne takto:

¹⁰⁸ J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 999, marg. č. 4.

¹⁰⁹ J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1002, marg. č. 18.

¹¹⁰ J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 525.

Časová osa 2 – Pojetí splatnosti J. Handlara

Zdroj: vlastní tvorba

Pojetí splatnosti J. Šilhána je přesnější v tom, že postihuje jen právně relevantní okamžiky. Dne 30. 4. v 0:00 se totiž pro dlužníka ani věřitele mnoho nemění, co se týče splnění dluhu: pokud jde o splnitelnost, dlužník mohl splnit již kterýkoliv předchozí dubnový den; pokud jde o splatnost, v daný okamžik mu žádná bezprostřední povinnost plnit nevzniká, má totiž na plnění celý den (samozřejmě s výhradou obvyklé denní doby podle § 602 OZ, která v časové ose není promítnuta). Věřitelova pohledávka není opatřena nárokem a kdyby již 30. 4. nad ránem dlužníka žaloval, žaloval by předčasně. Je však otázkou, zda toto pojetí odpovídá významu, v jakém se splatnost používá v právnické, ale i laické řeči.¹¹¹ Lidé totiž rádi vztahují nejrůznější pravidla ke dnům jakožto časové jednotce, se kterou se nejsnáze kalkuluje. Zpravidla se proto na fakturách a jiných dokumentech uvádí „datum splatnosti“ a je tím myšleno, že dluh se zkrátka stává daný den splatným, bez rozlišování konkrétního okamžiku v rámci dne. Ze stejného pojetí vychází většinou i Nejvyšší soud. Aniž by se toho týkal merit případu, z odůvodnění dvou rozhodnutí týkajících se měsíčních splátek plyne, že podle Nejvyššího soudu se dluh stal splatný vždy poslední den měsíce.¹¹² Podobně v případě, kdy byl čas plnění určen lhůtou „do 31. března 2010“, nastala podle Nejvyššího soudu splatnost v poslední den lhůty.¹¹³ Na druhou stranu existuje i rozhodnutí, kde měl dlužník zaplatit jednorázový dluh

¹¹¹ Právní otázkou pak je, zda se úderem půlnoci mezi 29. 4. a 30. 4. něco mění z pohledu uplatnění institutů navázaných na splatnost – například, zda věřiteli již úderem půlnoci vzniklo „právo požadovat uspokojení vlastní pohledávky“ pro účely započtení podle § 1982 odst. 1 OZ. Dokážu si představit argumentaci na obě strany.

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 5 Tdo 440/2007 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2005, sp. zn. 33 Odo 1112/2003: „*Jelikož si účastníci ujednali dobu plnění jednotlivých měsíčních splátek bez uvedení konkrétního kalendářního dne splatnosti, každá jednotlivá měsíční splátka se stala splatnou vždy posledního dne příslušného měsíce.*“

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 4. 2017, sp. zn. 26 Cdo 3296/2016.

„do 31. prosince 2011“ a Nejvyšší soud dovodil, že dluh byl splatný od svého vzniku (v daném případě od 27. dubna 2011) až do 31. prosince 2011.¹¹⁴ Takto široké pojetí splatnosti však v doktríně ani převažující judikatuře nemá oporu. Lze tak spíše soudit, že byl tento názor poplatný závěru, který chtěl Nejvyšší soud učinit v konkrétní věci. Z odůvodnění usnesení navíc poměrně zřetelně plyne, že si Nejvyšší soud spletl „splatnost“ se „splnitelností“, na což správně (leč marně) poukazovali dovolatelé.

Prototypem dluhu, na který jsou výše uvedené časové osy použitelné, je donosný dluh znějící na *dare* s časem plnění určeným s přesností na dny. Jakmile se některý z těchto atributů změní, nemusí pojem splatnosti, jak je znázorněn v časových osách výše, být použitelný.

Výrazný je zejména rozdíl mezi donosnými a odnosnými dluhy. Jako obecné pravidlo platí, že u **donosného dluhu** si přesný čas splnění vybírá dlužník, u **odnosného dluhu** věřitel.¹¹⁵ Pokud si strany ujednájí čas plnění „v dubnu“, pak obecně platí, že jde-li o donosný dluh, musí být věřitel každý dubnový den připraven plnění od dlužníka převzít, a jde-li o odnosný dluh, musí být dlužník každý dubnový den připraven na příchod věřitele.¹¹⁶ Ani jedno z pojetí splatnosti uvedených výše odnosné dluhy korektně nereflektuje. První časová osa váže splatnost (a tudíž i prodlení) až na konec dne, ačkoliv k prodlení dlužníka musí dojít už dříve s příchodem věřitele; to se alespoň dá vyřešit posunutím okamžiku splatnosti na okamžik příchodu věřitele. Naopak druhá časová osa neumožňuje vůbec příchod věřitele postihnout, ačkoliv jde pro účely prodlení o relevantní skutečnost. Změnit by také bylo třeba splnitelnost: do příchodu věřitele není odnosný dluh ani splnitelný.

Svou relevancí má dále i to, v jakých časových jednotkách je čas plnění určen,¹¹⁷ a také to, na co dluh zní (*dare, facere, omittere, pati*).¹¹⁸ Vnímání splatnosti v obecném

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1312/2015.

¹¹⁵ Srov. právní větu rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 30. 10. 1931, sp. zn. Rv II 669/31, Vážný č. 11125: „*Úmluvu, podle níž si měl věřitel docházeti pro splátky v den dospělosti, jest vykládati tak, že dlužník má míti po celý den dospělosti splátku po ruce tak, by mohla býti věřiteli, jakmile se dostaví, ihned vyplacena, to i pro případ, kdyby dlužník byl jinak zaneprázdněn a nemohl býti přítomen.*“ Uvedený závěr zastává i rakouská právní věda. Viz C. Koller (§ 904) in FENYVES/KERSCHNER/VONKILCH, *Großkommentar*, S. 187–188, Rn 11 nebo DULLINGER, S. *Bürgerliches Recht. Band II. Schuldrecht. Allgemeiner Teil*. 4. Auflage. Wien: Springer, 2010, S. 27–28, Rn 2/36.

¹¹⁶ Uvedené je nicméně limitováno principem poctivosti (§ 6 OZ), na základě kterého se podle okolností může po jedné nebo druhé straně závazku vyžadovat avízo. Konkrétněji může být povinnost dlužníka nebo věřitele limitována zvyklostmi (např. že se neobchoduje v nepracovní dny) nebo obvyklou denní dobou (§ 602 OZ), popř. provozní dobu (§ 434 OZ).

¹¹⁷ Je-li určen v kratších časových jednotkách než dnech, nelze již věc zjednodušovat tak, že je dluh splatný po celý den.

¹¹⁸ Má-li se osoba něčeho zdržet v určitý den, musí být takový dluh nezbytně splatný již počátkem dne.

závazkovém právu se navíc může lišit od vnímání splatnosti ve zvláštních právních odvětvích. Např. ve směnečném právu se vychází z toho, že je-li den splatnosti nepracovním dnem, zůstává tento den dnem splatnosti, nicméně platebním dnem (tj. dnem, ve kterém je možné směnku poprvé předložit k placení) se stává až nejbližší následující pracovní den.¹¹⁹

To vše ukazuje, že je velice složité pojem splatnosti univerzálně uchopit a popsat. Způsob, jakým je v teorii i praxi pojem splatnost používán, je spíše otázkou konvence a setrvačnosti. Pro účely této práce je proto nejdůležitější, že byla v této podkapitole splatnost vymezena alespoň v protikladu ke splnitelnosti, kteréžto pojmy spolu tvoří čas plnění v širším smyslu. Tím bylo také odmítnuto široké pojetí splatnosti vyslovené v ojedinelém rozhodnutí trestního senátu Nejvyššího soudu (viz výše), které ve svém důsledku směřuje splatnost se splnitelností.

1.5. Význam času

1.5.1. Termíny a lhůty

V právu se čas vyskytuje v zásadě ve dvou podobách: jako 1) **časový úsek** a jako 2) **časový okamžik**.¹²⁰ **Časovým okamžikem** se rozumí den, popř. ještě přesněji určený okamžik v jeho rámci.¹²¹ Pro **časový úsek** je naopak charakteristické jeho plynutí, tj. ohraničení začátkem a koncem; jde buď o dobu, anebo lhůtu ve smyslu, v jakém oba pojmy používá občanský zákoník. Pokud jde o čas plnění dluhu, používají se v odborné literatuře pro označení těchto dvou podob času plnění zpravidla pojmy **termín** (pro časový okamžik) a **lhůta** (pro časový úsek).¹²² Tato označení se používají i v germánských právních řádech (Německo, Rakousko, Švýcarsko).¹²³

Právníci mají tendenci vztahovat účinky mnoha právních institutů ke dnům, neboť se dny se pracuje nejsnáze a normování s přesností na dny zpravidla stačí k naplnění účelu dané normy. Je však třeba poznamenat, že jde jen o právníký úzus, který se odchyluje se od vnímání času ve fyzice a jiných exaktních vědách. I den má totiž 24 hodin; má svůj začátek (0:00) a konec (24:00). Nemůže tak z fyzikálního pohledu jít o časový okamžik, neboť ve fyzice je okamžikem nekonečně krátký bod v čase; vše ostatní je časovým

¹¹⁹ KOVAŘÍK, Z. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 6 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 167, marg. č. 3.

¹²⁰ P. Tégl (§ 601) in MELZER/TÉGL, *Občanský zákoník... Svazek III.*, s. 867, marg. č. 3.

¹²¹ Ibid.

¹²² J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 525; J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1004–1005, marg. č. 32; F. Melzer (§ 563) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... 2. svazek*, s. 1633; nebo ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 66–69.

¹²³ Termín odpovídá německému *Termin*, lhůta německému *Frist*.

úsekem. Kvůli tomuto zjednodušenému právníckému vnímání času má rozlišování termínů a lhůt své limity.¹²⁴ V této práci se tohoto rozlišování přesto přidržím.

1.5.2. Modalita určení času

Kromě termínů a lhůt se způsob určení času plnění může lišit i v tom, jakým způsobem je onen termín nebo začátek a konec lhůty určen. Toto určení se může lišit podle toho, zda je jisté, že časové určení nastane, a kdy se tak případně stane, anebo to jisté není. Podle toho mohou vzniknout čtyři situace, které byly identifikovány již v římském právu:

- je jisté, že skutečnost nastane a kdy (*dies certus an et quando*);
- je jisté, že skutečnost nastane, ale nejisté kdy (*dies certus an incertus quando*);
- je nejisté, zda skutečnost nastane, ale je jisté, kdy by nastala (*dies incertus an certus quando*); a
- je nejisté, zda skutečnost nastane a kdy (*dies incertus an et quando*).¹²⁵

V prvních dvou případech jde o **doložení času** (*dies*), druhé dva případy představují **podmínku** (*condicio*). Podmínky lze členit podle toho, zda jejich splnění či nesplnění závisí 1) na vůli jedné ze stran právního jednání (**potestativní**), 2) na náhodě nebo vůli třetí osoby (**kazuální**) nebo 3) jak na vůli jedné ze stran právního jednání, tak na náhodě či vůli třetí osoby (**smíšené**).¹²⁶

O podmínkách a doložení času se tradičně hovoří v souvislosti s právním jednáním (např. podmínění účinnosti celé smlouvy). V podkapitole 1.4.3.1. této práce bylo již uvedeno, že v minulosti rozlišovala doktrína i judikatura velmi přísně mezi podmíněností samotného právního jednání a podmíněností plnění a že se v současné době objevují názory, které toto přísné rozlišování relativizují. I stoupenci prve uvedených názorů však přijímali to, že splatnost může být určena odkazem na nejistou událost; pouze

¹²⁴ Například jde-li o čas plnění vymezeným kalendářním dnem, je stále třeba zodpovědět otázku, kdy přesně v rámci tohoto dne musí dlužník plnit a věřitel být připraven plnění přijmout nebo poskytnout potřebnou součinnost. Označení takto určeného času plnění jako „termínu“ k odpovědi nevede, přestože právníci považují termín za časový okamžik, tedy (zdánlivě) exaktní časové určení.

¹²⁵ T. Finkenauer in BASEDOW, J., HOPT, K. J., ZIMMERMANN, R., STIER, A. (eds.) *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law. Volume 1*. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 348–349.

¹²⁶ Členění podle SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 289. Lze se setkat i s jiným, užším členěním podmínek, a to podle toho, zda má možnost ovlivnit splnění podmínky ten, komu je její splnění ku prospěchu, neboli ten, kdo má nabývat. Podle tohoto dělení je potestativní podmínkou podmínka, jejíž splnění závisí na vůli toho, komu je její splnění ku prospěchu, kazuální podmínkou podmínka, jejíž splnění nemůže ten, komu je její splnění ku prospěchu, ovlivnit, atd. (takto např. J. Kincl in KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 102, marg. č. 171). Pro účely této práce je však vhodnější vymezení uvedené v textu práce, neboť čas plnění může být závislý nejen na vůli věřitele, ale i na vůli dlužníka.

bylo zdůrazňováno, že nejde o podmínku ve smyslu dnešního § 548 OZ.¹²⁷ Bez ohledu na to, zda je nejistou událostí podmíněno celé právní jednání, nebo jen plnění, jsou jednotlivé modalidy totožné, a proto jsou níže za účelem srozumitelnosti jednotlivé modalidy určení času plnění rozděleny do stejných kategorií, do jakých se dělí podmínky a doložení času, byť bez záměru zapojit se do výše uvedené doktrinní debaty.

Myslitelné modalidy určení času plnění níže shrnuji do tabulky, včetně ilustrativních příkladů. Časové jednotky (minuty, hodiny, dny, týdny, měsíce, roky) mohou hrát různé role: někdy slouží pouze jako jednotky, pomocí kterých se čas plnění teprve vypočítá („za tři pracovní dny od výzvy B-a“), jindy mohou být samy oním časem plnění („příští týden“). Lhůty mohou představovat buď časový úsek, během kterého se má (ať už dle volby dlužníka, což je typické pro donosné dluhy, nebo podle volby věřitele, což je typické pro odnosné dluhy) jednorázově plnit (typicky *dare* nebo *facere*), nebo časový úsek, po který má být nepřetržitě plněno (typicky *omittere* nebo *pati*, např. dodávky plynu).

¹²⁷ KNAPP, *Splnění závazků*, s. 115.

Tabulka 1 – Modality určení času plnění

		Termín	Lhůta ¹²⁸
Doložení času	<i>dies certus an et quando</i>	„4. dubna 2020“ „na Štědrý den 2020“ „každou první středu v měsíci“ „za hodinu od teď“	„od 22. února 2020 12:00 do 4. dubna 2020 12:00“ „příští týden“ „do 48 hodin od teď“
	<i>dies certus an incertus quando</i>	„v den B-ovy smrti“	„do roka od B-ovy smrti“
Podmínka	<i>dies incertus an certus quando</i>	„v den B-ových osmnáctých narozenin“	„do týdne od B-ových osmnáctých narozenin“
	<i>dies incertus an et quando</i>	„za tři dny od výzvy B-a“ (potestativní – na vůli věřitele) „měsíc po změně 2T Repo sazby ČNB“ (kazuální) „za rok od nabytí právní moci rozhodnutí o prodloužení stavebního povolení pro B-a“ (smíšená) ¹²⁹	„do 14 dnů od vystavení faktury B-em“ (potestativní – na vůli věřitele) „A splní do týdne od schválení platby svým představenstvem“ (potestativní – na vůli dlužníka) „nejpozději měsíc před zahájením provozu na dálnici“ (kazuální) ¹³⁰ „po dobu od započetí čerpání úvěru poskytnutého bankou do jeho úplného splacení“ (smíšená) ¹³¹

Zdroj: vlastní tvorba

1.5.3. Prodlužování času plnění, případně-li jeho konec na sobotu, neděli nebo svátek

S výjimkou anglického práva obsahují téměř všechny evropské právní řády obecné pravidlo, podle kterého případně-li konec lhůty na den pracovního klidu,

¹²⁸ Římskoprávní rozlišování podmínek podle toho, zda je jisté, že nastanou, a kdy se tak případně stane, referuje vždy k jednomu okamžiku či události: jakmile tento okamžik či událost nastane, je podmínka splněna. Obdobně lze proto toto rozlišování využít pro termíny. Lhůty jsou však specifické tím, že jsou definovány vždy dvěma časovými okamžiky: začátkem a koncem. Nejistý tak může být jejich začátek, konec, nebo obojí. V této tabulce řadím do skupiny „není jisté kdy“ (*incertus quando*) lhůty, u kterých není jisté alespoň u jednoho z těchto časových okamžiků (začátek nebo konec), kdy nastane.

¹²⁹ Za předpokladu, že vydání rozhodnutí je závislé jak na vůli stavebního úřadu (zda kladné rozhodnutí vydá), tak na vůli B-a (zda řízení zahájí a řádně povede).

¹³⁰ Za předpokladu, že žádná ze stran nemůže ovlivnit, kdy bude provoz na dálnici zahájen (např. jde o povinnost stavební společnosti provést rekonstrukci čerpací stanice).

¹³¹ Za předpokladu, že banka stojí vně právního poměru a čerpání úvěru je závislé jak na vůli banky (zda úvěr poskytne), tak na vůli úvěrovaného (zda úvěr začne čerpat).

je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den.¹³² Český občanský zákoník obsahuje toto pravidlo v § 607 OZ. Týká se sobot, neděl a svátků. Pro naplnění cílů této práce je nezbytné analyzovat použitelnost tohoto pravidla na plnění dluhu, a to jak na čas plnění určený lhůtou, tak na čas plnění určený termínem. Zvláště je analyzována použitelnost § 607 OZ na lhůty určené podle hodin.

1.5.3.1. Použití § 607 OZ na lhůty

Některé právní řády obsahují v pravidle obdobném § 607 OZ podrobnější specifikaci jednání, na které se pravidlo o prodlužování vztahuje. Například německý BGB specifikuje, že pravidlo o prodlužování lhůty se vztahuje na případy, kdy osoba musí ve lhůtě učinit sdělení vůle (*Willenserklärung*) nebo provést plnění (*Leistung*).¹³³ Obdobně to specifikoval i obecný zákoník občanský.¹³⁴ Švýcarský OR pojednává výslovně o plnění (*Erfüllung*).¹³⁵ Plyne tak již z dikce těchto předpisů, že se lhůty pro plnění obecně prodlužují, případně-li jejich konec na sobotu, neděli nebo svátek. Ustanovení § 607 OZ takovou věcnou specifikaci neobsahuje. Namísto toho však rozlišuje doby a lhůty, přičemž § 607 OZ se použije pouze na lhůty, a nikoliv na doby.¹³⁶ Je proto za účelem posouzení použitelnosti § 607 OZ třeba zhodnotit, zda je časový úsek pro plnění dluhu lhůtou, anebo dobou.

Občanský zákoník neobsahuje žádné obecné ustanovení, ze kterého by plynulo, zda je časový úsek ke splnění dluhu dobou, anebo lhůtou. Odpověď nelze dovodit ani z toho, jaký z pojmů občanský zákoník v souvislosti s časem plnění užívá, neboť

¹³² VON BAR/CLIVE, *Principles*, p. 122.

¹³³ Ustanovení § 193 BGB zní: „*Ist an einem bestimmten Tage oder innerhalb einer Frist eine Willenserklärung abzugeben oder eine Leistung zu bewirken und fällt der bestimmte Tag oder der letzte Tag der Frist auf einen Sonntag, einen am Erklärungs- oder Leistungsort staatlich anerkannten allgemeinen Feiertag oder einen Sonnabend, so tritt an die Stelle eines solchen Tages der nächste Werktag.*“ („Má-li v určitý den nebo v určité lhůtě být učiněno sdělení vůle nebo provedeno plnění a připadá-li tento den nebo poslední den lhůty na neděli, na svátek státem uznaný v místě sdělení vůle nebo místě plnění anebo na sobotu, je tímto dnem namísto toho následující pracovní den.“).

¹³⁴ Ustanovení § 903 OZO znělo: „[...] *Případně-li poslední den, určený k projevu nebo plnění na neděli nebo uznaný svátek, nastoupí na jeho místo, pokud není ustanoveno jinak, nejbližší příští den všední.*“

¹³⁵ Ustanovení čl. 78 odst. 1 OR zní: „*Fällt der Zeitpunkt der Erfüllung oder der letzte Tag einer Frist auf einen Sonntag oder auf einen andern am Erfüllungsorte staatlich anerkannten Feiertag, so gilt als Erfüllungstag oder als letzter Tag der Frist der nächstfolgende Werktag*“ („Případně-li okamžik plnění nebo poslední den lhůty na neděli nebo jiný svátek státem uznaný v místě plnění, je dnem plnění nebo posledním dnem lhůty následující pracovní den.“).

¹³⁶ Jasný úmysl zákonodárce, aby se na doby § 607 OZ nepoužil, plyne jak z textu zákona, tak z důvodové zprávy: „*Navržená ustanovení § 600 [dnes § 607 – pozn. TK] se týká výslovně jen lhůt, protože pro počítání dob se neuplatní: je-li např. ujednána doba nájmu do určitého dne a je-li tímto dnem neděle, neprodlužuje se nájem do nejbližšího následujícího pracovního dne.*“ Viz důvodová zpráva k občanskému zákoníku, sněmovní tisk č. 362-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, s. 692. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>

nekonzistentně užívá oba.¹³⁷ Občanský zákoník ani obecně nedefinuje lhůtu nebo dobu. Jediné vodítko dává důvodová zpráva: „*Dobou se rozumí časový úsek, jehož uplynutím zaniká právo nebo povinnost bez dalšího, aniž je potřeba pro vyvolání tohoto právního následku zvláště projevit vůli (§ 603). Naproti tomu jako lhůta se označuje časový úsek stanovený k uplatnění práva u druhé strany, popř. u jiné osoby, anebo u soudu nebo jiného příslušného orgánu.*“¹³⁸ Ani jedna z definic v důvodové zprávě se však na plnění dluhu příliš nehodí: uplynutím času plnění dluh bez dalšího zpravidla nezaniká (srov. definici doby), avšak čas plnění dluhu ani není stanoven k žádnému uplatnění práva (srov. definici lhůty). Doktrína nabízí podle mého názoru lepší, všeobecnější definici obou pojmů. P. Čech výstižně vymezuje lhůtu jako „*časový úsek pro právní jednání [...] kterým jednající od sebe odvrací určité právem stanovené nepříznivé právní důsledky, jež by se jinak prosadily, kdyby jednání včas neuskutečnil, či naopak kterým k sobě přivolává příznivé dopady, kvůli nimž svou vůli v dané lhůtě projevuje a které by po uplynutí lhůty již přivolat nešlo.*“¹³⁹ Dobu naproti tomu vymezuje jako časový úsek, který „*plyne (a uplyne) nezávisle na tom, zda osoba projeví nějakou vůli a uskuteční právní jednání.*“¹⁴⁰

Vycházejí z těchto definic lze dospět k závěru, který svorně zastává i doktrína, že čas určený ke splnění dluhu je ve smyslu občanského zákoníku lhůtou, a nikoliv dobou, a obecně se tak na lhůty k plnění § 607 OZ použije.¹⁴¹ Dlužník totiž musí v určeném časovém úseku učinit právní jednání (projevit vůli splnit dluh),¹⁴² aby od sebe odvrátil nepříznivé právní následky, jež by se jinak prosadily (následky porušení závazku). Vzhledem k tomu, že § 607 OZ je spolu s § 603 OZ jediným ustanovením v českém právním řádu, ve kterém zákonodárce doby a lhůty vědomě rozlišuje s úmyslem podřídít je rozdílným obecným pravidlům, lze argumentovat též smyslem a účelem § 607 OZ. Tím je zejména umožnit adresátu lhůty, aby i v poslední den lhůty měl skutečnou možnost

¹³⁷ Dobu užívá např. v § 639, 653 odst. 1, 1963 odst. 2, 2092, 2206 odst. 1, 2252 odst. 2, 2398 odst. 1, 2399, 2558, 2590 odst. 2 nebo 2703 OZ. Naopak lhůtu užívá např. v § 1978, 2148 odst. 1 nebo 2326 OZ. V § 1979 OZ dokonce užívá oba v jediném ustanovení.

¹³⁸ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, sněmovní tisk č. 362-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, s. 692. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

¹³⁹ ČECH, P. Čas a jeho počítání, promlčení a prekluze v NOZ. *Metodické aktuality*, 2015, č. 7, s. 6.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ ČECH, *Čas a jeho počítání*, s. 8; J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1003, marg. č. 23; J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 526.

¹⁴² Nejvyšší soud konstantně označuje plnění dluhu za právní jednání (např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 748/2005 nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 959/2008). Pro úplnost je však třeba poznamenat, že splnění dluhu nemusí právní jednání dlužníka předcházet vždy, což může být případ mnohých plnění spočívajících v opomenutí dlužníka.

vykonat své právo či splnit svou povinnost, tedy aby mu nebyla lhůta zkracována tím, že by musel konat již v nejbližše předcházející všední den.¹⁴³ Aplikace § 607 OZ na plnění dluhu tomuto smyslu a účelu obecně vyhovuje (dlužník zpravidla potřebuje, aby banky prováděly převody, pošta přijímala a doručovala zásilky apod.). Argumentovat lze také historicky, neboť v režimu občanského zákoníku z roku 1964 se obdobné ustanovení – § 122 odst. 3 OZ 1964 – na lhůty k plnění aplikovalo,¹⁴⁴ přičemž nic nenasvědčuje tomu, že by zákonodárce měl v úmyslu tuto praxi změnit.

Lze dodat, že je nerozhodné, zda jde o lhůtu ujednanou ve smlouvě nebo stanovenou zákonem; § 607 OZ se použije na obě.¹⁴⁵ Řídí-li se tak lhůta k plnění např. § 1958 odst. 2, neměla by zpravidla uplynout v sobotu, v neděli nebo o svátku. U smluvně ujednaných lhůt se však takto jednoznačný závěr neuplatní, neboť je vždy třeba zohlednit vůli stran (srov. dále).

1.5.3.2. Použití § 607 OZ na termíny

Je sporné, zda se § 607 OZ obecně použije pouze na lhůty k plnění, anebo i na termíny plnění. Výslovně totiž normuje toliko o lhůtě. Německý BGB je (opět) přesnější, když normuje výslovně o „určitém dni“ nebo „posledním dni lhůty“, takže je zřejmé se § 193 BGB obecně použije i na termíny.¹⁴⁶ K závěru, že se pravidlo o prodlužování použije jak na lhůty, tak termíny, dospěla i naše prvorepubliková doktrína, byť § 903 OZO nebyl zcela jednoznačný, když normoval o „posledním dni“.¹⁴⁷ Jinak tomu však bylo u závazků mezi podnikateli, které se řídily všeobecným zákoníkem obchodním. Zde se čas plnění sice prodlužoval, připadl-li na neděli nebo svátek, avšak jen byl-li určen termínem (čl. 329 VZO). Naopak byl-li určen lhůtou, pak nejen, že se čas plnění

¹⁴³ K tomu obecně viz nálezn Ústavního soudu ČR ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 30/1998 Sb.: „Na straně druhé, pokud je uplatnění určitého práva, resp. pravomoci, časově omezeno, je nezbytné zohlednit určité skutečnosti (překážky) na straně subjektu tohoto práva, či pravomoci, které, nikoli z jeho zavinění, výkonu těchto brání. Jinak řečeno, vytvořit konstrukci reálně umožňující právo, resp. pravomoc, v daném časovém limitu uplatnit.“ Smysl a účel pravidla o prodlužování lhůty lze vidět i v ochraně vyšších hodnot („posvátnost“ neděle, odpočinek od namáhavé práce apod.). To byl také argument tvůrců německého BGB pro zařazení § 193 BGB. Dnes však převažuje prve uvedený pragmatický účel – viz O. Unger (Art. 1:304 para. 2) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 209, marg. 1.

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 23 Cdo 932/2009.

¹⁴⁵ Tak již J. Sedláček (§ 903) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 256, marg. č. 2.

¹⁴⁶ Viz výše pozn. pod čarou č. 133.

¹⁴⁷ J. Sedláček (§ 903) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 256–257, marg. č. 1 a 6: „Zásady § 903 platí pro případ, jde-li o poslední den lhůty anebo o určitý den (např. 15. červen, počátek senoseče, vinobraní atp.) [...] Vzhledem na celkovou strukturu § 903 můžeme třetí věty použití také na terminovaný den, t. j. den, kdy projev vůle je právně relevantní.“

neprodložoval, ale dlužník dokonce musel splnit nejpozději v nejbliže předcházející pracovní den (čl. 330 VZO).¹⁴⁸

P. Čech s odkazem na tyto zahraniční právní řády a prvorepublikovou literaturu dovozuje, že se § 607 OZ na termíny plnění obecně použije.¹⁴⁹ Naopak podle J. Šilhána „dopadá [§ 607 OZ] výhradně na určení času pomocí lhůty, která nemá předem jasný den svého konce. V případech, kdy je čas určen fixním termínem, případně konkrétním rozmezím s uvedením přesných konkrétních dní, nemá aplikace § 607 místo. [...] Pokud strany – ať již jakýmkoliv způsobem – zvolí jako konec své lhůty pro splnění konkrétní dopředu určitelný den, vyjadřují vůli, aby právě tento den (a žádný jiný) byl posledním dnem lhůty, a to i s plným vědomím, že jde o den nepracovní.“¹⁵⁰ Dá se tak říct, že podle J. Šilhána se § 607 OZ nepoužije na termíny ani lhůty k plnění, u kterých je termín plnění nebo poslední den lhůty k plnění určitelný již v okamžiku uzavření smlouvy.¹⁵¹

Názor J. Šilhána lze podpořit rozhodnutím Nejvyššího soudu k občanskému zákoníku z roku 1964, který vyložil § 122 odst. 3 OZ 1964 – období § 607 OZ – tak, že se na termíny nepoužije.¹⁵² Za správný přesto považuji názor P. Čecha. Domnívám se, že § 607 OZ by se měl vykládat extenzivně tak, že není paušálně vyloučeno jeho použití na termín plnění. Je-li smyslem a účelem § 607 OZ umožnit dlužníku, aby v daný den mohl skutečně plnit, je nerozhodné, zda je tento den určen lhůtou, anebo termínem. I závěrem této podkapitoly je třeba podotknout, že tento závěr neznamená, že se na termíny plnění použije § 607 OZ vždy (srov. následující podkapitulu práce).

1.5.3.3. Vůle stran vylučuje použití § 607 OZ

To, že se § 607 OZ obecně použije na lhůty a termíny určené k plnění dluhu, by nemělo vést k paušálním závěrům. Je třeba zdůraznit, že § 607 OZ je dispozitivní. Lhůta nebo termín plnění tak samozřejmě může uplynout nebo nastat v sobotu, neděli nebo o svátku, a to za předpokladu, že to bude odpovídat vůli stran (typicky u fixních závazků, ale nejen u nich). Tato vůle nemusí plynout jen z výslovného ujednání, ale může plynout

¹⁴⁸ Podrobněji viz J. Sedláček (§ 903) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 257, marg. č. 6.

¹⁴⁹ ČECH, *Čas a jeho počítání*, s. 9–10.

¹⁵⁰ J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1003, marg. č. 23–24.

¹⁵¹ Čemuž tak u termínu vždy být nemusí, neboť i termín může být určen v návaznosti na událost, o níž není jisté, kdy nastane. Srov. příklady výše v podkapitole o modalitách určení času plnění.

¹⁵² Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4788/2017: „Jde-li však o stanovení splatnosti, tedy určení konkrétního okamžiku, kdy má být plněno, je zjevné, že nejde ani o „dobu“ ani o „lhůtu“. Povinnost dlužníka plnit je tak dle stranami stanovené formulace pevně určená datem splatnosti pohledávky, tj. patnáctým dnem každého měsíce; nedodržení data splatnosti, byť z důvodu dne pracovního klidu či státního svátku, má za následek prodloužení dlužníka s možným zesplatněním celé pohledávky (viz zmíněné ustanovení § 565 obč. zák.).“

například z povahy plnění nebo okolností případu.¹⁵³ Shodně vykládá německá doktrína § 193 BGB,¹⁵⁴ který je rovněž dispozitivní – podle § 186 BGB jde o pouhé interpretační pravidlo (*Auslegungsvorschrift*). O dispozitivnosti § 903 ABGB nepochybuje současná rakouská právní věda¹⁵⁵ a nepochybovala o tom ani naše prvorepubliková doktrína ve vztahu k § 903 OZO.¹⁵⁶ Proto by bylo chybou mechanicky aplikovat § 607 OZ bez dalšího na každý termín nebo lhůtu plnění. Místo pro jeho aplikaci je pouze tam, kde absentuje opačná vůle stran.

Zaváže-li se tak strana, že splní například „do 14 dní od podpisu smlouvy“, nelze bez dalšího rozhodnout o (ne)aplikaci § 607 OZ, měl-li by onen čtrnáctý den připadnout na sobotu, neděli nebo svátek. Nesouhlasím však s názorem J. Šilhána, podle kterého jakmile je čas plnění určený termínem nebo lhůtou k plnění, u kterých je termín plnění nebo poslední den lhůty k plnění určitelný již v okamžiku uzavření smlouvy, projevují tím strany automaticky vůli, aby se § 607 OZ nepoužil.¹⁵⁷ Takový závěr je příliš paušální. Strany totiž takovou vůli nemusely mít, protože si vůbec nemusely uvědomit, že jde o nepracovní den.¹⁵⁸ Na zjištění jejich skutečné vůle nelze podle mého názoru rezignovat.

Není-li možné ohledně (ne)aplikace § 607 OZ na čas plnění dluhu dát žádné obecně platné řešení, lze alespoň nastínit některá výkladová vodítka (pro což mohou posloužit mj. J. Šilhánem uvedené případy). Domnívám se, že obecnými indikátory toho, že vůle stran směřuje k vyloučení § 607 OZ, může být např. **krátká lhůta k plnění**,¹⁵⁹

¹⁵³ Shodně J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky z právních jednání*, s. 526.

¹⁵⁴ T. Reppen (§ 193) in HABERMANN, N. a kol. *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch 1: Allgemeiner Teil §§ 164-240 (Allgemeiner Teil 5)*. Berlin: Sellier - de Gruyter, Neubearbeitung 2014, Rn 49. In: Juris [právní informační systém]. juris GmbH [cit. 28. 11. 2018]; W. Henrich (§ 193) in BAMBERGER, H. G., ROTH, H., HAU, W., POSECK, R. et al. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB Band 1: §§ 1-480*. München: C. H. Beck, 2018, Rn 2. In: Beck-online.de [právní informační systém]. C. H. Beck [cit. 25. 2. 2019].

¹⁵⁵ D. Aichberger-Beig (§ 903) in FENYVES/KERSCHNER/VONKILCH, *Großkommentar*, S. 179, Rn 17.

¹⁵⁶ J. Sedláček (§ 903) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 257–258, marg. č. 8: „Ustanovení třetí věty [§ 903 OZO] platí jen subsidiárně, mnohá plnění mají se státi právě ve svátek, na př. výpomocný číšník je najat na neděli. Může z úmluvy stran vycházeti na jevo, že rozhodný den se v takovém případě posunuje do předu, na př. na sobotu předcházející neděli, je-li tato terminovaným dnem.“

¹⁵⁷ J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1003, marg. č. 23–24.

¹⁵⁸ D. Aichberger-Beig (§ 903) in FENYVES/KERSCHNER/VONKILCH, *Großkommentar*, S. 179, Rn 17.

¹⁵⁹ Čím kratší lhůta k plnění, tím je pravděpodobnější, že jsou strany srozuměny s připadnutím konce lhůty na sobotu, neděli nebo svátek. Lhůtu určenou podle dnů uvádí jako obecný indikátor konkludentního vyloučení pravidla o prodlužování lhůty i německá doktrína – viz T. Reppen (§ 193) in HABERMANN, *J. von Staudingers Kommentar... Buch 1*, Rn 49. Stejně tendence měla naše prvorepubliková judikatura. Srov. právní větu rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 17. 1. 1930, sp. zn. Rv I 696/29, Vážný č. 9534: „Smluvená lhůta k přijetí nabídky jest smluvní lhůtou "k prohlášení", takže o ní platí předpis § 903 obč. zák., podle něhož se smluvní lhůta prodlužuje do nejbližšího příštího všedního dne, když poslední den, určený k projevu, připadne na neděli neb na uznávaný svátek, leč že byl ujednan opakování. Smluvena-li dvoudenní lhůta na rozmyslenou, skončila uplynutím druhého dne, třebaž byl uznávaný svátkem.“

lhůta, jejíž konec je určitelný již v okamžiku uzavření smlouvy,¹⁶⁰ termín určený konkrétním kalendářním dnem¹⁶¹ nebo jednorázové plnění.¹⁶² Obecné indikátory toho, že strany neměly vůli vyloučit § 607 OZ, odpovídají opačným situacím (dlouhé lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let, lhůty bez předem určeného konce, termíny závislé na události, o které není jisté, kdy nastane, nebo opakující se plnění). Namísto bude podle mého názoru přihlídnout též k (ne)možnosti plnění fakticky v daný den provést,¹⁶³ jakož i k výkladovému pravidlu *contra proferentem* (§ 557 OZ).¹⁶⁴

1.5.3.4. Lhůta určená podle hodin

Podle § 608 OZ se lhůta určená v kratších časových jednotkách, než jsou dny (tj. v hodinách, minutách, vteřinách), počítá „od okamžiku, kdy začne, do okamžiku, kdy skončí“. Tím je řečeno, že okamžik nastání rozhodné skutečnosti spadá vjedno s okamžikem, od kterého se lhůta počítá, což je situace, která se označuje jako přirozené (naturální) počítání času (*computatio naturalis*),¹⁶⁵ někdy také počítání *a momento ad momentum*. Příklad: Nevyplyne-li z vůle stran něco jiného, pak pokud rozhodná

¹⁶⁰ V takovém případě se lze důvodně domnívat, že strany chtějí, aby dlužník v této lhůtě opravdu splnil (aby nejzazší den byl tzv. *deadline*). Například pokud dlužník slíbí, že splní „příští týden“ (posledním dnem takové lhůty je zákonitě neděle), bylo by zpravidla absurdní (a rozporné s vůlí stran) dovozovat, že dlužník může splnit ještě v pondělí přespříštího týdne. Obdobně to platí pro splnění „v dubnu“, „do 31. 12. 2019“ apod.

¹⁶¹ V takovém případě se lze důvodně domnívat, že strany chtějí, aby dlužník opravdu splnil v tento (a žádný jiný) den. Takové případy mohou, ale nemusí být fixními závazky, neboť pro ty zákon stanoví ještě přísnější předpoklady: aby šlo o fixní závazek, věřitel nesmí mít na opožděném plnění vůbec zájem (§ 1980 OZ), což je jen malá podmnožina dluhů s termínem plnění určeným konkrétním kalendářním dnem. Již téměř žádný prostor pro aplikaci § 607 OZ nebude v situaci, kdy strany určí k plnění i konkrétní hodinu v rámci dne.

¹⁶² Jednorázové plnění umožňuje stranám věnovat pozornost pouze jednomu času plnění, což činí pravděpodobnějším, že jsou strany srozuměny s připadnutím konce lhůty na sobotu, neděli nebo svátek. Naopak u opakujícího se plnění, byť klidně určeného termínem („každého 15. dne v měsíci“), je obecně nižší pravděpodobnost toho, že si strany již v okamžiku uzavření smlouvy uvědomují, kdy (ve kterém měsíci) případně termín plnění či poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, a že tak určením takového času plnění projevují vůli, aby se § 607 OZ nepoužil. Z tohoto pohledu lze podle mého kritizovat názor Nejvyššího soudu vyslovený v usnesení ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4788/2017, který paušálně zapověděl aplikaci pravidla o prodlužování na opakující se plnění určené termínem, aniž by se zabýval vůlí stran.

¹⁶³ K tomu srov. smysl a účel § 607 OZ uvedený v podkapitole 1.5.3.1. této práce. Pokud nebude možné plnění v sobotu, neděli nebo o svátku fakticky provést (např. z důvodu, že věřitelova provozovna má zavřeno a dluhovanou věc nemá, kdo převzít), je to argumentem ve prospěch aplikace § 607 OZ. Naopak možnost splnit dluh bez ohledu na sobotu, neděli nebo svátek (např. vypracování a zaslání právního memoranda e-mailem) je argumentem ve prospěch neaplikace § 607 OZ. Posledně uvedených případů přitom přibývá s rozvojem technologií, díky kterým lze stále více aktivit provádět i ve dnech pracovního klidu – viz O. Unger (Art. 1:304 para. 3) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 209, marg. č. 1.

¹⁶⁴ To se uplatní jak na smlouvy, tak na jednostranná právní jednání. Tak například jednostranný odklad splatnosti dluhu bude namísto interpretovat spíše ve prospěch aplikace § 607 OZ (tj. v neprospěch věřitele), určení splatnosti odměny v příslibu odměny spíše ve prospěch neaplikace § 607 OZ (tj. v neprospěch dlužníka-přislíbujícího).

¹⁶⁵ O. Unger (Art. 1:304 para. 3) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 218–219, marg. 5.

skutečnost pro dvouhodinovou lhůtu nastane v 10:45, uplyne lhůta ve 12:45, tedy skutečně za dvě hodiny. Na rozdíl od některých evropských unifikačních dokumentů nezná občanský zákoník z tohoto pravidla výjimky.¹⁶⁶

S odkazem na tento způsob počítání lhůt určených podle hodin (*a momento ad momentum*) se v soudobé české literatuře prosazuje názor, podle kterého se na lhůty určené podle hodin pravidlo o prodlužování nepoužije.¹⁶⁷ Podobné názory lze nalézt i v literatuře německé,¹⁶⁸ avšak stejně tak existují takové, které použití pravidla o prodlužování *a priori* nevylučují a považují lhůty určené podle hodin za pouhý indikátor konkludentního vyloučení pravidla o prodlužování.¹⁶⁹ Použití pravidla o prodlužování na hodinové lhůty nevylučovala ani naše prvorepubliková doktrína.¹⁷⁰

Přimlouval bych se spíše za posledně uvedené názory. I lhůta určená podle hodin je lhůtou ve smyslu občanského zákoníku. Naplňuje tak obecně hypotézu § 607 OZ, když na rozdíl např. od čl. I.–1:110 odst. 6 DCFR nebo některých tuzemských procesněprávních předpisů¹⁷¹ občanský zákoník lhůty určené podle hodin z působnosti § 607 OZ výslovně nevyjímá. Lhůta určená podle hodin sice většinou bude silným indikátorem toho, že strany chtěly, aby lhůta opravdu trvala jen X hodin, bez ohledu na soboty, neděle nebo svátky, nemusí tomu tak ovšem být vždy.¹⁷²

1.5.4. Význam denní doby a provozních hodin podnikatele

¹⁶⁶ Například čl. I.–1:110 odst. 3 a 4 DCFR rozlišuje u lhůt určených podle hodin, co lhůtu spouští (zda určitá událost, anebo určitý čas), a podle toho lhůty počítá buď právnicky (*computatio civilis*), anebo přirozeně (*computatio naturalis*): „(3) *Je-li lhůta počítána od určité události nebo jednání, pak: (a) je-li vyjádřena v hodinách, nezapočítává se do ní hodina, během které došlo k události nebo jednání; [...]* (4) *Je-li lhůta počítána od určitého časového okamžiku, pak: (a) je-li vyjádřena v hodinách, začíná první hodina lhůty běžet od tohoto časového okamžiku [...]*“

¹⁶⁷ ČECH, *Čas a jeho počítání*, s. 11 nebo K. Eliáš (§ 122) in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. § 1–487*. Praha: Linde Praha, 2008, s. 507.

¹⁶⁸ W. Henrich (§ 193) in BAMBERGER/ROTH/HAU/POSECK, *Bürgerliches Gesetzbuch*, Rn 2; H. Grothe (§ 193) in SÄCKER, F. J. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1. Allgemeiner Teil. §§ 1–240, ProstG, AGG. 7. Auflage*. München: C. H. Beck, 2015, Rn 5. In: Beck-online.de [právní informační systém]. C. H. Beck [cit. 25. 2. 2019].

¹⁶⁹ T. Repgen (§ 193) in HABERMANN, *J. von Staudingers Kommentar... Buch 1*, Rn 49.

¹⁷⁰ J. Sedláček (§ 903) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 256, marg. č. 2: „*Nemáme nic ustanoveno pro lhůty, počítané podle kratších jednotek než je den, nebo pro termíny během určitého dne. Soudce se v těchto případech řídí zásadou § 914.*“ Ustanovení § 914 OZO přitom znělo: „*Při výkladu smluv nelpí se na slovním znění výrazu, nýbrž vyšetří se úmysl stran, a rozuměti jest smlouvě tak, jak to žádá obyčej povlivého obchodu.*“

¹⁷¹ Např. § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, § 40 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní nebo § 33 odst. 4 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád.

¹⁷² I zde se mohou použít některá výkladová vodítka uvedená v předchozí podkapitole této práce. U lhůty kratší než 24 hodin nebo u lhůty, u které je již v okamžiku uzavření smlouvy určitelné, kdy přesně uplyne, si lze aplikaci § 607 OZ představit jen stěží. Naopak u opakujícího se plnění, pro které je stanovena delší lhůta (např. 96 hodin), která se spouští v návaznosti na událost, o níž není jisté, kdy nastane, si již lze podle mého názoru představit, že bude odpovídat vůli stran, aby se § 607 OZ použil.

Podle § 602 OZ se práva musí vykonávat a povinnosti plnit v **obvyklou denní dobu**, ledaže něco jiného plyne ze zvyklostí, ze zavedené praxe stran, popřípadě ze zvláštních okolností případu. Osoby tak nemusí „*být za tím účelem k dispozici celý den, ale jen po tu jeho část, kdy je namístě očekávat jednání dlužníka nebo věřitele podle životních zvyklostí, popř. podle zavedené praxe stran*“.¹⁷³ Jde o projev obecného principu poctivosti (§ 6 OZ), ze kterého vyplývá mj. to, že práva a povinnosti se mají vykonávat, resp. plnit přiměřeně a s ohledem na zájmy dotčených osob.¹⁷⁴ Proto se stejný závěr dovozoval v režimu občanského zákoníku z roku 1964,¹⁷⁵ jakož i obecného zákoníku občanského,¹⁷⁶ ač tyto předpisy výslovné ustanovení obdobné § 602 OZ neobsahovaly.

Při plnění dluhu chrání § 602 OZ jak dlužníka (typicky u odnosných dluhů), tak věřitele (typicky u donosných dluhů). Věřitel se tak obecně nedostane do prodlení, odmítne-li převzít dluhovanou hotovost, se kterou se dlužník dostaví k věřiteli domů například ve tři hodiny ráno, byť by dluh již měl být ten den splnitelný. Stejně tak se do prodlení obecně nedostane dlužník, před jehož domem se v podobně nevhodný čas objeví věřitel požadující předání dluhované věci, byť by se tak stalo v den splatnosti.

U podnikatelů představují obvyklou denní dobou přednostně **provozní hodiny**. Jakmile dá podnikatel veřejnosti najevo, ve kterém místě podniká, a určí své provozní hodiny, musí v nich umožnit veřejnosti, aby s ním vstupovala do právního styku (§ 434 OZ). Dopadá-li tak na místo plnění dluhu § 434 OZ, musí být podnikatel ve svých provozních hodinách připraven mj. převzít plnění od svého dlužníka nebo sám jako dlužník plnit. Až když podnikatel neurčí své provozní hodiny, bude rozhodná doba obvyklá (§ 434 OZ). Tu je třeba posoudit zejména podle provozních hodin podnikatelů ve srovnatelném místě a srovnatelném odvětví.¹⁷⁷ J. Šilhán analogicky k § 85 ZSŠ dovozuje, že přirozená doba denní hospodářské aktivity je mezi 9. a 18. hodinou.¹⁷⁸

V závislosti na konkrétních okolnostech se tak od nepodnikajících fyzických osob může očekávat i více flexibility než od podnikatelů: zatímco podnikatele nemůže po konci

¹⁷³ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, sněmovní tisk č. 362-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, s. 692. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

¹⁷⁴ P. Tégl (§ 602) in MELZER/TÉGL, *Občanský zákoník... Svazek III.*, s. 870, marg. č. 1.

¹⁷⁵ K. Eliáš (§ 122) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... I. svazek*, s. 507.

¹⁷⁶ Právní věta rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. 10. 1923, sp. zn. Rv II 579/23, Vážný č. 3030: „*Plniti jest do skončení světelného dne po případě do skončení úředních hodin (§ 903 obč. zák.)*.“

¹⁷⁷ J. Lasák (§ 434) in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1654 nebo B. Havel (§ 434) in MELZER/TÉGL, *Občanský zákoník... Svazek III.*, s. 37, marg. č. 2.

¹⁷⁸ J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1002, marg. č. 17.

jeho provozních hodin (byť krátkých, např. od 9 do 14 hod.) nikdo nutit, aby přijal nebo poskytl plnění, nepodnikající fyzická osoba žádným konkrétnějším rozmezím než „obvyklou dobou“ ve smyslu § 602 OZ chráněna není. Takový výklad zastávala již prvorepubliková judikatura, pokud šlo o rozdíl mezi režimem všeobecného zákoníku obchodního, který normoval, že dluh má být plněn a plnění přijato v „obyčejný čas obchodní“ (§ 332 VZO), a režimem obecného zákoníku občanského (§ 903 OZO), kde se obecně připouštělo plnění do konce tzv. světelného dne.¹⁷⁹ Ostatně nachází-li se věřitel každý všední den mezi 9. a 18. hodinou v zaměstnání, nezbyvá dlužníkovi ani mnoho jiných možností, jak předat věřiteli plnění, než v pozdější večerní hodině. Lze tak souhlasit s M. Zuklínovou, že u nepodnikajících fyzických osob bude limit obvyklé denní doby okolo 22. hodiny večerní.¹⁸⁰

1.6. Shrnutí

V této kapitole bylo pojednáno obecně o času plnění dluhu. V míře, ve které čas plnění závazně určuje, kdy musí strany plnit nebo být připraveny plnit, je čas plnění účelem sám o sobě. Ve zbytku je funkčně spojen s jinými právními instituty, z nichž tím nejdůležitějším je porušení závazku a jeho následky. Protože české závazkové právo nevychází z jednotného konceptu porušení závazku, je vždy třeba identifikovat konkrétní formu, ve které byl závazek porušen. Čas plnění je nejdůležitější pro prodlení, byť hraje určitou roli i u ostatních forem porušení závazku.

Jak ukázal komparativní exkurz, různé právní řády vychází z různého vzájemného vztahu mezi časem plnění a nastoupením následků porušení závazku. Zatímco pro kontinentální právní řády je typické, že pro nastoupení některých následků porušení závazku nestačí samotný fakt, že dlužník nesplnil splatný dluh, nýbrž je zapotřebí, aby věřitel dlužníka ještě zvlášť upomenul, v common law takové výzvy není zapotřebí. Detailnější rozbor nicméně ukázal, že vzhledem k četným výjimkám z požadavku výzvy v kontinentálních právních řádech se k sobě nakonec oba systémy přibližují. České právo má sice blíž ke kontinentálním právním řádům, nicméně na rozdíl od většiny z nich neváže

¹⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. 10. 1923, sp. zn. Rv II 579/23, Vážný č. 3030: „I když praví se v §u 903 n. zn. obč. zák., že právní následky nesplnění povinnosti nebo právní následky nějakého obmeškání nastávají teprv uplynutím posledního dne lhůty, není tím daleko ještě řečeno, že, končí-li astronomicky den teprve o půl noci, že dlužník má právo platiti také ještě v noci a že mu proto věřitel musí býti právě až do půlnoci k službám a na jeho zavolání rušiti noční klid. V občanském životě myslí se pod výrazem »den« ta doba astronomického dne, po kterou je světlo, tedy den světelný, v obchodním životě dokonce jen doba, po kterou obchody jsou otevřeny, čas obchodní (Geschäftszeit) [...]“

¹⁸⁰ M. Zuklínová in DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 207.

na výzvu nastoupení následků porušení závazků, nýbrž určení samotného času plnění, což má svůj historický důvod. V dílčích věcech se pak svou přísností vůči dlužníkům přibližuje spíše common law. Tyto poznatky budou klíčové pro správný výklad českého pozitivního práva, jakož i pro pochopení nesnázi, kterým musí čelit český zákonodárce při transpozici unijních pravidel týkajících se času plnění.

Z terminologického pohledu jsou klíčové tři pojmy: čas plnění, splnitelnost a splatnost. Čas plnění lze vnímat v užším smyslu (zahrnujícím jen splatnost) i širším smyslu (zahrnujícím splatnost i splnitelnost), nicméně tento pojem nemá normativní význam. Naopak pojem splnitelnosti dluhu, ačkoliv jej pozitivní právo nepoužívá, je klíčový i z normativního pohledu: není-li dluh splnitelný, nemůže nastat prodlení věřitele. Podobně o splatnosti, jejíž vymezení jinak není v české právní vědě doposud vyjasněno, platí, že není-li dluh splatný, nemůže nastat prodlení dlužníka.

Čas se v právu vyskytuje ve dvou podobách: jako časový okamžik nebo jako časový úsek. Tomu odpovídají výrazy „termín“ a „lhůta“, které jsou dvěma základními modalitami, jak může čas plnění být určen. Paleta možných modalit je nicméně pestřejší, neboť termíny i lhůty mohou být určeny jak v návaznosti na časová určení, o kterých je jisté, že nastanou, tak na nejisté události. Pro téma této práce jsou dále významná pravidla týkající se času (§ 601 an. a § 605 an. OZ). Obecně se na plnění dluhu použije pravidlo o prodlužování, případně-li termín nebo konec lhůty na sobotu, neděli nebo svátek (§ 607 OZ). Pravidlo však může být vyloučeno, a to i konkludentně. Obecným projevem principu poctivosti je, že plnit či požadovat plnění lze jen v obvyklou denní dobu (§ 602 OZ), před kterou mají přednost případné provozní hodiny podnikatele (§ 434 OZ).

2. Čas plnění je předem určen

V této práci vycházím z členění času plnění podle toho, zda je čas plnění předem určen, anebo není, které použil již V. Knapp.¹⁸¹ Jeho výhodou je, že rozděluje problematiku času plnění podle funkčního hlediska, tedy podle toho, zda je čas plnění určen již při vzniku dluhu takovým způsobem, že může plnit své funkce (zejména ve vztahu k následkům porušení závazku) i bez další aktivity stran směřující ke stanovení či upřesnění času plnění. Jinými slovy, zda je čas plnění určen tak přesně, že se prosadí zásada *dies interpellat pro homine* a dlužník je povinen plnit i bez vyzvání věřitele, anebo ne.

2.1. Dluhy v režimu § 1958 odst. 1 OZ

Ratím § 1958 odst. 1 OZ je, že v případech dostatečně přesně určeného času plnění nemusí věřitel svého dlužník zvlášť vyzývat – ani za účelem stanovení či upřesnění času plnění, ani za účelem uplatnění následků porušení závazku. Prosazuje se tak zásada *dies interpellat pro homine*. V tom tkví rozdíl oproti dluhům v režimu § 1958 odst. 2 nebo § 1960 OZ (kterým je věnována následující kapitola této práce), kde se zásada *dies interpellat pro homine* z povahy věci uplatnit nemůže, neboť vůbec není určen onen „dies“.

Ustanovení § 1958 odst. 1 OZ se použije, pokud je čas plnění určený nebo určitelný podle kalendáře. Použije se i v případech, kdy je čas plnění učiněn závislým na budoucí události (přehled modalit určení času plnění byl podán v podkapitole 1.5.2. této práce). Naopak se nepoužije, závisí-li čas plnění na vůli věřitele (§ 1958 odst. 2 OZ) nebo dlužníka (§ 1960 OZ).

Dikce § 1958 odst. 1 OZ se liší od svých předchůdců – § 340 odst. 1 ObchZ¹⁸² a § 225 odst. 1 ZMO.¹⁸³ Občanský zákoník přidal slova o povinnosti dlužníka plnit „i bez vyzvání věřitele“ čímž zdůraznil, že rozdíl mezi § 1958 odst. 1 OZ a § 1958 odst. 2 OZ tkví právě v tom, zda věřitel musí učinit nějaké zvláštní jednání za účelem stanovení času plnění, tedy v (ne)možnosti uplatnění zásady *dies interpellat pro homine*. Kromě toho přidal požadavek na „přesné“ ujednání času plnění, kteroužto změnu lze interpretovat stejně – zásada *dies interpellat pro homine* se nemůže uplatnit, není-li dostatečně přesně

¹⁸¹ KNAPP, *Splnění závazků*, s. 109 an.

¹⁸² Ustanovení § 340 odst. 1 ObchZ znělo: „(1) Dlužník je povinen závazek splnit v době stanovené ve smlouvě.“

¹⁸³ Ustanovení § 225 odst. 1 ZMO znělo: „(1) Dlužník je povinen závazek splnit v době určené dohodou stran.“

určený nebo určitelný onen „dies“. V minulosti se dnešnímu § 1958 odst. 2 OZ nejvíce podobal § 281 ZMO, který se týkal jen koupě a jen povinnosti prodávajícího dodat zboží.¹⁸⁴ Tato změna dikce není obratem v českém právu, ale zdůrazněním historických kořenů české úpravy času plnění, jak byly popsány v předchozí kapitole této práce.¹⁸⁵ Dikce § 1958 odst. 1 OZ je oproti předchozím úpravám přesnější v tom, že se neomezuje jen na smluvní ujednání času plnění (arg. „*přesně ujednán*“), ale pokrývá i jakékoliv jiné zdroje určení času plnění (arg. „*jinak stanoven*“), zejména zákon a soudní rozhodnutí.

2.2. Právní jednání

2.2.1. Obecně

Právní jednání je nejdůležitějším právním důvodem určujícím čas plnění dluhu. Na tomto místě se v souladu s názvem celé kapitoly zaměřím jen na ta právní jednání, kterými se čas plnění určuje „předem“, tedy typicky právní jednání, která jsou právním důvodem vzniku celého závazku (především smlouva). Výzva věřitele podle § 1958 odst. 2 OZ nebo určení času plnění dlužníkem v režimu § 1960 OZ jsou sice také právní jednání, která mají vliv na čas plnění dluhu, dochází k nim ovšem až za specifické situace, kdy čas plnění nebyl předem určen.

Čas plnění může být určen nejen ve dvoustranném či vícestranném právním jednání, ale i v právním jednání jednostranném (např. určení splatnosti odměny v příslibu odměny podle § 2884 an. OZ). Právní jednání nevyvolává jen právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, ale i ty, které plynou ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran (§ 545 OZ). Právně lze jednat nejen výslovně, ale i konkludentně (§ 546 OZ). To platí i pro určení času plnění. Z tohoto důvodu je bez právní relevance, že občanský zákoník nezmiňuje u času plnění dluhu (§ 1958 OZ) výslovně „povahu závazku“ a „účel plnění“, jak to činí v případě místa plnění (§ 1954 OZ). Povaha závazku i účel plnění samozřejmě mohou být a v praxi i často jsou zdrojem určení času plnění dluhu,¹⁸⁶ zejména

¹⁸⁴ Ustanovení § 281 odst. 2 ZMO znělo: „(2) *Je-li doba plnění přesně určena, je prodávající povinen plnit i bez vyzvání kupujícího.*“

¹⁸⁵ Podobně I. Pelikánová zdůrazňuje novou dikci § 1958 odst. 1 OZ, dává ji do historicko-komparativních souvislostí a současně uznává její kontinuitu s předchozími zákonnými úpravami (I. Pelikánová in ČERNÁ/ŠTENGLOVÁ/PELIKÁNOVÁ/DĚDIČ, *Obchodní právo*, s. 690).

¹⁸⁶ KNAPP, *Splnění závazků*, s. 111; J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 527; J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1004–1005, marg. č. 32; A. Bányaiová (§ 1958) in ŠVESTKA/DVOŘÁK/FIALA, *Občanský zákoník... Svazek V.*, s. 458, marg. č. 2; PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Obchodní závazkové vztahy. § 261–408.* 2. vydání. Praha: Linde Praha, 1998, s. 307.

u jednoduchých, každodenních závazků (např. objednávka jídla v restauraci nebo platba v kadeřnictví), a lze je vnímat jako podmnožinu konkludentního právního jednání.¹⁸⁷

Před rekonstrukcí soukromého práva nebylo podle soudní praxe právním jednáním usnesení valné hromady obchodní korporace.¹⁸⁸ Po rekonstrukci stojí relevantní obchodněprávní doktrína na takřka jednotném stanovisku, že usnesení valné hromady obchodní korporace obecně právním jednáním je,¹⁸⁹ a to zejména s ohledem na důvodovou zprávu k zákonu o obchodních korporacích, která je za právní jednání výslovně označuje,¹⁹⁰ jakož i na některá ustanovení zákona o obchodních korporacích, ze kterých lze tento závěr dovodit nepřímou (např. § 6 odst. 2 nebo 45 odst. 3 ZOK). Lze tak říci, že i usnesení valné hromady obchodní korporace může být právním jednáním určujícím čas plnění dluhu. Tak tomu bude typicky při rozhodování o výplatě podílu na zisku.

2.2.2. Limity smluvní volnosti

Jak uvedl již J. Sedláček, „[s]trany mohou stanovit dobu plnění libovolně, ovšem možně.“¹⁹¹ Ujednání o času plnění dluhu tak musí splňovat veškeré podmínky existence, platnosti a vynutitelnosti, jaké platí pro právní jednání obecně. Musí splňovat předně požadavky určitosti a srozumitelnosti právního jednání (§ 553 odst. 1 OZ) a existence (vážné) vůle (§ 551 a 552 OZ). Nenaplnění některého z těchto požadavků vede ke zdánlivosti (§ 554 OZ). V podnikatelské praxi může k potenciálně neurčitému určení času plnění může dojít zejména ve formulářových (předtištěných) smlouvách. Většinou však bude možné takové chyby odstranit výkladem (§ 555 an. OZ).¹⁹² Obecným

¹⁸⁷ Shodně KNAPP, *Splnění závazků*, s. 111.

¹⁸⁸ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. 1 Odon 88/97, publikovaný v časopise *Soudní rozhledy*, č. 8/1998, s. 182.

¹⁸⁹ K. Eichlerová in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 344; ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 345; J. Lasák (§ 45) in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 352, marg. č. 2; I. Štenglová a B. Havel (§ 45) in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 134, marg. č. 3; DĚDIČ, J. K právní povaze usnesení valné hromady v rekonstrukci soukromého práva. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 11, č. 3, s. 325–332.

¹⁹⁰ „Zákon také reaguje na to, že usnesení valné hromady a jiná rozhodnutí orgánů korporací jsou právním jednáním, které je komunikováno jako korporaci, resp. společníkům, tak veřejnosti.“ Viz důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, sněmovní tisk č. 363-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, s. 203. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=363&CT1=0>. Pozn. TK: Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích dostupná na webových stránkách <http://obcanskyzakonik.justice.cz/provozovanych-ministerstvem-spravedlnosti-cr-se-lishi-od-vyse-citovane-duvodove-zpravy-z-legislativního-procesu-a-citovanou-větu-neobsahuje>.

¹⁹¹ SEDLÁČEK, *Obligační právo*, s. 92, marg. č. 218.

¹⁹² Příkladem ze směnečné soudní praxe může být určení splatnosti směnky datem „20. září 192001“, které vzniklo nepozorným vyplněním formuláře s předtištěným datem splatnosti „Dne _____ 19____“.

korektivem budou také dobré mravy nebo požadavek možnosti plnění (§ 580 a odst. 1 OZ).¹⁹³

Další korektivy zajišťují, aby se právní jednání nestalo prostředkem zneužití silnějšího postavení některé ze stran. Skrz ujednání o času plnění se tak může stát stejně dobře jako skrz jiná smluvní ujednání, neboť obzvláště v podnikatelské praxi je pro silné dlužníky lákavé „ukrajovat“ takto likviditu slabších věřitelů (podrobněji k tzv. obchodním úvěrům viz ekonomický exkurz v podkapitole 5.1. této práce). Dosáhne-li takové zvýhodnění některé ze stran určité intenzity, právo na to reaguje. Obecně v § 433 OZ, které je generální klauzulí ochrany slabší strany v závazcích s účastí podnikatele.¹⁹⁴ I ujednáním o času plnění může být dosažena „zřejmá a nedůvodná nerovnováha ve vzájemných právech a povinnostech“. Při posuzování naplnění hypotézy § 433 OZ je namístě přihlídnout k tomu, jak by byl určen čas plnění při aplikaci dispozitivního práva a zda podnikatel mohl rozumně očekávat, že by slabší strana s ujednáním o času plnění souhlasila, pokud by o něm individuálně jednala.¹⁹⁵

Relevantní mohou podle okolností být i omezení plynoucí ze smluv uzavíraných adhezním způsobem (§ 1800 OZ) nebo ze smluv uzavíraných se spotřebitelem (§ 1813 OZ). Nepřiměřená ujednání o času plnění mohou dosáhnout i takové intenzity, že budou posouzena jako zneužití dominantního postavení podle § 11 písm. a) zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

Zákon může stanovit i velice konkrétní kogentní limity pro čas plnění, což kromě obchodních transakcí (§ 1963 odst. 2 OZ) činí i u vybraných smluvních typů: například u nájmu bytu nebo domu nesmí pronajímatel požadovat po nájemci, aby zaplatil nájemné dříve než pátého dne ujednaného platebního období (§ 2251 ve spojení s § 2235 odst. 1 OZ) nebo zastoupený musí zaplatit obchodnímu zástupci provizi nejpozději poslední den měsíce následujícího po skončení čtvrtletí, ve kterém na ni vzniklo právo (§ 2505 ve spojení s § 2519 odst. 2 OZ).

Ani ve směnečném právu, kde se uplatňuje zásada směnečné přisnosti, nepřisvědčil Nejvyšší soud dovolatelům (dlužníkům), kteří tvrdili, že je údaj o splatnosti směnky neurčitý, a tudíž celá směnka neplatná, a eventuálně tvrdili, že směnka má opravdu být splatná za více než 190 000 let. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 945/2009.

¹⁹³ Příklad: Strany uzavřely 8. dubna 2002 kupní smlouvu a čas dodání zboží dohodly na „*období od 1. března 2002 do 31. března 2002*“. Takové ujednání o času plnění bylo neplatné pro počáteční nemožnost plnění (§ 580 odst. 2 OZ). Viz skutkový stav v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 12. 2007, sp. zn. 32 Odo 849/2006.

¹⁹⁴ P. Čech in ČERNÁ/ŠTENGLOVÁ/PELIKÁNOVÁ/DĚDIČ, *Obchodní právo*, s. 427.

¹⁹⁵ Ibid.

Překročí-li ujednání o času plnění některý z limitů smluvní volnosti, vede to k odpovídající sankci, ať už je jí neplatnost (§ 580 an. OZ), zdánlivost (§ 554 OZ) nebo třeba neúčinnost (§ 1964 OZ) ujednání. Podstatné je, že moderním právním řádům je vlastní, že čas plnění dluhu není nezbytnou náležitostí smlouvy (*essentialia negotii*).¹⁹⁶ Zpravidla proto bude namíste vadné ujednání o času plnění od zbytku smlouvy oddělit (§ 576 OZ),¹⁹⁷ a čas plnění určit s pomocí použitelného pramene práva.

2.2.3. Výkladové pomůcky v § 1959 OZ

Zákon zavádí v § 1959 OZ výkladová pravidla vybraných ujednání o času plnění. Pravidlo je převzato z obchodního zákoníku, kde se týkalo pouze kupní smlouvy, a to pouze povinnosti prodávajícího dodat zboží (§ 415 ObchZ). Jeho historickým zdrojem je § 283 ZMO. Nově se pravidlo použije na všechny dluhy.

Panuje shoda na tom, že jde o pouhé výkladové pomůcky, jejichž aplikace nemá místo tam, kde se podaří předmětné výrazy objasnit výkladem podle § 555 an. OZ.¹⁹⁸ Lze tak ve shodě s J. Handlarem říct,¹⁹⁹ že se § 1959 OZ použije jen tehdy, pokud by jinak zůstalo ujednání o času plnění obsahující některý z výrazů v § 1959 OZ neurčité, a tedy zdánlivé. Pokud z výkladu právního jednání vyplyne, že strany myslely například výrazem „polovinou čtvrtletí“ nejen druhý, ale i třetí měsíc čtvrtletí, § 1959 písm. c) OZ se nepoužije.

V souvislosti s rozšířením věcné a osobní působnosti těchto výkladových pomůcek lze pochybovat o obsahové vhodnosti § 1959 OZ, zejména písmene e), podle kterého se výrazem „ihned“ rozumí čas plnění „do pěti dnů“. To bude jen zřídka odpovídat obvyklým představám účastníků závazku o obsahu výrazu „ihned“.²⁰⁰ Rovněž vymezení jednotlivých období v písmenech a) až d) není příliš vhodné pro obecnou úpravu času plnění dluhu. V těchto písmenech se neurčuje jen splatnost, ale i splnitelnost dluhu. To je pochopitelné u dluhů spočívajících v dodání věci (což odpovídá původní věcné působnosti těchto pravidel v § 415 ObchZ), u kterých může věřiteli způsobit těžkosti,

¹⁹⁶ S. Martens (Art. 7:102) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1015, marg. 1.

¹⁹⁷ Ačkoliv hypotéza § 576 OZ výslovně hovoří pouze o neplatnosti (a nikoliv zdánlivosti či jiných vadách) části právního jednání, domnívám se, že se § 576 OZ musí použít i na případy částečné zdánlivosti (podrobněji viz KRÁL, T. Smluvní pokuta pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti. *Obchodněprávní revue*, 2018, roč. 10, č. 9 s. 252, pozn. pod čarou č. 28).

¹⁹⁸ J. Šilhán (§ 1959) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1016, marg. č. 1 a 3–4 nebo J. Handlar (§ 1959) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 535–537. Obdobně ještě ve vztahu k § 415 ObchZ viz PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. § 409–565*. Praha: Linde Praha, 1997, s. 62.

¹⁹⁹ J. Handlar (§ 1959) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 536.

²⁰⁰ Shodně J. Handlar (§ 1959) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 536.

dodá-li mu dlužník věc příliš brzy. Pro peněžité dluhy je takové omezení splnitelnosti nevhodné.

Aby se výkladové pravidlo použilo, není nezbytné, aby strany užily výraz přesně v takové podobě, v jaké je uvedený v § 1959 OZ. Žádný z výrazů v písmenech a) až d) se ostatně nikdy ve smlouvě nevyskytne sám o sobě. Pravidlo naopak předpokládá, že strany ono „období“, „měsíc“ nebo „čtvrtletí“ určí přesněji („koncem účetního období“, „v polovině tohoto dubna“, „v polovině prvního čtvrtletí 2020“ apod.). Podobně nebude na překážku aplikaci žádného z písmen v § 1959 OZ to, že strany užijí jiné slovo se stejným významem (např. „zkraje“ namísto „začátkem“, „uprostřed“ namísto „polovinou“, „okamžitě“ či „neprodleně“ namísto „ihned“ apod.).

Z jazykového výkladu plyne, že § 1959 OZ dopadá pouze na určení času plnění smluvním ujednáním (arg. „strany ujednaly“). Nic ale podle mého názoru nebrání analogickému použití výkladových pravidel v § 1959 OZ i na jednostranná právní jednání (srov. § 1723 odst. 2 OZ). Naopak není podle mého názoru možné § 1959 OZ, zejména jeho písmeno e), použít při výkladu zákonných výrazů. Přinejmenším ne za současného legislativního stavu, kdy by takové použití vedlo k absurdním důsledkům – nájemce by například mohl s ohledem na § 1959 písm. e) OZ oznámit pronajímateli poškození nebo vadu, které je třeba bez prodlení odstranit (§ 2264 odst. 1 OZ), až za pět dní. Stejně tak je vyloučeno použití § 1959 písm. e) OZ při určování času plnění podle § 1958 odst. 2 OZ (k tomu blíže v podkapitole 3.1.4. této práce).

Zhodnotit je dále třeba vztah § 1959 písm. b) a § 606 odst. 1 OZ. Obě ustanovení totiž normují o polovině měsíce, pokaždé však s jiným závěrem. Ustanovení § 1959 písm. b) OZ má za polovinu měsíce „období od 10. do 20. dne v měsíci“, zatímco podle § 606 odst. 1 OZ je polovinou měsíce „patnáct dnů“ a středem měsíce „jeho patnáctý den“. Někteří autoři pojednávají o § 1959 písm. b) OZ bez dalšího jako o zvláštním ustanovení, jde-li o plnění dluhu.²⁰¹ J. Šilhán naopak poukazuje na následující rozdíl: § 606 odst. 1 OZ se týká termínu plnění, zatímco § 1959 písm. b) OZ se týká lhůty k plnění (tzv. dodacího období).²⁰² V tom má sice J. Šilhán pravdu, nicméně aby bylo možné využít takový závěru v praxi, předpokládá to zjištění, zda bylo vůlí stran si ujednat termín, anebo lhůtu plnění. To však z pouhého „B dodá věc v půlce dubna“ neplyne.

²⁰¹ P. Tégl (§ 606) in MELZER/TÉGL, *Občanský zákoník... Svazek III.*, s. 877, marg. č. 4; ČECH, *Čas a jeho počítání*, s. 13–14.

²⁰² J. Šilhán (§ 1959) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1017, marg. č. 15.

Při absenci jakéhokoliv jiného vodítka, kam směřovala vůle stran, bych se proto přiklonil ke specialitě § 1959 písm. b) OZ.

2.2.4. Nástroje usnadňující obchodní styk

Protože je v obchodě třeba rychle reagovat na aktuální situaci na trhu, s čímž by zdlouhavost a formálnost při uzavírání běžných a opakujících se smluv byla v rozporu, obsahuje právní řád nástroje usnadňující obchodní styk.²⁰³ Pomocí některých z těchto nástrojů může být určen i čas plnění dluhu.

Mezi takové nástroje lze řadit **obchodní zvyklosti** upravené zejména v § 558 OZ.²⁰⁴ Obchodní zvyklost může mít nepochybně vliv i na úpravu času plnění. Stane-li se obchodní zvyklostí např. pravidlo, že lhůta splatnosti kupní ceny za dodání stavebního materiálu je tři týdny, budou tyto tři týdny závaznou a právně vynutitelnou úpravou času plnění.²⁰⁵

V závazcích s účastí podnikatele jsou dále významné **všeobecné smluvní vzory**, které rovněž mohou upravovat čas plnění. Tyto vzory se použijí, odkážou-li na ně smluvní strany. Poměrně podrobně upravují čas plnění (zejména dobu pro dokončení díla) například smluvní podmínky FIDIC vydané Mezinárodní federací konzultačních inženýrů (*Fédération Internationale Des Ingénieurs-Conseils*).²⁰⁶ Dalším příkladem mohou být Jednotná pravidla pro záruky vyplatitelné na požádání vydaná Mezinárodní obchodní komorou v Paříži (*ICC Uniform Rules for Demand Guarantees*), která např. v čl. 20 upravují povinnost ručitele zaplatit, jakmile rozhodne o oprávněnosti požadavku, na což má pět obchodních dnů od prezentace záruky.

Ve smlouvách s účastí podnikatele se lze setkat i s **doložkami** určujícími zjednodušeným způsobem některá práva či povinnosti stran. Občanský zákoník upravuje v § 1754 OZ ty doložky, jejichž význam je stanoven ve vykládacích pravidlech. Nejpoužívanějšími takovými doložkami jsou Mezinárodní obchodní podmínky

²⁰³ L. Josková in ČERNÁ/ŠTENGLOVÁ/PELIKÁNOVÁ/DĚDIČ, *Obchodní právo*, s. 396.

²⁰⁴ K vymezení obchodní zvyklosti srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009: „*Obchodní zvyklosti lze vyložit jako ustálenou obchodní praxi (pravidla), která je dodržována účastníky obchodních vztahů a může mít různý dosah. Některá pravidla jsou uplatňována všeobecně v obchodě, jiná jen v některém obchodním odvětví. Další zvyklosti se mohou vztahovat jen k určitému druhu obchodů či k určitému druhu zboží (díla) nebo mohou být omezeny jen na určitou územní oblast. I když obchodní zvyklosti regulují chování subjektů práva, neuplatňují svoji regulativní schopnost samy, ale na základě příslušných ustanovení právních předpisů. Nejsou samy o sobě právní normou ani pramenem práva a právního významu nabývají jen na základě a v rámci právní normy obsažené v právním předpisu [...]*“

²⁰⁵ Příklad podle L. Joskové in ČERNÁ/ŠTENGLOVÁ/PELIKÁNOVÁ/DĚDIČ, *Obchodní právo*, s. 397–398.

²⁰⁶ Podrobně viz KLEE, L. *Smluvní podmínky FIDIC*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 81 an.

INCOTERMS (*International Commercial Terms*) vydané a revidované Mezinárodní obchodní komorou v Paříži.²⁰⁷ Tyto doložky nicméně neupravují čas plnění a zpravidla jen odkazují na „dohodnutý den nebo dohodnutou lhůtu“.²⁰⁸ Zejména ve smlouvách s mezinárodním přesahem se však vyskytují i doložky bez zakotveného významu ve vykládacích pravidlech – z pohledu určení času plnění je významná doložka COD (*Cash On Delivery*), která znamená splatnost ceny při dodání věci (dobírka), a CBD (*Cash Before Delivery*), která znamená splatnost ceny před dodáním věci (platba předem). Dále doložky jako je „Net 7“, „Net 30“ apod. (souhrnně „Net D“) určují splatnost dlužné částky z obchodní transakce, a to v příslušném počtu dnů od obdržení zboží nebo poskytnutí služby. Vzhledem k relevanci těchto doložek pro korporátní financování (k tomu viz podkapitolu 5.1. této práce) může být pro účastníky obchodních transakcí přitažlivé zkombinovat tato ujednání s tzv. skontem, tedy slevou z ceny, kterou dodavatel nabízí odběrateli pro případ, že odběratel cenu zaplatí přede dnem splatnosti. Doložka „1%/10 Net 30“ tak stanoví splatnost ceny do třiceti dnů od obdržení zboží či poskytnutí služby a zároveň opravňuje odběratele, aby ušetřil jedno procento z ceny, zaplatí-li již do deseti dnů. Běžné jsou i doložky usnadňující platby při opakovaných plnění – aby strany nemusely zvlášť ujednávat splatnost ceny za každou dodávku, ujednávají si splatnost všech dodávek např. jako „Net 10 EOM“ (*End of Month*) a bez ohledu na to, kdy v určitém měsíci odběratel plnění odebere, bude cena splatná v posledních deseti dnech měsíce.²⁰⁹

2.2.5. Dílčí plnění (splátky)

Strany si mohou odchylně od § 1930 odst. 1 OZ ujednat, že dluh nebude splněn vcelku, nýbrž dojde k jeho dílčímu plnění.²¹⁰ Pro peněžité dluhy se většinou užívá pojem

²⁰⁷ Poslední verze účinná od 1. 1. 2011 je INCOTERMS® 2010.

²⁰⁸ C. Oertel in MANKOWSKI, P. (ed.) *Commercial Law. Article-by-Article Commentary*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2019, p. 837, marg. 49 and p. 840, marg. 66; B. Piltz (Art. 33) in KRÖLL/MISTELIS/PERALES VISCASILLAS, *UN Convention*, marg. 34–35.

²⁰⁹ Podrobněji k ekonomickému významu těchto doložek BREALEY, R. A., MYERS, S. C., MARCUS, A. J. *Fundamentals of Corporate Finance*. 9th edition. New York: McGraw-Hill Education, 2017, p. 575 et seq.

²¹⁰ Dílčí plnění je třeba odlišovat od částečného plnění, které oporu ve smlouvě postrádá. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 3. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1008/2009: „Plnění částečné a plnění dílčí jsou dva zcela odlišné pojmy. [...] O plnění částečné jde tehdy, jestliže dlužník poskytne věřiteli na plnění svého závazku pouze část předmětu plnění (například v případě peněžitého plnění nezaplatí celou fakturovanou částku, nýbrž pouze její část), aniž by z dohody stran, z právního předpisu nebo z rozhodnutí soudu (či jiného státního orgánu) rozdělení na takové části vyplývalo. Takovou povahu nemá dílčí plnění, o něž se jedná v případě, kdy závazek je podle dohody stran, ze zákona nebo z rozhodnutí soudu (či jiného státního orgánu) rozdělen na několik relativně samostatných, zřetelně oddělených plnění, která samostatně (většinou postupně) dospívají (například plnění dluhu sjednané ve splátkách).“

„splátky“. Takový dluh je stále jedním jediným dluhem, který postupně zaniká dílčími plněními a zcela zanikne posledním dílčím splněním.²¹¹ Jednotlivá dílčí plnění samostatně dospívají, což občanský zákoník reflektuje zvláštním ustanovením o běhu promlčecí lhůty (§ 623 OZ).

2.2.6. Respiro

Na určený čas plnění dluhu může navazovat tzv. respiro, někdy též „dny odkladu“ nebo „respektní dny“. To je stranami ujednaný časový úsek po splatnosti dluhu, po který nenastupují pro dlužníka nepříznivé následky porušení závazku; jeho prodlení je tak po určitou dobu tolerováno.²¹² Respiro však ničeho nemění na již určeném čase plnění. Proto pokud dlužník nesplní ani v rámci respira, postihnou jej následky porušení závazku již od okamžiku splatnosti dluhu.²¹³ Tak vykládala respiro i prvorepubliková judikatura.²¹⁴ Legislativně respiro upraveno není.²¹⁵

2.2.7. Posun splatnosti

Stejně jako lze právním jednáním čas plnění určit, lze jej i změnit. Změna času plnění před uplynutím původně ujednaného času plnění nečiní problémy – jde o prostou dohodu o změně obsahu závazku. Je-li však dlužník již v prodlení a dochází k dohodě o posunu splatnosti, vzniká otázka, jaký má tato dohoda vliv na následky jeho prodlení. Lze identifikovat tři různá období prodlení:

1. **od původní splatnosti do účinnosti dohody;**
2. **od účinnosti dohody do nově ujednané splatnosti; a**
3. **od nově ujednané splatnosti dále**

Není sporu o tom, že obsahuje-li sama dohoda výslovné řešení všech sporných období, prosadí se dohoda. Pro řešení ostatních případů je třeba předně vyložit § 1973 OZ,

²¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2013, sp. zn. 32 Cdo 159/2011, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 54/2013 civ.: „*Na splátky, jimiž má být plněn jeden a týž závazek (srov. § 565 občanského zákoníku), nelze v žádném ohledu pohlížet, jako by se jednalo o samostatné závazky. Úhrady jednotlivých splátek mají povahu dílčího plnění jediného závazku, přičemž závazek zaniká postupně tak, jak jsou splátky plněny [...], a závazek je splněn zaplacením poslední splátky.*“

²¹² ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 62.

²¹³ ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 62; KOVAŘÍK, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 302.

²¹⁴ Srov. právní větu rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 17. 2. 1918, sp. zn. Rv I 1317/27, Vážný č. 7792: „*Ustanovovaly-li pojišťovací podmínky, že, není-li prvá premie včas zaplacená, může pojišťovatel ustoupiti od smlouvy a neuplatní-li nárok na premii u soudu do tří měsíců ode dne splatnosti, má se za to, že ustoupil od smlouvy, dlužno tříměsíční lhůtu počítati ode dne splatnosti premie, třebas bylo povoleno poshovění v placení (respiro).*“

²¹⁵ Vyjma jeho zákazu v § 74 ZSS.

který na dohody o posunu splatnosti reaguje, byť jen ve vztahu k úrokům z prodlení a jen k dohodě, že bude dluh plněn ve splátkách. Nejvyšší soud v minulosti vyložil obdobně formulovaný § 521 OZ 1964 tak, že se ze všech tří výše uvedených období vztahuje jen na úroky z prodlení za období sub 2), tedy od účinnosti dohody do nově ujednané splatnosti.²¹⁶ Úroky z prodlení za toto období tak při absenci výslovné odchylné dohody stran nemusí dlužník platit. Naopak právo věřitele na již splatné úroky z prodlení za období sub 1) výše není dohodou o změně splatnosti dotčeno, ledaže by věřitel tyto úroky z prodlení prominul (§ 1995 an. OZ), a stejně tak ani právo na úroky z případného prodlení od nově ujednané splatnosti.

Odborná literatura se shoduje v tom, že § 1973 OZ (či jeho předchůdce v § 521 OZ 1964) je namístě použit nejen při posunu splatnosti a současné dohodě o plnění dluhu ve splátkách, nýbrž při jakémkoliv posunu splatnosti.²¹⁷ Otevřená zůstává otázka další analogické aplikace tohoto ustanovení. K. Eliáš se s odůvodněním, že ustanovení zvýhodňuje toho, kdo nesplnil své povinnosti, vyslovil proti další analogické aplikaci (na nepeněžitá plnění, na jiné následky porušení závazku než úroky z prodlení a další).²¹⁸

2.3. Rozhodnutí soudu

Čas plnění může být předem určen i rozhodnutím soudu, avšak jen konstitutivním rozhodnutím v tom smyslu, že jím *ex nunc* vzniká samotný dluh.²¹⁹ Jako příklady lze uvést určení splatnosti náhrady při rozhodování o vypořádání spoluvlastnictví podle § 1147 OZ nebo určení lhůty k plnění u náhrady nákladů soudního řízení. I rozhodnutí soudu musí být přiměřené, pokud jde o stanovení splatnosti. Na rozdíl od právního jednání není rozhodnutí neplatné (či jinak hmotněprávně vadné), pokud je jím stanovená lhůta splatnosti nepřiměřená, ale podléhá instančnímu přezkumu.²²⁰

Do této skupiny naopak nepatří deklaratorní rozhodnutí vydaná v řízení o žalobách na plnění, byť tato rozhodnutí obsahují tzv. pariční lhůtu. Pariční lhůta je lhůtou

²¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 860/2005.

²¹⁷ J. Šilhán (§ 1973) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1088, marg. č. 3; K. Eliáš (§ 521) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... 2. svazek*, s. 1490; J. Handlar (§ 521) in FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 949, marg. č. 5.

²¹⁸ K. Eliáš (§ 521) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... 2. svazek*, s. 1490.

²¹⁹ V systematicke této práce odlišuji od těchto rozhodnutí soudu, která předem určují čas plnění, rozhodnutí vydaná podle § 1960 OZ, kterými soud určuje, byť rovněž konstitutivně, splatnost již vzniklého dluhu. Těmto se věnuji v následující kapitole této práce.

²²⁰ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016, kde Nejvyšší soud posoudil pětiletou lhůtu k vypořádání spoluvlastnictví jako nepřiměřeně dlouhou a z tohoto důvodu rozsudek odvolacího soudu zrušil.

k plnění, jejímž uplynutím se stává rozsudek soudu vykonatelným (§ 161 odst. 1 OSŘ).²²¹ Podle § 160 odst. 1 OSŘ je pariční lhůta obecně třídní (resp. patnáctidenní, jde-li o vyklizení bytu) a počítá se od právní moci rozsudku, přičemž soud může „*určit lhůtu delší nebo stanovit, že peněžité plnění se může stát ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti určí*“. Naproti užitému výrazu „splatnost“ nemá pariční lhůta žádný vliv na hmotněprávní splatnost dluhu. Nesplněním dluhu v pariční lhůtě nenastávají (hmotněprávní) následky porušení závazku (ty nastaly již dávno před tím a jejich projevem byla vůbec možnost domoci se soudně uložení povinnosti k plnění), nýbrž nastává vykonatelnost rozsudku, popř. jeho části týkající se jednotlivých splátek.²²²

2.4. Pramen práva

Čas plnění může být předem určen i v některém z pramenů práva. Tím může být především zákon, ale i mezinárodní smlouva nebo právní předpis Evropské unie. Pověštinou jde o dispozitivní právní úpravu. Pokud jde o splatnost dluhu, je třeba zkoumat, zda pramen práva opravdu stanoví jeho splatnost (pak se použije § 1958 odst. 1 OZ a dlužník musí plnit i bez vyzvání), anebo jen předpoklad, který musí nastat, aby věřitel mohl vyzvat dlužníka k plnění (pak je dluh v režimu § 1958 odst. 2 OZ).

Komentářová literatura pojednává jako o případech, kdy se prosadí § 1958 odst. 1 OZ a dlužník je povinen plnit i bez výzvy, i o zvláštním ustanovení o splatnosti úplaty v obchodních transakcích (§ 1963 odst. 1 OZ).²²³ K tomu je třeba poznamenat, že § 1963 odst. 1 OZ může působit poněkud schizofrenně, když na jednu stranu uvádí, že „*cena je splatná, aniž je zapotřebí výzvy k placení*“, ale na stranu druhou předpokládá, že se cena stane splatnou, jen pokud věřitel doručí dlužníkovi fakturu nebo jinou výzvu podobné povahy, tedy jinými slovy výzvu k placení. V některých případech proto § 1963 odst. 1 OZ spíše modifikuje § 1958 odst. 2 OZ. Podrobněji k tomu, kdy se režim § 1963 odst. 1 OZ blíží režimu § 1958 odst. 1 OZ, a kdy spíše režimu § 1958 odst. 2 OZ, viz podkapitulu 5.2.2.1. této práce.

V následujících odstavcích se převážně omezím na demonstrativní výčet ustanovení o času plnění, která jsou k nalezení v některém z pramenů práva. V občanském zákoníku jde např. o § 921 odst. 1 (výživné), § 1235 odst. 1 (záloha na náklady spojené

²²¹ F. Zoulík (doplnila a revidovala A. Winterová) in WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 291.

²²² F. Zoulík (doplnila a revidovala A. Winterová) in WINTEROVÁ/MACKOVÁ, *Civilní právo procesní*, s. 292.

²²³ P. Horák (§ 1958) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1969, marg. č. 6; J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1001, marg. č. 12.

se správou věci v přidatném spoluvlastnictví), § 1805 (smluvní úroky), § 2017 (zesplatnění pohledávky při ztráty jistoty na ceně), § 2148 odst. 1 (kupní cena u předkupního práva), § 2218 (nájemné), § 2251 odst. 1 (nájemné u nájmu bytu nebo domu), § 2324 (nájemné u nájmu dopravního prostředku), § 2346 (pachtovné), § 2447 (provize u zprostředkování), § 2505 (provize obchodního zástupce), § 2564 odst. 1 (přepravné), § 2590 odst. 2 (doba provedení díla), § 2667 (úrok z peněžních prostředků na účtu), § 2752 (podíl na zisku tichého společníka), § 2798 (pojistné plnění) nebo § 2808 odst. 5 (vrácení zaplaceného pojistného po odstoupení od pojistné smlouvy).

Ve výše uvedeném výčtu chybí jakékoliv ustanovení týkající se splatnosti dluhů u koupě. To proto, že občanský zákoník nepřevzal dříve platná ustanovení, která stanovila, že věc musí být dodána „bez zbytečného odkladu“ (§ 591 věta první OZ 1964), resp. „ve lhůtě přiměřené s přihlédnutím k povaze zboží a k místu dodání“ (§ 416 ObchZ). Šlo o odchylky od výchozího režimu (§ 563 OZ 1964, § 340 odst. 2 ObchZ), díky kterým se dluh prodávajícího mohl stát splatný (a prodávající se tak dostat do prodlení) i bez výzvy kupujícího.²²⁴ To podle současného občanského zákoníku není možné a při absenci ujednání stran o času plnění se použije § 1958 odst. 2 OZ.²²⁵ Nic na tom nemění ani § 2092 OZ, který jen upřesňuje od kdy běží dodací lhůta, aniž by však takovou dodací lhůtu stanovil, ani § 2079 odst. 2 OZ, který sám o sobě neurčuje čas plnění, nýbrž jen to, že koupě je (dispozitivně) synallagmatickým závazkem v užším smyslu, díky čemuž může splatnost jednoho dluhu určit splatnost dluhu druhého (viz dále v následující podkapitole této práce). Je třeba říct, že obzvlášť v podnikatelských vztazích není nezbytnost další výzvy k plnění i po uzavření kupní smlouvy příliš praktickým řešením.²²⁶

Ze zákona o obchodních korporacích lze jmenovat § 34 odst. 2 (podíl na zisku), § 121 odst. 1 (vkladová povinnost komanditisty), § 150 odst. 1 (vkladová povinnost společníka společnosti s ručením omezeným), § 161 odst. 3 (pevný podíl na zisku u společnosti s ručením omezeným), § 344 odst. 1 (vkladová povinnost akcionáře), § 348 odst. 4 (pevný podíl na zisku u akciové společnosti), § 533 odst. 1 (kupní cena u vzetí akcií z oběhu na základě veřejného návrhu smlouvy), § 624 (vypořádací podíl

²²⁴ PELIKÁNOVÁ, *Komentář... 4. díl*, s. 64.

²²⁵ Opačně a zjevně nesprávně J. Bejček in BEJČEK/ŠILHÁN, *Obchodní smlouvy*, s. 231, marg. č. 518: „Vzhledem k tomu, že dohoda o času plnění není nezbytná ke vzniku kupní smlouvy, pamatuje zákon i na případy, kdy kupní smlouva vznikne bez dohody o čase plnění (dodání). V takovém případě je prodávající povinen dodat zboží i bez vyzvání kupujícího, a to bez zbytečného odkladu.“

²²⁶ Shodně L. Tichý (§ 2079) in ŠVESTKA/DVORÁK/FIALA, *Občanský zákoník... Svazek V.*, s. 741, marg. č. 102.

v družstvu), § 626 (vypořádací podíl vyloučeného člena družstva) nebo § 749 odst. 1 (vypořádací podíl člena bytového družstva). Ze zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce pak § 141 odst. 1 (mzda) nebo § 310 odst. 1 (peněžitě vyrovnání u konkurenční doložky).

Čas plnění může být určen i v mezinárodní smlouvě. Pro podnikatelskou praxi je nejvýznamnější Úmluva o mezinárodní koupi zboží. Ta podpůrně stanoví, že prodávající musí zboží dodat v přiměřené lhůtě po uzavření smlouvy [čl. 33 písm. c) CISG] a že kupující musí zaplatit kupní cenu, když prodávající umožní kupujícímu nakládat se zbožím nebo s doklady, na základě kterých může kupující nakládat se zbožím (čl. 58 odst. 1 CISG). Automatismus nastání prodlení prodávajícího, pokud nedodá předmět koupě v přiměřené lhůtě po uzavření smlouvy, vyhovuje dynamice obchodních vztahů. Kontrastuje tak s těžkopádným řešením současného občanského zákoníku (viz výše). Z dalších mezinárodních smluv lze jmenovat:

- dodací lhůtu v čl. 19 Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční dopravě (CMR),²²⁷
- dodací lhůty v čl. 16 Jednotných právních předpisů pro smlouvu o mezinárodní železniční přepravě zboží – Přípojek B k Úmluvě o mezinárodní železniční přepravě (COTIF),²²⁸
- dodací lhůtu v čl. 5 Budapešťské úmluvy o smlouvě o přepravě zboží po vnitrozemských vodních cestách (CMNI)²²⁹ nebo
- dodací lhůtu v čl. 5 odst. 2 Úmluvy OSN o námořní přepravě zboží (Hamburská pravidla).²³⁰

Z právních předpisů Evropské unie je pro podnikatelskou praxi důležitá směrnice o právech spotřebitelů. Ta v čl. 18 odst. 1 stanoví: „*1. Pokud se strany nedohodly ohledně doby dodání jinak, obchodník dodá zboží do fyzického držení spotřebitele nebo je převede pod jeho kontrolu bez zbytečných odkladů po uzavření smlouvy, nejpozději však do třiceti dnů ode dne jejího uzavření.*“ Jde o obecnou úpravu dodací lhůty u spotřebitelské kupní smlouvy (čl. 17 odst. 1 směrnice 2011/83/EU) platnou na celém území Evropské unie. České právo bohužel odpovídající úpravu neobsahuje a vzhledem k tomu, že obdobné pravidlo bylo obsaženo již v čl. 7 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES

²²⁷ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 11/1975 Sb., o Úmluvě o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR).

²²⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 65/2016 Sb. m. s., kterým se nahrazuje sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 49/2006 Sb. m. s.

²²⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 32/2006 Sb. m. s., o sjednání Budapešťské úmluvy o smlouvě o přepravě zboží po vnitrozemských vodních cestách (CMNI).

²³⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 193/1996 Sb., o sjednání Úmluvy Organizace spojených národů o námořní přepravě zboží, 1978.

ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, trvá nečinnost českého zákonodárce již od účinnosti vstupu České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004, tedy těžko uvěřitelných patnáct let. Ke dni uzavření rukopisu této práce se však v legislativním procesu nachází novela, která by měla odpovídající pravidlo zařadit do § 2159 OZ.²³¹

Ještě striktnější je čl. 5 směrnice o digitálním obsahu: „1. [...] Pokud se strany nedohodly jinak, obchodník poskytne digitální obsah nebo digitální službu bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy.“ Lhůta pro její transpozici ale uplyne až 1. července 2021 (lhůta pro přijetí transpozice), resp. 1. ledna 2022 (lhůta pro účinnost transpozice).

Z dalších předpisů Evropské unie lze jmenovat:

- splatnost provize obchodního zástupce v čl. 10 směrnice Rady č. 86/653/EHS ze dne 18. prosince 1986 o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců,
- splatnost odškodnění podle čl. 17 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007 ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě,
- splatnost odškodnění podle čl. 19 odst. 5 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1177/2010 ze dne 24. listopadu 2010 o právech cestujících při cestování po moři a na vnitrozemských vodních cestách a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004,
- splatnost náhrady škody podle čl. 19 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 181/2011 ze dne 16. února 2011 o právech cestujících v autobusové a autokarové dopravě a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004,
- splatnost zálohových plateb podle čl. 5 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2027/97 ze dne 9. října 1997 o odpovědnosti leteckého dopravce v případě nehod, nebo
- splatnost zálohy podle čl. 6 odst. 1 alinea 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 392/2009 ze dne 23. dubna 2009 o odpovědnosti dopravců k cestujícím po moři v případě nehod.

²³¹ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, čj. OVA 311/19, čj. předkladatele MSP-583/2018-LO-SP. Dostupný na: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNB7NGQS1H>

2.5. Splatnost dluhů ze synallagmatických závazků

Pojem synallagmatických závazků není v české právní vědě jednoznačně definován. Je třeba rozlišovat přinejmenším: 1) **synallagmatické závazky v širším smyslu**, kterými se myslí závazky oboustranně zavazující k protiplnění a 2) **synallagmatické závazky v užším smyslu**, kterými se myslí závazky oboustranně zavazující ke vzájemně podmíněnému protiplnění (§ 1911 OZ).²³² Evropské právní řády většinou preferují, aby synallagmatické závazky byly splněny současně (zároveň), a tedy byly tím, co jsem výše definoval jako synallagmatické závazky v užším smyslu. Zřídka kdy tak ale stanoví výslovně; zpravidla se to dovozuje z ustanovení o právu odepřít plnění, příp. existují zvláštní ustanovení u jednotlivých smluvních typů.²³³ Evropské a jiné unifikační projekty zakotvují takové obecné pravidlo výslovně (čl. 7:104 PECL, čl. III.–2:104 DCFR nebo čl. 6.1.4 odst. 1 Principů UNIDROIT). V českém právu se zatím Nejvyšší soud stavěl spíše skepticky k dovozování vzájemné podmíněnosti plnění, neplynula-li ze zákona nebo dohody účastníků.²³⁴ Dnes plyne vzájemná podmíněnost plnění ze zákona zejména v případě koupě (§ 2079 odst. 2 OZ) a bezdůvodného obohacení při plnění bez platného závazku (§ 2993 OZ).

Pro téma této práce je podstatné, že jakmile je jisté, že závazek je synallagmatickým závazkem v užším smyslu, a zároveň je určen čas plnění pro jeden dluh, stává se tento čas plnění i časem plnění pro druhý dluh. To plyne z povahy věci, neboť dovozování odlišné splatnosti druhého dluhu by popřelo podstatu vzájemně podmíněného (současného) plnění.²³⁵ Synallagmatická povaha závazku (v užším smyslu) tak má zřejmý vliv na čas plnění dluhu, byť jinak právní úprava synallagmatu není otázkou času plnění, jako spíše otázkou způsobu plnění, a proto ani případné uplatnění námítky nesplnění smlouvy (*exceptio non adimpleti contractus*) nevede k posunu splatnosti dluhu osoby, která námítku uplatnila, projeví se ale tak, že taková osoba nebude v prodlení.²³⁶

²³² K. Vančurová (§ 1910) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1921, marg. č. 1.

²³³ S. Martens (Art. 7:104) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1026, marg. 3 nebo K. Boosfeld (Art. 9:201) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1281–1282, marg. 10.

²³⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1356/96, publikovaný v časopise Právní rozhledy, 1998, roč. 6, č. 5, s. 250 nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 8. 2000, sp. zn. 25 Cdo 2169/99.

²³⁵ J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1004, marg. č. 32.

²³⁶ CSACH, K. Synallagmatické závazky a ich súdne uplatňovanie. In ZOUFALÝ, V. (ed.) *XXVI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Leges, 2018, s. 200.

2.6. Shrnutí

V této kapitole byla představena jedna ze dvou základních situací: čas plnění je předem určen. Takové dluhy se řídí § 1958 odst. 1 OZ, ve kterém se uplatňuje zásada *dies interpellat pro homine*, podle které musí dlužník plnit i bez vyzvání věřitele. Tato zásada se může uplatnit, pouze pokud je čas plnění určen dostatečně přesně.

Typickým právním důvodem určujícím čas plnění dluhu je právní jednání. Čas plnění nemusí být ujednáno výslovně, neboť lze právně jednat i konkludentně; často je čas plnění určen povahou závazku nebo účelem plnění. I ujednání o času plnění podléhá obecným limitům smluvní volnosti spočívajícím např. v požadavcích na určitost a srozumitelnost nebo v zákazu zneužití postavení silnější strany. Někdy zákon stanoví i velice konkrétní kogentní limity. V závazcích podnikatelů může být čas plnění určen s pomocí některého z nástrojů usnadňujících obchodní styk (obchodní zvyklosti, všeobecné smluvní vzory, doložky).

Čas plnění může být určen i v některém z pramenů práva nebo v soudním rozhodnutí. Je-li takto určen dostatečně přesně, použije se § 1958 odst. 1 OZ a věřitel již nemusí dlužníka vyzývat k plnění. Za zvláštní případ určení času plnění lze považovat též synallagmatické závazky v užším smyslu, tedy závazky oboustranně zavazující ke vzájemně podmíněnému (současnému) protiplnění. U takových závazků se čas plnění určený pro jeden dluh stává automaticky časem plnění i pro druhý dluh.

3. Čas plnění není předem určen

V této kapitole se věnuji dluhům, které z různých důvodů nemají předem určený čas plnění, a nelze tak vyjít z § 1958 odst. 1 OZ. K určení času plnění nedojde jinak než na základě aktivity některé ze stran závazku. V principu jde o dvě situace: buď je čas plnění na vůli dlužníka (§ 1960 OZ), protože tak určil právní důvod dluhu (typicky smlouva), anebo je čas plnění na vůli věřitele (§ 1958 odst. 2 OZ), což může nastat jak v případě, že tak určil právní důvod dluhu, tak jako důsledek naprostého mlčení o času plnění.

3.1. Čas plnění je na vůli věřitele (§ 1958 odst. 2 OZ)

3.1.1. Obecně

Čas plnění je na vůli věřitele, může-li věřitel sám svým rozhodnutím splatnost dluhu přivodit. Nezáleží na tom, zda si strany takový režim ujednájí výslovně nebo se prosadí ze zákona (§ 1958 odst. 2 OZ).²³⁷ U smluvních závazků mohou strany ostatně opsat do smlouvy § 1958 odst. 2 OZ a výsledek musí nutně být stejný, jako by o čase plnění neujednaly nic.²³⁸ Stejně tak pokud strany jen modifikují či upřesní pravidlo v § 1958 odst. 2 OZ, aniž by změnily skutečnost, že je na vůli věřitele, kdy splatnost vyvolá (např. si ujednájí, že věřitel nemůže plnění požadovat „ihned“, ale „nejdříve 14 dnů od podpisu smlouvy“, nebo si ujednájí, že povinnost dlužníka dodat zboží „zesplatní“ věřitel odvolávkou učiněnou v ujednaném období). Ostatně dílčí aspekty § 1958 odst. 2 OZ – zejména od kdy může věřitel vyzvat dlužníka k plnění nebo jak dlouhá je lhůta k plnění – někdy modifikují i sám zákon (viz dále). Dokud je těmto situacím společné, že čas není určen natolik přesně, aby se v souladu se zásadou *dies interpellat pro homine* použil § 1958 odst. 1 OZ, je třeba s nimi zacházet stejně a podřídít je režimu § 1958 odst. 2 OZ v míře, v jaké se od něj neodchylují. Tak velí princip bezrozpornosti právního řádu jako jeden z aspektů právního státu, který s sebou podle Ústavního soudu „nutně přináší imperativ stejného náhledu na srovnatelné právní instituty“.²³⁹ To lze promítnout a zobecnit i pro oblast smluvního práva: právní řád musí se stejnými pravidly chování zacházet stejně bez ohledu na to, zda plynou ze smlouvy nebo ze zákona. Teorie i praxe

²³⁷ Tak již KNAPP, *Splnění závazků*, s. 115.

²³⁸ Shodně J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 528.

²³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 123/2010 Sb., bod 62. Obdobně např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 72/06, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 291/2008 Sb., bod 50 nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 26. 10. 2005, č. j. 2 Afs 81/2004-54, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 3/2006.

se touto cestou již vydala při posuzování povinnosti nahradit újmu v režimu smluvní odpovědnosti (§ 2913 OZ), pro kterou je nerozhodné, zda byla porušená povinnost stranami ujednána nebo ji učinilo obsahem závazku dispozitivní ustanovení zákona.²⁴⁰

Nejvyšší soud v minulosti z právě popsaných východisek nevycházel. V rozhodnutí velkého senátu týkajícího se promlčení dluhu splatného na výzvu v režimu obchodního zákoníku (kterému bude ještě věnována pozornost dále) naopak dospěl k následujícímu závěru: „*Ve smyslu ustanovení § 340 obch. zák. (§ 563 obč. zák.) je doba plnění ve smlouvě určena (dohodnuta) nejen tehdy, je-li fixována pevným datem (určitým dnem nebo určitou lhůtou), ale též v případech, ve kterých strany vymezí způsob, jakým bude doba plnění určena, například tím, že ji učiní závislou na určité události nebo její určení ponechají na vůli dlužníka či na vůli věřitele.*“ [zvýraznil TK].²⁴¹ Podle Nejvyššího soudu bylo ujednání o splatnosti dluhu „do 14 dnů po vystavení faktury“ případem stranami stanoveného času plnění podle § 340 odst. 1 ObchZ, z čehož Nejvyšší soud dovozoval odlišný režim promlčení oproti situaci, kdy by strany o času plnění neujednaly nic a dluh by byl splatný na výzvu podle podpůrného § 340 odst. 2 ObchZ.

Jak plyne již ze systematiky této práce, s tímto právním názorem Nejvyššího soudu se neztotožňuji. Pomíjí totiž historické a komparativní aspekty času plnění, jak byly vyloženy v komparativním exkurzu v podkapitole 1.3. této práce, a s funkčně totožnými situacemi zachází odlišně, čímž se protíví zásadě bezrozpornosti právního řádu. Právní názor Nejvyššího soudu je tím spíše nepoužitelný podle současného občanského zákoníku,²⁴² který drobnými legislativními změnami (viz předchozí kapitola této práce) zdůraznil, v čem tkví skutečný rozdíl mezi oběma odstavci § 1958 OZ: tkví v (ne)zbytnosti interpelace dlužníka, a tedy v (ne)možnosti uplatnění zásady *dies interpellat pro homine*. Bude-li chtít Nejvyšší soud přesto pokračovat v dříve zaujatém právním názoru, bude to mít o to obtížnější. Ujednají-li si strany např. že dlužník splní „do 3 dnů od výzvy věřitele“ a Nejvyšší soud bude chtít takové ujednání podřídít režimu § 1958 odst. 1 OZ, bude se muset vypořádat s tím, zda musí v takovém případě dlužník opravdu plnit „i bez vyzvání věřitele“.

²⁴⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. 32 Cdo 871/2018: „*Základními předpoklady pro vznik povinnosti k náhradě škody podle [§ 2913 odst. 1 OZ] jsou protiprávní jednání škůdce spočívající v porušení smluvně (tedy vědomě a dobrovolně) převzaté povinnosti a vznik škody, jež je v příčinné souvislosti s tímto protiprávním jednáním.*“ [zvýraznil TK]. Podrobněji pak P. Bezouška (§ 2913) in HULMÁK, *Občanský zákoník VI.*, s. 1567, marg. č. 11.

²⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007.

²⁴² Opačně ČECH, P. Promlčení pohledávky v novém občanském právu. *Bulletin Komory daňových poradců*, 2016, č. 3, s. 39.

3.1.2. Aplikovatelnost § 1958 odst. 2 OZ

Hypotéza § 1958 odst. 2 OZ zní: „*Neujednají-li strany, kdy má dlužník splnit dluh [...]*“. Tuto hypotézu je třeba výkladem rozšířit. Zprvé, dalo by se argumentovat, že hypotéza § 1958 odst. 2 OZ implicitně předpokládá toliko závazky ze smlouvy (arg. „*[n]eujednají-li strany*“). Ustanovení § 1958 odst. 2 OZ se však nepochybně použije i na jiné závazky. I závazky vzniklé z jiných právních důvodů než ze smlouvy mají své „strany“ a nic nebrání těmto stranám si čas plnění dluhu ujednat po vzniku takového závazku. I kdyby tomu tak nemělo být, za použití § 1723 odst. 2 OZ se dospěje k jednoznačnému závěru, že se § 1958 odst. 2 OZ použije na jakékoliv závazky. Zadruhé, předpokladem použití pravidla v § 1958 odst. 2 OZ je nejen absence ujednání stran, ale i absence jiného pramene, ze který by čas plnění určil. Ustanovení § 1958 odst. 2 OZ je subsidiární. Určuje-li tak čas plnění např. zvláštní zákonné pravidlo, ujednání stran sice absentuje, ale § 1958 odst. 2 OZ se přesto nepoužije.²⁴³ Stejný závěr k obdobnému § 340 odst. 2 ObchZ podal i Nejvyšší soud.²⁴⁴ Hypotéza § 563 OZ 1964 byla v tomto ohledu přesnější: „*Není-li doba splnění dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí [...]*“

Vzhledem k této obecnosti se § 1958 odst. 2 OZ může použít na velice různorodé případy. Pokud jde o dluhy, jejichž právním důvodem je smlouva, strany si při nejmenším u větších transakcí zpravidla ohlídnou, aby byl čas plnění hlavních dluhů ze smlouvy vzešlých upraven přímo ve smlouvě. Ne vždy je tomu tak u dluhů vzešlých z vedlejších ujednání, což dokazuje početná judikatura Nejvyššího soudu vyjadřující se ke splatnosti smluvní pokuty.²⁴⁵ Ne vždy se také stranám podaří ujednat čas plnění bezvadně – neplatnost nebo zdánlivost ujednání o času plnění rovněž vedou k aplikaci obecného § 1958 odst. 2 OZ.²⁴⁶ Konečně typickými případy splatnosti na výzvu v režimu

²⁴³ A. Bányaiová (§ 1958) in ŠVESTKA/DVOŘÁK/FIALA, *Občanský zákoník... Svazek V.*, s. 459, marg. č. 5; ČECH, *Čas a jeho počítání*, s. 23; P. Horák (§ 1958) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1969, marg. č. 8.

²⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 32 Odo 978/2003: „*Podle ustanovení § 340 odst. 2 obch. zák. tak určuje dobu plnění věřitel v případě, kdy doba plnění není určena smlouvou a smlouva ani neurčuje určitý postup a způsob jejího stanovení, tím, že plnění požaduje. K tomu je oprávněn - nemá-li smlouva nebo úprava určitého typu smlouvy zvláštní ustanovení - hned po vzniku povinnosti, tedy zpravidla po uzavření smlouvy. Dlužník je pak povinen plnit bez zbytečného odkladu. [...] Toto pravidlo platí pro všechny závazky, tedy i pro ty, které nevznikly ze smlouvy, typicky jde o závazky z porušení práva [...]*“

²⁴⁵ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3028/2008; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4799/2010, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 127/2011 civ.; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3854/2011; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 32 Cdo 973/2012, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2389/2012.

²⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2999/2008 nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 30 Cdo 2162/2017. Srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ČR

§ 1958 odst. 2 OZ jsou pohledávky tzv. nedobrovolných věřitelů, jak tento pojem vymezuje teorie korporátního práva.²⁴⁷ To potvrzuje i judikatura, pokud jde například o dluhy vzešlé z deliktů (§ 2909 an. OZ)²⁴⁸ nebo bezdůvodného obohacení (§ 2991 odst. 1 OZ).²⁴⁹ Podle § 1958 odst. 2 OZ se bude zpravidla určovat i splatnost práva na náhradu nákladů u nepřikázaného jednatelství (§ 3007 a 3009 OZ) a práva na náhradu hodnoty věci upotřebené k prospěchu jiného (§ 3012 OZ).

Podle § 1958 odst. 2 OZ se dluh stane splatným, pokud 1) **věřitel dlužníka o plnění požádá (vyzve)** a 2) **uplyne lhůta k plnění („bez zbytečného odkladu“)**.

3.1.3. Výzva k plnění

3.1.3.1. Obsah a forma výzvy

Zákon nikterak nespécifikuje obsah ani formu výzvy k plnění. Výzva je nicméně právním jednáním (a to jednostranným a adresovaným), tudíž je třeba, aby splňovala veškeré předpoklady existence a platnosti právního jednání. Musí tak zejména obsahovat projev vůle, kterým věřitel žádá dlužníka o plnění. Výzva nemusí mít písemnou ani jinou zvláštní formu;²⁵⁰ může být výslovná, ale i konkludentní.²⁵¹ Ve výzvě nemusí být uvedený správný právní důvod dluhu.²⁵² Obzvlášť v případě mimosmluvních závazků však nemusí postačit prosté „*Zaplatte, prosím.*“. Tyto dluhy jsou totiž specifické tím, že dlužník

ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 1293/2005, kde Nejvyšší soud dospěl v principu k obdobnému závěru, byť s poněkud schizofrenním odůvodněním: na jednu stranu bylo podle něj ujednání o platbě „*po provedení zápisu vlastnického práva na LV č. 998 pro k. ú. H.*“ neurčité, a tedy neplatné (dnes zdánlivé), na stranu druhou však přiznal ujednání právní relevanci spočívající v tom, že limitovalo věřitele ve vyvolání splatnosti podle § 563 OZ 1964 (dnes § 1958 odst. 2 OZ), který musel s výzvou počkat na provedení zápisu vlastnického práva v katastru nemovitostí.

²⁴⁷ Někdy také nekonsensuální nebo mimosmluvní věřitelé. Viz S. Černá in ČERNÁ/ŠTENGLOVÁ/PELIKÁNOVÁ, *Právo obchodních korporací*, s. 183–184 nebo RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 61.

²⁴⁸ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky dne 22. 2. 1967, sp. zn. Pls 3/6, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. III/1967 tr.; rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 4. 1982, sp. zn. 6 Tz 13/82, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 31/1983 tr.; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2963/2009; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 25 Cdo 4128/2015.

²⁴⁹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 33 Odo 871/2005; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4179/2007; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2842/2007.

²⁵⁰ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. 33 Odo 105/2003: „*Forma výzvy k plnění není předepsána, nejčastěji jde o písemnou upomínku, stačí ovšem ústní projev.*“

²⁵¹ F. Melzer (§ 563) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... 2. svazek*, s. 1634; J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1007, marg. č. 41.

²⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3575/2011: „*V této souvislosti je nutno konstatovat, že ustanovení § 340 odst. 2 obch. zák. nevyžaduje, aby ve výzvě k plnění byl specifikován důvod, na základě něhož je požadováno zaplacení určité částky. Pokud by byl tedy dlužník vyzván ke smluvnímu plnění, například k doplatku ceny díla, je možno dovodit, že touto výzvou byl požádán i k vydání bezdůvodného obohacení, není-li uvedení důvodu podstatnou náležitostí pro platnost výzvy ve smyslu § 340 odst. 2 obch. zák.*“

si nemusí být existence svého dluhu vůbec vědom, popř. nemusí znát jeho výši. Je pak jednou z funkcí výzvy, že věřitel dlužníku sdělí, že od něj vlastně něco požaduje a kolik. Proto u dluhů spočívajících v povinnosti nahradit škodu²⁵³ nebo vrátit bezdůvodné obohacení²⁵⁴ Nejvyšší soud již vícekrát uvedl, že v ní musí být dostatečně určité specifikována výše dluhu. Dodal také, že „výzva vyvolá splatnost dluhu v rozsahu, v jakém byl požadavek vyčíslen“;²⁵⁵ a že nelze, aby bylo vyčíslení dluhu jen přibližné.²⁵⁶ Podle mého názoru však nelze tento závěr zobecnit na situace, kdy si je dlužník plně vědom existence i výše svého dluhu (typicky plynoucího ze smlouvy). Výslovně odmítl Nejvyšší soud nezbytnost specifikace výše dluhu v případě práva na dorovnání podle § 220p odst. 4 a 220k odst. 1 ObchZ ve znění účinném do 31. března 2008.²⁵⁷

J. Šilhán uvádí jako nejčastější příklady výzvy dokumenty označené jako „žádost o dodání“, „aktivace objednávky“, „výúčtování“, „výzva k zaslání zboží“ aj.²⁵⁸ Zvláštní místo má v závazcích s účastí podnikatele **faktura**. I ta může být bez dalšího způsobilým nosičem výzvy k plnění,²⁵⁹ a to i když nesplňuje náležitosti řádného daňového dokladu.²⁶⁰

Za tzv. kvalifikovanou výzvu k plnění považuje judikatura i žalobu.²⁶¹ V trestním řízení i obžalobu nebo seznámení se obviněného s výsledky vyšetřování.²⁶² S hmotněprávními účinky podání učiněných v rámci soudního řízení počítá i § 41 odst. 3 OSŘ.²⁶³ Žaloba však musí být dlužníkovi skutečně doručena, nepostačí

²⁵³ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1012/2001.

²⁵⁴ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1642/2006.

²⁵⁵ K náhradě škody viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2417/2007. K bezdůvodnému obohacení viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 11. 2018, sp. zn. 28 Cdo 3168/2018.

²⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 215/2005.

²⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4778/2014.

²⁵⁸ J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1007, marg. č. 40.

²⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 32 Odo 978/2003: „Žádostí věřitele k plnění ve smyslu § 340 odst. 2 obch. zák. může být i faktura, a to bez ohledu na to, na jakém základě fakturace proběhla - tedy zda bylo fakturováno na základě smlouvy, jak uvedl odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku, či například na základě obchodních zvyklostí. Nelze tak přisvědčit dovolatelům, kteří označili fakturu za pouhé upozornění o případně existujícím dluhu, na kterou není osoba, již bylo fakturováno, povinna reagovat.“ Shodně rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2963/2009.

²⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4294/2007.

²⁶¹ „Kvalifikovanost“ výzvy nemá žádnou právní relevanci, jde jen o označení použité poprvé patrně v rozhodnutí pléna Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 25. 11. 1976, sp. zn. Pls 2/76, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 27/1977 civ., bod 17, které následně převzaly i české soudy a dodnes je ve svých rozhodnutích opakují.

²⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky dne 22. 2. 1967, sp. zn. Pls 3/6, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. III/1967 tr. nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2417/2007).

²⁶³ Ustanovení § 41 odst. 3 OSŘ zní: „(3) Hmotněprávní jednání účastníka učiněné vůči soudu je účinné také vůči ostatním účastníkům, avšak teprve od okamžiku, kdy se o něm v řízení dozvěděli [...]“

pouhé doručení na soud nebo doručení procesnímu opatrovníkovi,²⁶⁴ ani doručení tzv. fikcí.²⁶⁵ V soudní praxi bylo jako výzva uznáno např. i doplnění žaloby předané dlužníku na soudním jednání²⁶⁶ nebo návrh na zastavení výkonu rozhodnutí.²⁶⁷ Vzhledem k tomu, že soud rozhoduje podle stavu k okamžiku vyhlášení rozsudku (§ 154 odst. 1 OSŘ), není nedospělost dluhu v okamžiku podání žaloby překážkou pro přiznání plnění. Může se však promítnout v otázce náhrady nákladů řízení, splní-li dlužník dluh po obdržení žaloby a řízení je následně zastaveno pro zpětvzetí žaloby věřitelem.

Nic nebrání tomu, aby byla výzvou k plnění výzva formulovaná jako tzv. předžalobní výzva podle § 142a OSŘ. Hmotné právo totiž, jak bylo řečeno výše, formu výzvy neupravuje. To však nemusí nezbytně platit opačně aneb (hmotněprávní) výzva k plnění nemusí bez dalšího obstát jako předžalobní výzva pro účely soudního řízení. Problémem by totiž mohlo být, pokud by procesní právo vyžadovalo, aby předžalobní výzva směřovala vůči již splatnému dluhu – pak by oba úkony nebylo možno spojit v jeden, stejně jako nelze s výzvou k plnění rovnou spojit kompenzační námitku.²⁶⁸ Judikatura krajských soudů bohužel není v této otázce jednotná,²⁶⁹ přičemž funkce Nejvyššího soudu spočívající ve sjednocování výkladu je v této otázce značně omezena, protože dovolání proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení je podle § 238 odst. 1 písm. h) OSŘ nepřipustné.

Aby výzva vyvolávala zamýšlené účinky (spuštění lhůty k plnění podle § 1958 odst. 2 OZ), musí dluh v okamžiku učinění výzvy již existovat. To je v praxi problém zejména u smluvní pokuty ujednané v procentní výši z utvrzeného dluhu za každý

²⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 5080/2007 nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1315/2011.

²⁶⁵ Ve vztahu k § 48 odst. 2 OSŘ ve znění do novely č. 30/2000 Sb. viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 10. 1999, sp. zn. 10 Cmo 606/98, publikovaný v časopise Právní praxe v podnikání, 2000, č. 1, s. 19.

²⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1012/2001.

²⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 20 Cdo 3020/2005.

²⁶⁸ K tomu viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1642/2006 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5313/2014.

²⁶⁹ Kladně se k možnosti spojit oba úkony v jeden postavil Krajský soud v Ostravě v usnesení ze dne 4. 4. 2014, sp. zn. 75 Co 25/2014, publikovaný pod identifikačním číslem JUD350074CZ v ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 24. 6. 2019], záporně naopak Krajský soud v Hradci Králové v usnesení ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 23 Co 210/2013, publikovaný pod identifikačním číslem JUD252577CZ v ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 24. 6. 2019] nebo Městský soud v Praze v nepublikovaném usnesení ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 91 Co 10/2017. Ústavní soud při přezkumu posledně citovaného usnesení neshledal porušení základních práv a svobod a nad rámec ústavněprávní argumentace dodal: „Docházelo by totiž k popírání smyslu § 142a o. s. ř. o předcházení zbytečným nákladům řízení, pokud by hmotněprávní úkon, obsahující uplatnění nároku se založením splatnosti, současně mohl obsahovat i procesní úkon v podobě výzvy k plnění.“ (usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 643/17).

den prodlení, u které Nejvyšší soud dlouhodobě vychází z toho, že věřiteli vzniká každý den nové právo na zaplacení smluvní pokuty.²⁷⁰ V souladu s tím pak může soud věřiteli přiznat právo na zaplacení smluvní pokuty jen v rozsahu, ve kterém je ke dni, kdy soud o žalobě rozhoduje, splatné.²⁷¹ Právo věřitele na zaplacení smluvní pokuty je tak „zesplatněno“ zpravidla doručením žaloby dlužníkovi a uplynutím lhůty k plnění ve smyslu § 1958 odst. 2 OZ, avšak pouze v rozsahu, v jakém je v žalobě smluvní pokuta vyčíslena. Pro přiznání práva na zaplacení smluvní pokuty vzniklého od tohoto okamžiku do rozhodnutí soudu, což může být období velice dlouhé,²⁷² musí věřitel opět dlužníka k plnění vyzvat a tuto skutečnost soudu prokázat. Tento výklad není příliš praktický,²⁷³ je však logickým důsledkem, někdy spíše umělé,²⁷⁴ dichotomie mezi smluvní pokutou a úrokem z prodlení, kterou zavedl a udržuje Nejvyšší soud. Naopak u úroků z prodlení, které jsou na rozdíl od smluvní pokuty příslušenstvím pohledávky (§ 513 OZ), se splatnost váže k samotné jistině. Právo na úroky z prodlení vzniká jednorázově k okamžiku, kdy se dlužník ocitne v prodlení s placením jistiny.²⁷⁵ Úroky z prodlení není třeba nijak vyúčtovávat či jinak dlužníka za účelem jejich „zesplatnění“ vyzývat.²⁷⁶

²⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 847/2001, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 36/2003 civ.

²⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4799/2010, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 127/2011 civ.

²⁷² Srov. skutkový stav v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 33 Cdo 2994/2016 týkající se mediálně sledovaného sporu mezi potomky advokáta Zdeňka Altnera a Českou stranou sociálně demokratickou, kde uplynulo mezi podáním žaloby (9. 7. 2004) a rozhodnutím odvolacího soudu (31. 3. 2016) téměř dvanáct let a odvolací soud, jež přiznal žalobcům právo na zaplacení smluvní pokuty ke dni svého rozhodnutí, opomněl podle Nejvyššího soudu zjistit, zda žalobci od podání žaloby žalovanou opět vyzvali k plnění.

²⁷³ Věřiteli nezbyvá než dlužníka vyzvat ve chvíli, kdy „se schyluje“ k vydání rozhodnutí ve věci, avšak stále je dost času k uplynutí lhůty „bez zbytečného odkladu“ od doručení výzvy. Vzhledem k nezbytnosti zachování této lhůty je vyloučeno, aby soud přiznal věřiteli právo na zaplacení smluvní pokuty vzniklé ke dni vyhlášení rozsudku: pokud věřitel vyzve dlužníka až v den vyhlášení rozsudku (např. na soudním jednání), nestihne uplynout lhůta „bez zbytečného odkladu“, a pokud věřitel vyzve dlužníka dříve, nemůže tím „zesplatnit“ právo na zaplacení smluvní pokuty, které ve výzvě nevyčísлил a které mu vznikne až v budoucnu. Tento problém by nevyřešilo ani připuštění navázání výzvy na odkládací podmínku, že právo na zaplacení smluvní pokuty v budoucnu vznikne, které připouští např. J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1007, marg. č. 43. Odložením výzvy ke dni vyhlášení rozsudku by stejně nestihla uplynout lhůta „bez zbytečného odkladu“ a odložení výzvy k jinému datu by věřiteli příliš nepomohlo, když nemůže předvídat, kdy soud ve věci rozhodne.

²⁷⁴ Srov. kriticky J. Petrov (Před § 1802) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 358–359, marg. č. 9–11 nebo ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 350–351.

²⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006.

²⁷⁶ Právní věta rozsudku Krajského obchodního soudu v Ostravě ze dne 24. 10. 1994, sp. zn. 12 Cm 287/1993, publikovaném v časopise Soudní rozhledy, 1995, roč. 1, č. 4, s. 88: „*Předpokladem uplatnění nároku na zaplacení úroku z prodlení podle § 369 odst. 1 obch. zák. není vyúčtování tohoto úroku, neboť nárok na úrok z prodlení vzniká ze zákona v důsledku prodlení se splněním peněžitého závazku, vyplývajícího z uzavřené smlouvy*“

Podle Nejvyššího soudu „[d]ůkazní břemeno o tom, kdy a v jakém rozsahu byla výzva učiněna, nese žalobce“.²⁷⁷ K tomu je třeba dodat, že z ničeho neplyne, že by věřitel musel vždy prokázat přesný den doručení výzvy. Pro účely výpočtu lhůty k plnění je sice nezbytné takový den určit, soud však může vyjít z toho, kdy nejpozději se dlužník o výzvě dozvěděl. Věřiteli, který k doručení výzvy použil provozovatele poštovních služeb, může usnadnit důkazní situaci také domněnka doby dojití v § 573 OZ.

3.1.3.2. Čas pro vykonání výzvy

Čas, který věřitel má pro vyzvání dlužníka, je omezen, a to jak **nejdřívějším**, tak **nejzazším okamžikem**. Pokud jde o **nejdřívější okamžik**, § 1958 odst. 2 OZ uvádí, podobně jako dříve § 306 OZ 1950, jen to, že věřitel může požadovat plnění „ihned“. Nespecifikuje však, kdy ono „ihned“ nastává. Ustanovení § 340 odst. 2 ObchZ blíže specifikovalo, že věřitel může dlužníka vyzvat „ihned po uzavření smlouvy“ (naopak § 563 OZ 1964 neobsahoval v tomto směru vůbec nic). Jak vyplývá z následujícího přehledu judikatury, Nejvyšší soud se dikce obchodního zákoníku příliš nedržel. Stačilo mu málo – někdy zákonné ustanovení, někdy smluvní ujednání a někdy i jen synallagmatická povaha závazku (v širším smyslu) – aby vznik práva věřitele vyzvat dlužníka k plnění, vztáhl k pozdějšímu okamžiku než uzavření smlouvy.

Pokud jde o zákonné ustanovení, Nejvyšší soud vyložil, že tehdejší § 450 odst. 1 ObchZ omezoval možnost prodávajícího vyzvat kupujícího v souladu s § 563 OZ 1964 k zaplacení kupní ceny tím, že mu musel nejprve umožnit nakládat se zbožím nebo s doklady umožňujícími nakládat se zbožím.²⁷⁸ Nebo zhotovitel mohl vyzvat objednatele k zaplacení ceny za dílo až po provedení díla (§ 548 odst. 1 ObchZ).²⁷⁹ Ustanovení § 450 odst. 1 ObchZ současný občanský zákoník nepřevzal. Ustanovení § 548 odst. 1 ObchZ bylo převzato do § 2610 odst. 1 OZ a lze očekávat, že bude vykládáno stejně.²⁸⁰ Ze smluvních ujednání lze jmenovat především rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 1293/2005, kde si strany ujednaly, že kupní cena bude zaplacena „*po provedení zápisu vlastnického práva na LV č. 998 pro k. ú. H.*“. Podle Nejvyššího soudu nebyl čas plnění určen natolik přesně, aby vyloučil použití

²⁷⁷ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2417/2007.

²⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. 35 Odo 1183/2003, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 26/2005 civ.

²⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 841/2009.

²⁸⁰ Pojednávají-li někteří autoři (např. ŠTANDERA, J. *Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku. Komentář.* § 2586–2635. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 94–95, marg. č. 1–2) v souvislosti s § 2610 odst. 1 OZ o splatnosti ceny díla, neplyne z toho nezbytně uvědomělý názor, kterým by popírali uvedenou judikaturu.

§ 563 OZ 1964 (dnes § 1958 odst. 2 OZ), nicméně ujednání omezovalo věřitele právě v tom, že až od zápisu vlastnického práva do katastru nemovitostí mohl dlužníka vyzvat k plnění, ne dříve. Podobně dlužník, který se v rámci inominátního závazku zavázal věřiteli zaplatit peníze za to, že ten uzavře dohodu o narovnání se třetí osobou, mohl být vyzván k plnění až poté, co věřitel dohodu o narovnání skutečně uzavřel,²⁸¹ nebo klient mohl být vyzván k zaplacení odměny svému advokátovi až po nabytí právní moci rozhodnutí ve věci, ve které advokát klienta zastupovat.²⁸² Z posledně uvedených příkladů vyplývá, že v synallagmatických závazcích (v širším smyslu) může být vznik práva vyzvat dlužníka k plnění vázán na to, že věřitel sám splní své smluvní povinnosti.

Z výše uvedeného plyne, že nelze dost dobře zobecnit, kdy právo věřitele vyzvat dlužníka vzniká.²⁸³ U synallagmatických závazků tomu nemusí vždy být již uzavřením (účinností) smlouvy. Roli bude hrát zejména smlouva a zákonná pravidla u jednotlivých smluvních typů. Jisté však je, že jakmile právo vznikne, může ho věřitel vykonat opravdu „ihned“. Nepochybně nemusí čekat pět dní, jak vykládá tento výraz § 1959 písm. e) OZ.

Nejzazší okamžik, kdy může věřitel dlužníka vyzvat, zákon výslovně nestanoví. Právo mohou časově omezit i samy strany ve smlouvě. Například v Rakousku vede marné uplynutí takto ujednané lhůty k možnosti dlužníka dostat věřitele do prodlení tím, že mu nabídne plnění.²⁸⁴ Podle Úmluvy o mezinárodní koupi zboží jde o porušení povinnosti kupujícího převzít zboží [čl. 60 písm. a) CISG] a uplynutím ujednané lhůty se stává kupní cena splatnou.²⁸⁵ Navíc pokud strany neujednají, v jaké lhůtě musí věřitel dlužníka k plnění vyzvat, musí tak věřitel učinit v přiměřeném čase [analogicky k čl. 33 písm. c) CISG], neplyne-li z okolností, že je skutečně na jeho vůli, zda vůbec o dodání zboží požádá.²⁸⁶ V českém právu jsou nejasné jak právní následky uplynutí smluvně ujednané lhůty,²⁸⁷ tak řešení situace, kdy žádná lhůta stanovená není. Jisté je, že právo věřitele vyzvat dlužníka k plnění nepodléhá prekluzi, neboť to by zákon musel stanovit výslovně

²⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 33 Odo 918/2006.

²⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2017, sp. zn. 33 Cdo 4353/2016.

²⁸³ Z judikatury uvedené výše lze zobecnit, že se tak stane vznikem dluhu. To však příliš nepomáhá při určování konkrétního okamžiku, kdy může věřitel poprvé dlužníka vyzvat k plnění, neboť se to liší v závislosti na okolnostech. Navíc existuje v teorii názor, že dluh ze smlouvy vždy vznikne již uzavřením smlouvy, ač je podmíněn dalšími skutečnostmi (viz podkapitola 1.4.3.1. této práce).

²⁸⁴ C. Koller (§ 904) in FENYVES/KERSCHNER/VONKILCH, *Großkommentar*, S. 209, Rn 35.

²⁸⁵ W. Lüchinger (Art. 33) in SCHWENZER, I. (ed.). *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods*. 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2016, p. 577, marg. 13.

²⁸⁶ Ibid.

²⁸⁷ Nejvyšší soud k ujednání o splatnosti zápůjčky „do půl roku od doby, kdy o to bude žalobkyně požádán, nejpozději do patnácti let“ uvedl, že ujednaná patnáctiletá lhůta „není lhůtou splatnosti, ale lhůtou limitující možnost žalobkyně učinit půjčku splatnou“ (usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. 33 Cdo 3806/2017). Protože na tom však řešení případu nezáviselo, neřešil právní následky uplynutí lhůty.

(§ 654 odst. 1 OZ), existují však dobré argumenty, proč by toto právo mělo podléhat promlčení, čemuž se věnuji v následujících odstavcích.

Občanský zákoník neobsahuje žádné zvláštní ustanovení o promlčení pohledávek splatných na výzvu věřitele (§ 1958 odst. 2 OZ). Uplatní se proto obecný § 619 odst. 1 OZ, podle kterého počíná běžet promlčecí lhůta ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. Tím vzniká jednak otázka, kdy mohou tyto pohledávky být „poprvé uplatněny“ – jakmile věřiteli vznikne právo vyzvat dlužníka k jejich plnění, anebo až s jejich splatností? Vzniká i otázka, zda se samotné právo věřitele vyzvat dlužníka promlčuje, anebo ne.

Již Nejvyšší soud České socialistické republiky dospěl v roce 1981 ve vztahu k § 78 (který byl tehdeším ekvivalentem § 563 OZ 1964 v posledním platném znění a dnešního § 1958 odst. 2 OZ) a 101 OZ 1964 k závěru, že „[m]ožnost vyvolání splatnosti závazku [...] nese s sebou současně i právo věřitele vymáhat splnění závazku; pak (objektivně posuzováno) může své právo také vykonat. [...] Proto jde-li o právo z časově neomezeného právního vztahu, je pro počátek promlčecí doby rozhodný den následující po dni, kdy došlo ke vzniku tohoto právního vztahu, a nikoli den, kdy došlo ke splatnosti dluhu. Právní názor, podle něhož je běh promlčecí doby vázán na splatnost dluhu, jež nastává prvního dne po tom, kdy byl o splnění věřitelem požádán, by znamenal nepřipustné posunutí počátku běhu promlčecí doby (ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení)) prakticky na neomezenou dobu.“²⁸⁸ Tento názor se uchytil a byl Nejvyšším soudem mnohokrát zopakován i po velké novele občanského zákoníku z roku 1964 provedené zákonem č. 509/1991 Sb. Byl navíc Nejvyšším soudem povýšen na obecné pravidlo promlčování pohledávek splatných na výzvu věřitele: jednak je Nejvyšší soud použil i na jiná práva než práva „z časově neomezeného právního vztahu“ (viz úryvek výše; skutkový stav se týkal zápůjčky bez ujednaného času vrácení poskytnutých peněz),²⁸⁹ a také převzal toto pravidlo o promlčování i do režimu obchodního zákoníku,²⁹⁰ a to i pro práva na plnění dluhu, což je pozoruhodné, neboť pro tato práva existovalo v § 392 odst. 1 ObchZ zvláštní pravidlo, které výslovně stanovilo, že se promlčují až od své splatnosti.

²⁸⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 11. 1981, sp. zn. 3 Cz 99/81, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 28/1984 civ.

²⁸⁹ Takto Nejvyšší soud ČR vztáhl pravidlo i k právům plynoucím z právních poměrů, které nejsou časově neomezené, jako např. ke stabilizačnímu příspěvku na složení členského podílu do bytového družstva (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 33 Odo 665/2002), jednorázové inominátní platbě (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 33 Odo 918/2006), odměně ze zasilatelské smlouvy (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 23 Cdo 5143/2008) nebo ceně díla (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 841/2009).

²⁹⁰ K tomu viz např. rozsudky sp. zn. 23 Cdo 5143/2008 nebo 23 Cdo 841/2009 cit. v pozn. pod čarou výše.

Ve světle výše uvedených rozhodnutí se režim občanskoprávní i obchodněprávní zdál být po určitou dobu jednotný: dluhy splatné na výzvu se promlčovaly již od vzniku práva věřitele vyzvat dlužníka k plnění, nikoliv až od splatnosti; to však s výjimkou těch, na které se vztahovalo některé ze zvláštních ustanovení o promlčení.²⁹¹ Zejména v obchodněprávních poměrech se nicméně začala projevovat nepraktičnost tohoto výkladu. Věřitelé byli zvyklí počítat promlčecí lhůtu od splatnosti uvedené na faktuře, ne od okamžiku, kdy fakturu mohli poprvé vystavit. Za účelem sjednocení nejednotného přístupu vydal velký senát Nejvyššího soudu v roce 2010 rozhodnutí, ve kterém učinil pro obchodněprávní poměry klíčové odlišení mezi 1) **splatností, která je výslovným ujednáním stran ponechána na vůli věřitele,**²⁹² a 2) **případem, kdy strany neujednají o splatnosti vůbec nic.**²⁹³ V prvním případě byla podle Nejvyššího soudu splatnost stranami dohodnuta (určena), což vylučovalo, aby se pohledávka řídila ustanovením § 340 odst. 2 ObchZ, jehož návětí zní „(1) *Není-li doba plnění ve smlouvě určena [...]*“. Případná výzva, kterou věřitel požaduje od dlužníka plnění (např. ve formě faktury), není výzvou ve smyslu § 340 odst. 2 ObchZ. Na tento případ se podle velkého senátu měl použít § 392 odst. 1 ObchZ a dané právo se mělo začít promlčovat až od své splatnosti. Naproti tomu ve druhém případě se měla pohledávka řídit § 340 odst. 2 ObchZ. Od § 392 odst. 1 ObchZ se mělo odhlédnout a namísto toho se měl použít obecný § 391 odst. 1 ObchZ, který vedl ke stejnému závěru, jaký se ustálil v občanskoprávním režimu: právo se promlčuje již od vzniku práva věřitele vyzvat dlužníka k plnění.

Ačkoliv šlo o rozsudek velkého senátu, nebyl schválen k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, neboť při jeho projednávání převážilo odlišné stanovisko Z. Krčmáře.²⁹⁴ Nejvyšší soud se nicméně řídí tímto právním názorem dodnes a v obchodněprávních poměrech pro účely promlčení pečlivě posuzuje, zda strany ponechaly splatnost na vůli věřitele výslovně, anebo o splatnosti neujednaly nic.²⁹⁵ V občanskoprávních poměrech naproti tomu pokračuje v dříve ustáleném názoru,

²⁹¹ Např. právo na náhradu škody (§ 106 OZ 1964, § 398 ObchZ).

²⁹² Takto tomu bylo i v dané věci, kde si strany ujednaly, že „[o]bjednatel je povinen zaplatit smluvní cenu na účet zhotovitele do 14 dnů po vystavení daňového dokladu“.

²⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007.

²⁹⁴ VOJTEK, P. Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR neschválených v roce 2011 do Sbírek soudních rozhodnutí a stanovisek. *Soudní rozhledy*, 2012, roč. 18, č. 4, s. 124.

²⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2590/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 10/2014 civ., usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3135/2015, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 3. 2017, sp. zn. 32 Cdo 3244/2016 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 32 Cdo 4725/2015 a další.

a to bez ohledu na to, zda režim splatnosti na výzvy věřitele plyne z ujednání stran, nebo ze zákona.²⁹⁶

Výše uvedenou judikaturu lze kritizovat za to, že vytvořila neodůvodněné rozdíly, a to jednak 1) mezi občanskoprávním a obchodněprávním režimem a také 2) mezi tím, zda si strany v obchodněprávním poměru ujednají splatnost na výzvu ve smlouvě, anebo se prosadí ze zákona, když jde funkčně o totožná nastavení. Rozštěpení občanskoprávního a obchodněprávního režimu provedené velkým senátem Nejvyššího soudu v roce 2010 lze však vnímat i jako kladnou snahu o řešení nepraktických důsledků původního občanskoprávního výkladu, a to zejména v podnikatelské praxi. Kromě neintuitivnosti právního názoru, že ujednaná lhůta splatnosti faktury je pro otázku promlčení irelevantní, by mohl také tento výklad vést k absurdnímu důsledku, že u dluhů s dlouhou lhůtou splatnosti (např. čtyři roky od vystavení faktury) by se věřitelova pohledávka zákonitě promlčela dříve, než se vůbec stane splatnou, a než tedy věřitel může dlužníka zažalovat.²⁹⁷

Tyto důvody však nejsou jen obchodněprávním specifíkem. K výše uvedené situaci může dojít i v občanskoprávním poměru a z občanskoprávní judikatury Nejvyššího soudu bohužel plyne, že se v takovém případě věřitelova pohledávka opravdu promlčí, aniž by věřitel měl vůbec šanci ji uplatnit u soudu.²⁹⁸ Lze se tak tázat, zda by spíše nemělo dojít k celkovému přehodnocení přístupu k promlčování dluhů splatných na výzvu. Již před rekonstrukcí se objevily hlasy, podle kterých by se měla odlišit dvě věřitelova práva: 1) **právo vyzvat dlužníka k plnění** a 2) **právo na samotné plnění**.²⁹⁹ Každé právo by se promlčovalo od jiného okamžiku: právo vyzvat dlužníka k plnění by se promlčovalo, jakmile by vzniklo, právo na samotné plnění by se promlčovalo od splatnosti dluhu, tj. od uplynutí lhůty k plnění. Pokud by věřitel nestihl dlužníka včas vyzvat k plnění, ubránil by se dlužník při případném sporu námitkou promlčení, v důsledku jejíhož uplatnění by se věřitelova pohledávka již nikdy nemohla stát splatnou.

²⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2634/2008, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 104/2011 civ. nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. 33 Cdo 3806/2017.

²⁹⁷ Což poznamenal sám Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 32 Cdo 4725/2015.

²⁹⁸ Viz rozhodnutí cit. v pozn. pod čarou č. 296 výše.

²⁹⁹ HANDLAR, J. Promlčení práv, jejichž splatnost nastává na výzvu věřitele. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 19, s. 685–686; TICHÝ, L. K problematice pohledávek, u nichž doba splatnosti není určena. *Bulletin advokacie*, 1983, červenec–září, s. 167–168; PELIKÁNOVÁ, I. Úvaha o některých otázkách promlčení a o výkladu zákonných ustanovení. *Právní zpravodaj*, 2008, roč. 9, č. 12, s. 6.

Byť existují autoři, podle kterých se ani podle současného občanského zákoníku tato koncepce promlčení nezmění,³⁰⁰ přinejmenším v komentářové literatuře jednoznačně převažují názory, podle kterých je starou judikaturu namísto překonat a mezi oběma právy rozlišovat.³⁰¹ K posledně uvedeným názorům zastávajícím koncepci promlčování dvou práv se kloním i já. Tato koncepce je teoreticky čistší a také praktičtější, neboť u ní nevzniká absurdní situace popsaná v odstavci výše a také nenutí dlužníka se obracet na soud se žalobou na uložení prohlášení vůle s účinky podle § 161 odst. 3 OSŘ, pokud věřitel otálí s vyzváním dlužníka.³⁰² Je ale třeba připustit, že bude tato koncepce vyžadovat podrobnější teoretické rozpracování, které doposud doktrína nenabídla (zejména pokud jde o zasazení této koncepce do nové koncepce promlčení, o vliv zvláštních ustanovení o počátku běhu promlčecí lhůty jako např. § 620 OZ na promlčování práva věřitele vyzvat dlužníka k plnění, o použitelnost § 628 OZ³⁰³ nebo o obranu proti případné nepřiměřeně dlouhé lhůtě k plnění stanovené věřitelem, která by bránila promlčení dluhu³⁰⁴).

3.1.4. Lhůta k plnění

Samotné doručení výzvy k plnění neučiní dluh splatným, musí ještě uplynout lhůta k plnění. Délka lhůty může plynout ze smlouvy,³⁰⁵ ale i ze zákona (např. § 2206 odst. 1, 2393 odst. 1, 2399 odst. 1 nebo 2842 odst. 1 OZ).

³⁰⁰ A. Bányaiová (§ 1958) in ŠVESTKA/DVOŘÁK/FIALA, *Občanský zákoník... Svazek V.*, s. 459, marg. č. 8; ČECH, *Promlčení pohledávky*, s. 38.

³⁰¹ P. Tégl, D. Weinholt a F. Melzer (§ 619) in MELZER/TÉGL, *Občanský zákoník... Svazek III.*, s. 951, marg. č. 17; J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 531–533; P. Horák (§ 1958) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1970, marg. č. 10; ONDREJOVÁ, *Průvodce*, s. 143; J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1008, marg. č. 45–48; T. Tintěra in TINTĚRA/PODRAZIL/PETR, *Základy závazkového práva*, s. 59–60; WEINHOLD, D. *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 70–71; BEZOUŠKA, P. a kol. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku. Komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekonstrukci*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 110 a 468.

³⁰² Což byl výklad, se kterým, spíše z nouze, přišel Nejvyšší soud, když se musel s tímto problémem vypořádat v režimu obchodního zákoníku, ale zároveň nechtěl připustit, že se právo vyzvat dlužníka k plnění promlčuje (viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007 nebo ze dne 19. 7. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2590/2009).

³⁰³ Předchůdce § 628 OZ – § 102 OZ 1964 – byl judikaturou i odbornou literaturou poněkud neoprávněně ignorován, ačkoliv by se jeho hypotéza otázky promlčení práv splatných na výzvu mohla na první pohled týkat. K. Svoboda odůvodňuje ustanovením § 628 OZ nepoužitelnost staré občanskoprávní judikatury a nabízí alternativní výklad, podle kterého se pohledávky v režimu § 1958 odst. 2 OZ nepromlčují ani od vzniku práva vyzvat dlužníka k plnění, ani od splatnosti dluhu, nýbrž právě od okamžiku, kdy věřitel dlužníka vyzve k plnění. Viz K. Svoboda (§ 628) in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1583, marg. č. 1.

³⁰⁴ Proti té by bylo patrně možné se bránit poukazem na zneužití práva (§ 8 OZ). Obdobně MASLÁK, M. Začiatok plynutia premlčacej doby v prípade, ak čas splnenia dlhu nie je medzi veriteľom a dlžníkom dohodnutý ani inak určený. *Súkromné právo*, č. 2/2015, s. 11 an.

³⁰⁵ Příklad: A má dodat B-ovi dluhovanou věc „do 30 dnů od obdržení B-ovy objednávky“.

Až subsidiárně se použije nejobecnější lhůta v § 1958 odst. 2 OZ, totiž lhůta „bez zbytečného odkladu“. Občanský zákoník přejal řešení obsažené v § 340 odst. 2 ObchZ a před tím již v § 225 odst. 1 ZMO, podle kterých byl dlužník povinen splnit dluh bez zbytečného odkladu poté, kdy byl věřitelem o plnění požádán. Naopak se odklonil od dlouholetého legislativního řešení týkajícího se občanskoprávních vztahů, podle kterého se dluh stal splatným v den následující po tom, co ho o plnění věřitel požádal (§ 563 OZ 1964, § 306 OZ 1950). Tento krok je správný, neboť občanskoprávní řešení bylo inflexibilní a neumožňovalo nikterak zohlednit specifika konkrétního závazku.³⁰⁶

Pokud jde o délku lhůty „bez zbytečného odkladu“, nelze se opřít o judikaturu, neboť žádná judikatura vyjadřující se přímo k délce lhůty podle § 1958 odst. 2 OZ, ale ani podle § 340 odst. 2 ObchZ, v podstatě neexistuje. Soudobá komentářová literatura proto začasť odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012, který podal výstižné vymezení lhůty „bez zbytečného odkladu“ (byť v kontextu odstoupení od smlouvy podle § 345 odst. 1 ObchZ), konzistentní s tím, jak se k této lhůtě v minulosti postavily české vrcholné soudy: *„Z časového určení „bez zbytečného odkladu“ je třeba dovodit, že jde o velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu. [...] [J]e třeba vždy zkoumat, zda dlužník bezodkladně využil všechny možnosti pro splnění této povinnosti, případně jaké skutečnosti mu v tom bránily. [...] [J]de o lhůtu v řádu dnů, maximálně týdnů, v co nejkratším časovém úseku, přičemž v praxi je nutno tento pojem vykládat podle konkrétního případu (tedy „ad hoc“) v závislosti od účelu, který chce zákonodárce konkrétním ustanovením za pomoci tohoto pojmu dosáhnout.“*

Toto vymezení je konzistentní i v komparativním měřítku, neboť většina evropských právních řádů také posuzuje objektivně, kolik času dlužník na plnění potřebuje, a přihlíží přitom právě k okolnostem konkrétního případu, a to i přesto, že většina kontinentálních kodifikací zavazuje dlužníka k „okamžitému“ plnění, což se však zpravidla nevykládá doslovně.³⁰⁷ Při určování délky lhůty „bez zbytečného odkladu“ ve smyslu § 1958 odst. 2 OZ je namístě vyvážit práva a povinnosti dlužníka a věřitele: dlužníkovi musí být poskytnut čas objektivně nezbytný pro přípravu plnění a vlastní

³⁰⁶ Shodně HANDLAR, *Promlčení práv*, s. 682, pozn. pod čarou č. 9.

³⁰⁷ S. Martens (Art. 7:102) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1016, marg. 3.

splnění, věřitel naopak nesmí být nucen čekat na plnění příliš dlouho. Okolnosti rozhodné pro určení délky lhůty k plnění mohou zahrnovat jen okolnosti, které věřiteli byly nebo mohly být známy; nemůže jít k jeho tíži, pokud podnikatel (dlužník) potřebuje na splnění nestandardně dlouhou dobu a věřitele o tom neuvědomí.³⁰⁸

Obecně lze říct, že u peněžitých dluhů bude lhůta k plnění v řádu dnů. Naopak u nepeněžitých a technicky náročných plnění (typicky staveb) může lhůta trvat týdny, měsíce a snad i roky. Rozdíl bude možné činit i mezi dluhy, o jejichž výši a existenci se dlužník prostřednictvím výzvy k plnění teprve dozvídá (např. povinnost k náhradě škody, jejíhož způsobení si dlužník nebyl vědom), a dluhy, které dlužník předvídal a výzvu věřitele očekával (např. výzva k zaplacení za již odebrané zboží). V prvním případě bude lhůta k plnění zpravidla delší. Stejně tak lze podle mého názoru přinejmenším typicky u dluhů vzešlých ze způsobené škody uvažovat o obecně delší lhůtě k plnění, je-li dlužníkem nepodnikatel, u kterého se nepředpokládá žádná rezervní likvidita, oproti podnikateli, který by s ohledem na princip profesionality a na rizika spojená se svou podnikatelskou činností měl takovou likviditou (či odpovídajícím pojištěním) disponovat.³⁰⁹

V komentářové literatuře se objevil názor, že obvyklý význam „bezodkladnosti“ je podobný obvyklému významu výrazu „ihned“, a tudíž lze podpůrně vyjít z pětidenní lhůty, kterou stanoví § 1959 písm. e) OZ.³¹⁰ Byť není nereálné, aby byla lhůta k plnění podle § 1958 odst. 2 OZ v konkrétním případě pětidenní, domnívám se, že není vhodné obě ustanovení směšovat a považovat pětidenní lhůtu podle § 1959 písm. e) OZ za „podpůrnou“. To již proto, že pochybuji o podobnosti obvyklého významu obou výrazů v českém jazyce: v běžné řeči odpovídá výrazu „ihned“ kratší časový úsek než výrazu „bez zbytečného odkladu“, neboť ten na rozdíl od „ihned“ připouští odklad (byť jen nezbytný).³¹¹ Důrazně je třeba se ohradit proti rozsudku 26. senátu Nejvyššího soudu, který nejen, že vztáhl paušálně a bez jakékoliv argumentace pětidenní lhůtu z § 1959 písm. e) OZ i na lhůtu k plnění podle § 1958 odst. 2 OZ, ale navíc

³⁰⁸ S. Martens (Art. 7:102) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1017, marg. 6.

³⁰⁹ Srov. analogicky nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. I. ÚS 49/08, bod 17 k výkladu „přiměřené doby“ k přijetí nabídky podle § 43b odst. 1 písm. b) OZ 1964: „[...] Obecně lze říci, že kupř. v obchodním styku bude zapotřebí vzít dále do úvahy obchodní zvyklosti či praxi, kterou si strany mezi sebou vytvořily; s ohledem na princip profesionality v obchodě je nutno rovněž usuzovat, že přiměřená doba ve smyslu citovaného ustanovení bude podstatně kratší než v občanskoprávních vztazích.“

³¹⁰ P. Horák (§ 1958) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1970, marg. č. 13 nebo J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1009, marg. č. 53.

³¹¹ Shodně J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 530.

je z odůvodnění rozsudku zřejmé, že si spletl čas pro vykonání výzvy („ihned“) a následnou lhůtu k plnění („bez zbytečného odkladu“).³¹²

Lhůtu k plnění může určit jednostranně věřitel, typicky ve výzvě k plnění, a to pokud je jím určená lhůta delší než lhůta, která by se jinak použila (tedy delší než např. lhůta ujednaná ve smlouvě nebo podpůrná lhůta „bez zbytečného odkladu“). Splatnost dluhu pak nastane až uplynutím této věřitelem poskytnuté lhůty. Nejvyšší soud tento postup ustáleně aprobuje.³¹³

3.1.5. Splnitelnost

Ustanovení § 1958 odst. 2 OZ upravuje toliko splatnost, ne splnitelnost dluhu. Vzniká proto otázka, kdy se dluh v režimu § 1958 odst. 2 OZ stává splnitelným. Zde je třeba rozlišovat mezi dvěma časovými úseky: 1) **před výzvou věřitele** a 2) **po výzvě věřitele**.

Pokud jde o splnitelnost **před výzvou věřitele**, některé zahraniční právní řády, např. ten německý,³¹⁴ švýcarský³¹⁵ nebo nizozemský,³¹⁶ řeší v ustanoveních týkajících se času plnění splnitelnost výslovně tak, že umožňují při neujednaném čase plnění dlužníkovi plnit ihned (myšleno po uzavření smlouvy, resp. vzniku dluhu). Naopak obecný zákoník občanský, podobně jako dnešní občanský zákoník (s výjimkou zvláštních ustanovení, ze kterých výslovně plyne splnitelnost dluhu i před výzvou jako např. § 2404 OZ), nebyl explicitní.³¹⁷ Prvorepubliková literatura přesto vycházela

³¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 26 Cdo 4848/2016: „Ze zjištění učiněných soudy je zřejmé, že účastnice si nesjednaly po pravomocném rozhodnutí soudu o určení nové výše nájemného čas plnění nedoplatku, který vznikl zvýšením nájemného od podání žaloby, žalobkyně proto měla plnit ihned [tj. do pěti dnů – viz § 1959 písm. e) o. z.] po výzvě žalované (§ 1958 odst. 2 o. z.).“

³¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 32 Odo 978/2003: „Z uvedeného vyplývá, že ustanovení § 340 odst. 2 obch. zák. dává věřiteli možnost určit dobu splatnosti závazku jinou než bez zbytečného odkladu, a to delší dobu splatnosti (např. čtrnáctidenní). Lhůta bez zbytečného odkladu tak platí v případě, kdy oprávněný neurčil lhůtu jinou.“ Dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 215/2005, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2565/2012 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 4. 2017, sp. zn. 26 Cdo 3296/2016.

³¹⁴ Ustanovení § 271 odst. 1 BGB zní: „(1) Ist eine Zeit für die Leistung weder bestimmt noch aus den Umständen zu entnehmen, so kann der Gläubiger die Leistung sofort verlangen, der Schuldner sie sofort bewirken.“ („Není-li čas plnění určen ani neplyne z okolností, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník může ihned plnit.“).

³¹⁵ Čl. 75 OR zní: „Ist die Zeit der Erfüllung weder durch Vertrag noch durch die Natur des Rechtsverhältnisses bestimmt, so kann die Erfüllung sogleich geleistet und gefordert werden.“ (Není-li čas plnění určen smlouvou ani povahu závazku, může být plnění ihned plněno a požadováno.“).

³¹⁶ Čl. 6:38 BW zní: „Indien geen tijd voor de nakoming is bepaald, kan de verbintenis terstond worden nagekomen en kan terstond nakoming worden gevorderd.“ („Nebyl-li čas plnění určen, může dlužník plnit dluhované plnění ihned a věřitel může ihned plnění požadovat.“).

³¹⁷ Ustanovení § 904 věta první OZO zní: „Nebyla-li stanovena určitá doba, kdy se má smlouva splnit, lze žádati za její splnění hned, totiž bez zbytečného odkladu. [...]“

z okamžité splnitelnosti dluhu.³¹⁸ Stejně je v Rakousku § 904 ABGB vykládán dodnes.³¹⁹ Možná právě pod vlivem těchto historických a komparativních výkladů se naproti absenci výslovné zákonné úpravy v tuzemském právu počal již od 50. let 20. století prosazovat výklad, že dluh splatný na výzvu je i od počátku splnitelný.³²⁰ Tento výklad obecně následuje i Nejvyšší soud, který explicitně převzal argumentaci V. Knappa.³²¹

S okamžitou splnitelností dluhu v režimu § 1958 odst. 2 OZ lze obecně souhlasit, je však třeba zdůraznit, že nemůže jít o paušální řešení.³²² Možnost dlužníka splnit dluh před tím, že jej k tomu věřitel vyzve, není předčasným splněním v pravém slova smyslu.³²³ Čas plnění totiž zatím není vůbec určen. Přesto lze na tuto situaci použít v principu stejné úvahy jako na přípustnost plnění před splnitelností (k tomu podrobněji v kapitole 4.4. této práce). Není-li z okolností při vzniku závazku zřejmé, že by plnění před výzvou způsobilo věřiteli nepřiměřené těžkosti, bude dluh od počátku splnitelný. Okolností, která typicky způsobí nesplnitelnost dluhu před výzvou a kterou zmiňuje v této souvislosti již J. Sedláček³²⁴ nebo V. Knapp,³²⁵ bude výslovné vyhrazení si výzvy věřitelem. Záleží však na výkladu smlouvy – opíšou-li strany do smlouvy § 1958 odst. 2 OZ, nemusí to bez dalšího vést k nesplnitelnosti takového dluhu

³¹⁸ J. Sedláček (§ 904) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 260, marg. č. 2 nebo KRČMÁŘ, *Právo občanské III. Právo obligační*, s. 87.

³¹⁹ C. Koller (§ 904) in FENYVES/KERSCHNER/VONKILCH, *Großkommentar*, S. 209, Rn 52.

³²⁰ Poprvé KNAPP, *Splnění závazků*, s. 119 a dále LUBY, *Prevenca a zodpovednosť*, s. 182; M. Škárová (§ 563) in ŠVESTKA/SPÁČIL/ŠKÁROVÁ/HULMÁK, *Občanský zákoník II.*, s. 1655, marg. č. 2; P. Horák (§ 1958) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1971, marg. č. 15; A. Bányaiová (§ 1958) in ŠVESTKA/DVORÁK/FIALA, *Občanský zákoník... Svazek V.*, s. 459, marg. č. 7.

³²¹ Za všechny rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007: „Není-li doba splnění ve smlouvě dohodnuta či jinak určena, je podle rozhodovací praxe soudů dlužník oprávněn plnit kdykoli i bez výzvy věřitele a věřitel je povinen takové plnění přijmout [...] Je tomu tak proto, protože nedošlo-li k dohodě o době plnění, nemohla být sjednána ani ve prospěch věřitele s jeho oprávněním odmítnout předčasné plnění.“

³²² Shodně J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1011, marg. č. 65; F. Melzer (§ 563) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... 2. svazek*, s. 1634; J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 531.

³²³ Proto je nepřipadný poukaz J. Handlara v jeho dřívějším příspěvku (HANDLAR, *Promlčení práv*, s. 683) na komentáře k Principům evropského smluvního práva a Návrhu společného referenčního rámce, podle kterých „pravidlo, podle něhož dlužník může vždy splnit závazek předčasně, nevychází vstříc potřebám moderních smluvních vztahů [...]“, učiněný jako argument proti okamžité splnitelnosti dluhu splatného na výzvu. Oby tyto dokumenty totiž, následující řešení přijaté již v Úmluvě o mezinárodní koupi zboží a Principech UNIDROIT, stanoví čas plnění rovnou samy („v přiměřeném čase“ po uzavření smlouvy, resp. vzniku dluhu), jakmile není stanoven jinak (srov. výše podkapitolu 1.3. této práce). V rámci tohoto „přiměřeného času“ je pak dluh naopak okamžitě a kdykoliv v jeho průběhu splnitelný (srov. ve vztahu k Úmluvě o mezinárodní koupi zboží W. Lüchinger (Art. 33) in SCHWENZER, *Commentary*, p. 579–580, marg. 17 a ve vztahu k Principům UNIDROIT Y. Atamer (Art. 6.1.1) in VOGENAUER/KLEINHEISTERKAMP, *Commentary*, p. 619, marg. 17).

³²⁴ J. Sedláček (§ 904) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 260, marg. č. 2.

³²⁵ KNAPP, *Splnění závazků*, s. 119.

před výzvou, obzvláště jde-li o dluh peněžitý, u nějž lze presumovat, že jeho zaplacení nebude v rozporu se zájmem věřitele (viz podkapitola 4.4. této práce).

I při dovození okamžité splnitelnosti dluhu je třeba věřiteli poskytnout určitou ochranu, aby se nenadálou nabídkou plnění neocítl v prodlení. Ideálně by měl dlužník v souladu s principem poctivosti (§ 6 OZ) svůj záměr dluh splnit předem avizovat a analogicky ke lhůtě „bez zbytečného odkladu“, kterou je před prodlením chráněn dlužník podle § 1958 odst. 2 OZ, by měla být poskytnuta tatáž lhůta věřiteli k přípravě na převzetí plnění.

Po výzvě věřitele si lze naopak představit, že by dluh stále nebyl splnitelný, jen stěží.³²⁶ Věřitel již projevil vůli, aby dlužník plnil a musí být připraven plnění přijmout bez ohledu na to, že mu je dlužník nabídne před uplynutím lhůty k plnění, která je navíc v případě výchozího zákonného nastavení vágní („bez zbytečného odkladu“). Jiná však bude situace, kdy si strany sice neujednají přesně čas plnění ve smyslu § 1958 odst. 1 OZ, budou tedy stále vázat čas plnění na výzvu věřitele ve smyslu § 1958 odst. 2 OZ, nicméně si ujednají, kdy nejdříve po této výzvě bude dlužník moci plnit.³²⁷

Je-li dluh v režimu § 1958 odst. 2 OZ obecně splnitelný, nabízí se dále otázka, zda může dlužník sám *pro futuro* určit, kdy splní (nebo že splní ihned) a jaké to má právní následky. Pokud věřitel takto oznámenému času plnění nekontruje, lze usuzovat, že mu dlužníkem určený čas plnění vyhovuje a možná se na něj i spoléhá. I proto německá soudní praxe i doktrína dovozují, že není vyloučené, aby se v takových případech dlužník dostal do prodlení, aniž by ho musel věřitel zvláště vyzývat (tzv. *Selbstmahnung*).³²⁸ Tuzemská prvorepubliková soudní praxe tuto *Selbstmahnung* rovněž připouštěla.³²⁹ Domnívám se, že ratio *Selbstmahnung* je rozumné a dlužníková prohlášení o tom, kdy splní, nebo že splní ihned, by neměla zůstat bez právní relevance. Česká judikatura k tomu nicméně zatím chybí.

³²⁶ J. Šilhán (§ 1958) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1011, marg. č. 64; J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 531.

³²⁷ Příklad: Strany si ujednají, že „A dodá B-ovi zboží v průběhu týdne následujícího po týdnu, ve kterém obdrží B-ovu objednávku“. Obdrží-li A objednávku ve středu, nebude moci B-ovi zboží dodat dříve než následující pondělí.

³²⁸ Viz LEIN, *Die Verzögerung*, S. 343; SCHWARZE, *Das Recht*, S. 437–438, Rn 26; EMMERICH, V. *Das Recht der Leistungsstörungen*. 6. Auflage. München: C. H. Beck, 2005, S. 246, Rn 42. Byť podle části teorie však tato výjimka zašla příliš daleko, pokud se má použít i při pouhém oznámení dlužníka, že splní. Viz M. Löwisch und C. Feldmann (§ 286) in LÖWISCH, *J. von Staudingers Kommentar... Buch 2*, Rn 90.

³²⁹ Srov. právní větu rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 22. 2. 1921, sp. zn. Rv II 298/20, Vážný č. 937: „Prohlásí-li dlužník sám, že bude plnit ihned anebo v určité lhůtě, netřeba, by ho věřitel ještě zvláště k plnění vyzval.“

3.2. Čas plnění je na vůli dlužníka (§ 1960 OZ)

3.2.1. Obecně

Za druhou skutkovou podstatu, kde čas plnění není předem určen, lze považovat případ, kdy je čas plnění na vůli dlužníka. Dlužník má povinnost plnit, ale zároveň je tím, kdo si může vybrat, kdy se tak má stát; věřitel nemůže splatnost dluhu sám přivodit. Problém, který zde může vzniknout, je nasnadě. Zákon proto dává věřiteli možnost obrátit se na soud, neurčí-li dlužník čas plnění v přiměřené době. Současný § 1960 OZ se v podstatném neliší od svých předchůdců (§ 305 OZ 1950, § 226 ZMO, § 564 OZ 1964, § 341 ObchZ) je však nejbližší úpravě v obchodním zákoníku. Původ pravidla však leží již v § 904 OZO. Ten zacházel odlišně se dvěma případy: 1) dlužník si vyhradil plnění své libovůli (výhrada času plnění) nebo 2) dlužník se zavázal plnit „podle možnosti“ nebo „až se dá“. V prvním případě musel věřitel počkat, až dlužník zemře, a následně se mohl domoci splnění dluhu na jeho dědicích;³³⁰ pokud však šlo o osobní povinnost, která nepřecházela na dědice, mohl se obrátit na soud, aby ten čas plnění určil. V druhém případě se mohl vždy obrátit na soud, tedy i před smrtí dlužníka, což bylo pro věřitele výhodnější.³³¹ Současná zákonná úprava mezi oběma případy nerozlišuje.

3.2.2. Aplikovatelnost § 1960 OZ

Hypotéza § 1960 OZ předpokládá, že hmotněprávní vlastností dluhu je, že čas jeho plnění je oprávněn určit dlužník. Příklady použitelnosti § 1960 OZ lze hledat ve starší judikatuře (týkající se převážně zápůjček), která zůstává použitelná. Kromě zcela výslovného ujednání o oprávnění dlužníka určit čas plnění jde například o ujednání o plnění „až bude dlužník moci“³³² nebo „až se dlužník stane ziskovým“.³³³ Jde také o případy, kdy je čas plnění závislý na události, kterou může ovlivnit pouze dlužník – např. vrácení zápůjčky „poté, co dlužník prodá zahradu“,³³⁴ „jakmile prodá nemovitosti,

³³⁰ Nebylo zcela jisté, zda se smrtí dlužníka stal jeho dluh hned splatným, nebo musel věřitel ještě dluh „zesplatnit“ upomínkou podle § 904 věty první OZO. J. Sedláček preferoval druhé řešení – viz J. Sedláček (§ 904) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 260, marg. č. 3.

³³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 25. 4. 1935, sp. zn. Rv I 979/33, Vážný č. 14329: „Úmluva, že má býti plněno podle libovůle dlužníkovy, omezuje práva věřitelova více než úmluva, že se má plniti "podle možnosti" nebo "až se dá".“

³³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 31. 3. 1969, sp. zn. 2 Cz 11/69, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 68/1969 civ. nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 9. 1984, sp. zn. 3 Cz 55/84, publikované pod identifikačním číslem JUD10275CZ v ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 24. 6. 2019].

³³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1869/2013.

³³⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 4. 1992, sp. zn. 11 Co 28/92, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 47/1993 civ.

kteřá za zapůjčené finanční prostředky koupí³³⁵ nebo „ve splátkách podle splátkového kalendáře vypracovaného právním zástupcem dlužníka“.³³⁶

Ujednání o ponechání určení času plnění na vůli dlužníka je třeba odlišit od neurčitých ujednání o času plnění. Je-li např. ujednáno, že „peněžní půjčka bude splácena průběžně“, není tím čas plnění ponechán na vůli dlužníka, nýbrž se použije obecný režim splatnosti na výzvu (§ 1958 odst. 2 OZ).³³⁷ Stejně tak pokud se strany u zápůjčky nedohodnou na čase vrácení zápůjčky a pouze předpokládají uzavření dohody o splátkách v budoucnu a zapůjčitel následně opravdu vyzve vydlužitele, aby si sám určil, jak bude dluh splácet, případně aby se vyjádřil k jím navrženému splátkovému kalendáři.³³⁸ Určení času plnění dále musí být opravdu na vůli dlužníka, nesmí záviset na nejisté budoucí události jako je nabytí právní moci územního rozhodnutí.³³⁹

Hypotéza § 1960 OZ předpokládá pouze smluvní ujednání, což bylo způsobeno převzetím § 1960 OZ z § 341 ObchZ. Jsem však přesvědčen, že se musí analogicky použít, i pokud plyne oprávnění dlužníka určit čas plnění z jakéhokoliv jiného pramene.³⁴⁰

3.2.3. Lhůta k určení času plnění dlužníkem

Věřitel se může obrátit na soud, až neurčí-li dlužník čas plnění v „přiměřené době“.³⁴¹ V tom je § 1960 OZ odlišný od svých občanskoprávních předchůdců (§ 305 OZ 1950, § 564 OZ 1964), kteří takto věřitelovo právo obrátit se na soud nelimitovali. Otázka, od kdy tato lhůta běží, je podobná jako otázka, od kdy může věřitel vyzvat dlužníka k plnění podle § 1958 odst. 2 OZ. U závazků ze smlouvy to může a nemusí být okamžik uzavření (účinnosti) smlouvy. Pokud se „A zaváže [...] splatiti peníz po dokončení stavby podle možnosti.“, nemůže se věřitel obrátit na soud, dokud není stavba dokončena.³⁴² Totéž dnes plyne i ze zákona (§ 2610 odst. 1 OZ), pokud si strany ujednají pouze to, že objednatel zaplatí cenu za dílo „podle možnosti“. Podobně vyložila soudní praxe ujednání o splácení zápůjčky dlužníkem „k důchodu, až skončí s placením

³³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3176/2012.

³³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3116/2011.

³³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2782/2010.

³³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 33 Odo 665/2005.

³³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 23 Cdo 2327/2011.

³⁴⁰ Takovému prameni se podobá § 2798 odst. 1 OZ, neboť skončení šetření pojistné události je v moci pojistitele. Je však možné, že použití § 1960 OZ na takový případ brání zvláštní úprava § 2798 odst. 2 a 3 OZ.

³⁴¹ Správně „přiměřené lhůtě“. Zákonodárcova nepřesnost byla způsobena převzetím § 341 ObchZ.

³⁴² J. Sedláček (§ 904) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 261, marg. č. 4.

alimentů na dceru AR. Jak bude moci“; dokud nebyla zrušena dlužníková vyživovací povinnost, nemohl se věřitel obrátit na soud.³⁴³

Délka této „přiměřené lhůty“ bude záviset na povaze a účelu plnění jakož i na okolnostech, za kterých závazek vznik, a bude namíste přihlédnout k důvodům, pro které bylo určení času plnění ponecháno na dlužníkovi.³⁴⁴ Soudy by však podle mého názoru měly být k věřitelům spíše shovívavé a v hraničních případech neodmítat jejich žaloby jen proto, že „přiměřená lhůta“ by v jejich očích byla tři roky a věřitel žaloval již po dvou a půl letech; takovou skutečnost by z důvodu procesní ekonomie měly zohlednit spíše při určování času plnění. Účelem § 1960 OZ ostatně není bazírovat na dodržení „přiměřené lhůty“, kterou má dlužník k určení času plnění, nýbrž zajistit, aby se věřitel v přiměřeném časovém horizontu mohl domoci plnění. Ze stejného důvodu dlužník – naproti tomu, co by plynulo z prostého jazykového výkladu § 1960 OZ – nezabrání vzniku práva věřitele obrátit se na soud, pokud dlužník sice čas plnění včas určí, avšak jde o čas nepřiměřeně dlouhý.³⁴⁵ Naopak pokud dlužník určí čas plnění přiměřený, stane se pro něj takto určený čas plnění závazným.³⁴⁶ Přiměřenost dlužníkem určeného času plnění je namíste poměřovat s tím, jak dlouho s určením času plnění otálel.

Kromě toho, že pro určení času plnění dlužníkem není stanovena žádná forma (může se tak stát písemně nebo ústně, výslovně nebo konkludentně), dlužník tento čas *de facto* určí tím, že dluh splní, resp. technicky vzato dluh splněním zaniká, aniž by kdy byla jeho splatnost určena. Splnitelný je totiž dluh ihned, věřitel je tak povinen plnění od dlužníka přijmout, jakmile je mu nabídnuto.³⁴⁷ U dluhů, jejichž splnění vyžaduje součinnost věřitele, je podle mého názoru třeba věřiteli poskytnout určitou ochranu, aby se nenadálou nabídkou plnění neocítl v prodlení. Tato ochrana bude mít stejnou podobu jako u dluhů splatných na výzvu (viz výše v podkapitole 3.1.5. této práce).

Podle ustálené judikatury se právo věřitele podat k soudu návrh na určení splatnosti dluhu nepromlčuje.³⁴⁸ Soudobá komentářová literatura tuto judikaturu nekriticky

³⁴³ Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. 18 C 51/2013, publikovaný pod identifikačním číslem JUD277304CZ v ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 24. 6. 2019].

³⁴⁴ J. Šilhán (§ 1960) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1018–1019, marg. č. 4.

³⁴⁵ J. Handlar (§ 1960) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 538.

³⁴⁶ J. Handlar (§ 1960) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 538; J. Sedláček (§ 904) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 261, marg. č. 6.

³⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 31. 3. 1969, sp. zn. 2 Cz 11/69, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 68/1969 civ.

³⁴⁸ Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 15. 10. 1957, sp. zn. 18 Co 589/57, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 76/1958 civ.; rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 11. 1981, sp. zn. 3 Cz 99/81, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek

přebírá, je však třeba poukázat na to, že v minulosti se kritika tohoto přístupu objevila, a to s argumentem, že jde o majetkové právo jako každé jiné a že by jinak věřitel mohl odsouvat vymáhání dluhu donekonečna.³⁴⁹

3.2.4. Určení času plnění soudem

Předchůdci § 1960 OZ dávali soudu při určování času plnění různá vodítka: „*podle zásad slušnosti*“ (§ 305 OZ 1950), „*podle okolností případu*“ (§ 226 ZMO) „*tak, aby to bylo v souladu s dobrými mravy*“ (§ 564 OZ 1964), „*s přihlédnutím k povaze a místu plnění, jakož i k důvodu, proč bylo určení doby plnění přenecháno dlužníkovi*“ (§ 341 ObchZ). Občanský zákoník převzal dikci zákoníku mezinárodního obchodu. Význam těchto vodítek je nicméně nevelký a nijak nelimituje skutečnosti, ke kterým soud smí přihlížet; z toho, že § 1960 OZ nepřikazuje soudu na rozdíl od § 564 OZ 1964 určit čas plnění v souladu s dobrými mravy, nelze například dovozovat, že by soud mohl čas plnění určit v rozporu s dobrými mravy.³⁵⁰ Sám Nejvyšší soud ostatně při výkladu § 564 OZ 1964 uvedl i další vodítka: „*Dobu splatnosti soud určí v závislosti na konkrétních okolnostech, za kterých účastníci uzavřeli dohodu, přihlédne k možnostem dlužníka, jeho platební schopnosti i k naléhavosti potřeby věřitele a věc posoudí z hlediska souladu s dobrými mravy.*“³⁵¹ Tento úryvek výstižně demonstruje, že soud musí vážit mezi zájmy dlužníka a zájmy věřitele.

Rozhodnutí soudu je konstitutivní v tom smyslu, že *ex nunc* určuje čas plnění, který do právní moci rozhodnutí nebyl určen (nikoliv ve smyslu, že by jím mohl samotný dluh vzniknout). Z toho plyne, že soud nemůže čas plnění určit zpětně (*ex tunc*), aby se dlužník ke dni právní moci rozhodnutí již ocitl v prodlení.³⁵² Rozhodnutí soudu je zdrojem určení času plnění dluhu a dluh se přesouvá z režimu § 1960 OZ do režimu § 1958 odst. 1 OZ.

pod č. R 28/1984 civ.; rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31. 8. 1983, sp. zn. 3 Cz 51/83, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 11/1988 civ.; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1343/2014; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 4134/2015.

³⁴⁹ M. Knappová, P. Tégl a K. Eliáš (§ 100) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... 1. svazek*, s. 420.

³⁵⁰ Obdobně již PELIKÁNOVÁ, *Komentář... 3. díl*, s. 310.

³⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 4134/2015.

³⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 9. 1984, sp. zn. 3 Cz 55/84, publikované pod identifikačním číslem JUD10275CZ v ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 24. 6. 2019].

3.2.5. Procesněprávní aspekty

O povahu žaloby na určení času plnění se vedou spory. Podle judikatury jde o žalobu na nahrazení projevu vůle ve smyslu § 161 odst. 3 OSŘ.³⁵³ Podle F. Melzera jde o zvláštní, v občanském soudním řádu výslovně neuvedenou, žalobu, protože žaloba na nahrazení projevu vůle má místo jen tam, kde hmotné právo povinnost k prohlášení vůle stanoví, což podle něj případ ponechání času plnění na vůli dlužníka není.³⁵⁴ Jisté však je, že nejde o určovací žalobu podle § 80 OSŘ, tudíž věřitel nemusí prokazovat naléhavý právní zájem.³⁵⁵

Rozhodnutí o určení času plnění není podle Nejvyššího soudu exekučním titulem, a tudíž nesplní-li dlužník dluh v čase soudem určeném, musí se věřitel znovu obrátit na soud – tentokrát již se žalobou na plnění.³⁵⁶ Jde o poměrně nepraktické řešení: pokud se strany nemohou dohodnout ohledně splatnosti dluhu a nechají vstoupit do svého sporu soud (včetně s tím spojených nákladů), lze jen stěží očekávat, že určení splatnosti soudem tento spor vyřeší. To již proto, že sporná nemusí být jen splatnost, ale i výše či samotná existence dluhu, kterou podle ustálené judikatury soud v řízení o určení splatnosti nezkontroluje.³⁵⁷ Část doktríny s tímto názorem nesouhlasí, protože je-li nezbytným předpokladem pro určení času plnění zjištění, že byl čas plnění ponechán na vůli dlužníka, musí soud jako předběžnou otázku nezbytně posoudit i platnost takového ujednání.³⁵⁸ Ještě dál šla prvorepubliková literatura, která s argumentem, aby „*týž spor nemusil býti prováděn dvakráte*“, dovodila, že věřitel může s žalobou na určení času plnění rovnou spojit žalobu na plnění.³⁵⁹ V Rakousku se takto § 904 ABGB vykládá dodnes.³⁶⁰ Dokážu si jen stěží představit, že by na tento kreativní výklad dnes přistoupil Nejvyšší soud. Řešení by však mohlo být i legislativní, a to buď charakteru procesněprávního (ve smyslu

³⁵³ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 4. 1992, sp. zn. 11 Co 28/92, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 47/1993 civ.; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3481/2009; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 4134/2015; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 2016, sp. zn. 33 Cdo 5407/2015.

³⁵⁴ F. Melzer (§ 564) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... 2. svazek*, s. 1637–1638.

³⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 31. 3. 1969, sp. zn. 2 Cz 11/69, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 68/1969 civ.

³⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 4134/2015.

³⁵⁷ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 4. 1992, sp. zn. 11 Co 28/92, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 47/1993 civ.; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3481/2009; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 4134/2015.

³⁵⁸ F. Melzer (§ 564) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... 2. svazek*, s. 1638; J. Šilhán (§ 1960) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1019, marg. č. 7.

³⁵⁹ J. Sedláček (§ 904) in ROUČEK/SEDLÁČEK, *Komentář... Díl čtvrtý*, s. 261, marg. č. 6; SEDLÁČEK, *Obligační právo*, s. 93, marg. č. 219.

³⁶⁰ C. Koller (§ 904) in FENYVES/KERSCHNER/VONKILCH, *Großkommentar*, S. 195, Rn 25.

rakouského výkladu), anebo hmotněprávního, kde by mohl být inspirací návrh novely slovenského OZ.³⁶¹

3.3. Shrnutí

V této kapitole byla představena druhá ze dvou základních situací: čas plnění není předem určen. Jde jednak o případy, kdy je čas plnění ponechán na vůli dlužníka (§ 1960 OZ), a také o případy, kdy je čas plnění na vůli věřitele (§ 1958 odst. 2 OZ), což může nastat jak v případě, že tak určil právní důvod dluhu, tak jako důsledek naprostého mlčení o času plnění. Od obecného režimu § 1958 odst. 2 OZ se mohou strany (ale i zákon) odchýlit nejen přesným určením času plnění, které dluh dostane do režimu § 1958 odst. 1 OZ, kde k nastání splatnosti není zapotřebí výzvy věřitele, ale i modifikací jen některých aspektů: § 1958 odst. 2 OZ se pak použije v míře, ve které absentuje odchylná úprava.

V obecném režimu § 1958 odst. 2 OZ musí věřitel dlužníka vyzvat k plnění. Pro takovou výzvu není předepsána žádná forma, musí však splňovat náležitosti právního jednání, včetně řádného hmotněprávního doručení dlužníkovi. K výzvě může věřitel přistoupit někdy již účinností smlouvy, jindy až k pozdějšímu okamžiku – záleží na ujednání stran a na zákonné úpravě konkrétního smluvního typu. Má však na vyzvání dlužníka pouze tři roky: pak se podle převažujících názorů jeho právo vyzvat dlužníka k plnění promlčuje jako každé jiné majetkové právo. Od doručení výzvy dlužníkovi se rozbíhá lhůta „bez zbytečného odkladu“, na jejímž konci se dluh stává splatným a jejímž marným uplynutím se dlužník dostává do prodlení. Její délka je odvislá od povahy plnění.

Ujednají-li si strany, že je čas plnění na vůli dlužníka (kam spadá mj. i čas plnění závislý na události, kterou může ovlivnit pouze dlužník), nemá věřitel právo splatnost dluhu určit výzvou. Zákon mu však dává možnost domáhat se určení času plnění soudem (§ 1960 OZ). Na soud se věřitel může obrátit, neurčí-li čas plnění v přiměřené lhůtě dlužník sám. Soud v řízení, ve kterém nezkoumá výši ani samotnou existenci dluhu, toliko určí splatnost dluhu. Protože rozhodnutí není exekucním titulem, musí se věřitel při neochotě dlužníka plnit v čase soudem určeném obrátit na soud znovu – tentokrát se žalobou na plnění. Že nejde o příliš praktické řešení, to dokládá prvorepubliková

³⁶¹ Ustanovení § 734 odst. 2 návrhu novely slovenského OZ zní: „(2) Ak dlžník neurčí splatnosť v lehote jedného roka od vzniku záväzku, môže veriteľ požadovať splnenie dlhu ihneď po jej uplynutí; právo dlžníka plniť tým nie je dotknuté.“

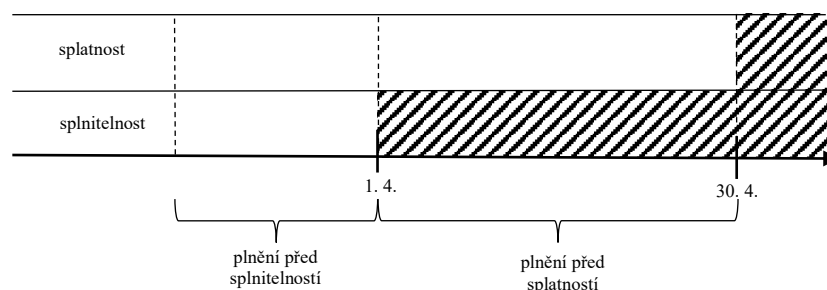
i současná rakouská praxe, která umožňuje obě žaloby spojit vjedno, jakož i slovenská novelizační snaha, která chce řešit tento problém již v rovině hmotného práva.

4. Předčasné plnění

4.1. Obecně

Na první pohled se může zdát, že význam pojmu „předčasné plnění“ je zřejmý. Mělo by přece jít o situaci, kdy dlužník plní „před časem plnění“. Problém však je, že „čas plnění“ se používá jak v užším smyslu, kdy zahrnuje pouze splatnost, tak v širším smyslu, kdy zahrnuje splatnost i splnitelnost (viz výše podkapitola 1.4.1. této práce). Nezbyvá proto, než i předčasné plnění vymežit dvojitým způsobem: 1) plnění před splatností a 2) plnění před splnitelností.

Časová osa 3 – Předčasné plnění

Zdroj: vlastní tvorba

Normuje-li o předčasném plnění zákon (např. v § 1967 nebo 2992 OZ), je třeba z kontextu a účelu normy dovodit, zda norma dopadá na plnění před splatností nebo plnění před splnitelností, popř. obojí. Od těchto norem je třeba odlišit normy, které samy splnitelnost určují (k těm srov. dále). Někdy zákon navíc normuje o předčasnosti ve vztahu ke splatnosti (právu věřitele požadovat splnění předčasně), a ne splnitelnosti (právu dlužníka předčasně splnit) – v této kapitole se zaměřuji převážně na problematiku předčasného plnění z pohledu splnitelnosti; až v poslední podkapitole se krátce věnuji i předčasnosti z pohledu splatnosti.

4.2. Plnění před splatností

Plní-li dlužník splnitelný dluh před splatností, plní z vlastní vůle dříve, než musí. Vzhledem ke splnitelnosti dluhu plní po právu. Při splnění dluhu nevyžadujícího přijetí věřitelem dluh splněním zaniká. Věřitel nemůže plnění vrátit ani jinak zvrátit skutečnost, že dluh plněním zanikl. Jde-li o dluhy vyžadující přijetí věřitele, dostává se věřitel do prodlení (§ 1975 OZ), jakmile plnění nepřijme.

4.3. Plnění před splnitelností

Na rozdíl od plnění před splatností, plní-li dlužník dluh, který ještě není oprávněn splnit, není to, slovy F. Melzera a K. Csacha, v souladu s „programem obligace“.³⁶² Jde o porušení závazku a věřitel není takové plnění povinen přijmout (§ 1910 OZ). Je-li mu dlužníkem nabídnuto, může je odmítnout, aniž by se dostal do prodlení. Může je však i přijmout. Pak dluh splněním zaniká.³⁶³ Sice jde stále o porušení závazku, věřitel je však sanuje svým souhlasem vyjádřeným buď výslovně, anebo konkludentně v rámci aktu přijetí plnění. Tato situace se podobá „dání namísto splnění“ (*datio in solutum*), byť o něm se tradičně pojednává v souvislosti se záměnou předmětu plnění.³⁶⁴

Existují i dluhy nevyžadující přijetí věřitelem (typicky bezhotovostní převod peněz). Splní-li dlužník takový dluh, aniž by byl splnitelný, záleží opět na věřiteli, zda takové předčasné plnění přijme. Pokud ano, dluh splněním zaniká a věřitelův souhlas opět sanuje toto porušení závazku. Analogicky k závěru, který dovedl Nejvyšší soud ve vztahu k plnění na jiný než dohodnutý účet,³⁶⁵ lze navíc dovést přijetí plnění věřitelem, pokud ten plnění neodmítne bez zbytečného odkladu poté, kdy mohl při řádném chodu věci zjistit, že dlužník dluh předčasně splnil. Pokud věřitel předčasné plnění odmítne, dluh nezaniká, porušení závazku trvá a věřiteli vzniká mj. právo na náhradu případné škody spočívající v nákladech vynaložených na vrácení plnění.³⁶⁶ Pokud by se i přes odmítnutí plnění věřitel zdráhal dlužníkovi plnění vrátit, bude se ten moci vrácení plnění domáhat prostřednictvím pravidel o bezdůvodném obohacení.

³⁶² F. Melzer a K. Csach (§ 2992) in MELZER, F., TĚGL, P. a kol., *Občanský zákoník. Komentář – velký komentář. § 2894–3081. Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů. Svazek IX.* Praha: Leges, 2019, s. 1386, marg. č. 16.

³⁶³ Srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3037/2008: „Jestliže dlužník bez výslovné opory v zákoně nebo ve smlouvě uhradí věřiteli dluh před smluvně sjednaným termínem splatnosti, pak dluh splněním zanikl (ve smyslu § 559 odst. 1 obč. zák.), jestliže věřitel takové plnění od dlužníka přijal.“ Z odůvodnění sice neplyne, že by se Nejvyšší soud zabýval tím, zda byl dluh již splnitelný, anebo ne, nicméně akcentoval-li přijetí dluhu věřitelem, lze usuzovat, že měl o splnitelnosti pochybnosti.

³⁶⁴ Ze zahraničí viz např. S. Martens (Introduction before Art. 7:101) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1001–1002. Z tuzemska viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2340/2010 nebo V. Knapp, M. Knappová a J. Dvořák in ŠVESTKA/DVOŘÁK, *Občanské právo hmotné 2... Závazkové právo*, s. 134.

³⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3065/2009, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 42/2013 civ.

³⁶⁶ F. Melzer a K. Csach (§ 2992) in MELZER/TĚGL, *Občanský zákoník... Svazek IX.*, s. 1386–1387, marg. č. 20.

4.4. Kdy je dluh splnitelný?

Z výše uvedeného plyne podstatný rozdíl v řešení situací, kdy je plněn dluh již splnitelný a kdy dluh ještě nesplnitelný. Je proto klíčové určit, kdy se dluh splnitelný stává. Netřeba připomínat, že přednost má vůle stran. Pokud však vůle stran absentuje, je třeba se obrátit na zákon. Zákon výraz „splnitelnost“ výslovně nepoužívá, avšak materiálně o splnitelnosti na mnoha místech normuje. To zejména u jednotlivých smluvních typů. Může-li například vypůjčitel vrátit věc „předčasně“ (§ 2197 OZ), úvěrovaný vrátit peněžní prostředky „před smluvenou dobou“ (§ 2399 odst. 2 OZ věta první) nebo spotřebitel splatit spotřebitelský úvěr „kdykoliv po dobu [jeho] trvání“ (§ 117 odst. 1 věta první zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru), neříká tím zákon nic jiného, než že takový dluh je od počátku splnitelný. Podobně pokud schovatel nemůže věc pro nepředvídatelnou okolnost bezpečně nebo bez vlastní škody opatrovat, může ji předčasně vrátit uschovateli (§ 2403 odst. 2 OZ věta druhá).

Otázce předčasnosti plnění se také věnují § 1961 a 1962 OZ. Ustanovení § 1962 OZ definuje, co znamená, je-li čas plnění určen 1) **ve prospěch obou stran** (věřitel nemůže plnění požadovat předčasně, dlužník nemůže předčasně plnit), 2) **ve prospěch dlužníka** (věřitel nemůže plnění požadovat předčasně, dlužník může předčasně plnit) a 3) **ve prospěch věřitele** (věřitel může plnění požadovat předčasně, dlužník nemůže předčasně plnit). Tyto definice jsou však nejasné. Nepočítají totiž s tím, že čas plnění může být určen jak termínem, tak lhůtou. Na určení termínu se dají definice použít poměrně spolehlivě. Strany si například určí termín plnění 30. 4. a definice se pak vztahují k časovému úseku od vzniku dluhu do 30. 4. Např. nesmí-li věřitel požadovat plnění a dlužník plnit dříve než 30. 4., je čas plnění ve prospěch obou stran. To odpovídá historickým zdrojům inspirace, a sice občanskému zákoníku z roku 1950³⁶⁷ a všeobecnému zákoníku obchodnímu,³⁶⁸ které výslovně normovaly pouze o termínech (dnech) plnění. Zákoník mezinárodních obchodu (§ 227 ZMO) a obchodní zákoník (§ 342 ObchZ) však dikci změnilly a normovaly o „době plnění“, což může zahrnovat termín i lhůtu plnění. Ještě I. Pelikánová, zohledňující tyto historické inspirační zdroje, zdůrazňovala, že se § 342 ObchZ nepoužije na lhůty k plnění.³⁶⁹ Pozdější autoři je již nezohledňovali, a

³⁶⁷ Ustanovení § 304 OZ 1950 zněl: „(1) Ve všech případech, ve kterých je stanoven den dospělosti pohledávky, je třeba z povahy právního úkonu a úmyslu stran usoudit, zdali je stanoven ve prospěch obou nebo jen ve prospěch jedné z nich.“

³⁶⁸ Čl. 334 alinea 1 VZO zněl: „Kdykoli byl ustanoven den prošlosti, budiž podle povahy toho jednání a podle úmyslu smluvníkův posuzováno, zdali ten den připojen byl ve prospěch jen jednoho z obou smluvníků.“

³⁶⁹ PELIKÁNOVÁ, *Komentář... 3. díl*, s. 316.

nejspíše i proto někteří dospěli ke zcela opačnému závěru.³⁷⁰ To je problematické, protože při použití těchto definic na lhůty k plnění mohou vzniknout dva různé časové úseky, přičemž není zřejmé, kterého z nich se tyto definice mají týkat.³⁷¹ Pokud si strany dne 15. 3. ujednájí, že bude plněno „v dubnu“, je třeba vyřešit jak oprávnění dlužníka splnit v časovém úseku od 15. 3. do 31. 3., tak v časovém úseku od 1. 4. do 30. 4.

Jediný rozumný výklad je ten, že se definice v § 1962 OZ použijí pouze na prve uvedený úsek. Druhý úsek totiž řeší jinou otázku než splnitelnost, a sice oprávnění dlužníka zvolit k plnění konkrétní okamžik v rámci již vymezené lhůty k plnění, ve které je již postaveno najisto, že po dobu trvání této lhůtu dluh splnitelný. Ještě obchodní zákoník obsahoval u koupě zvláštní ustanovení (občanským zákoníkem nepřevzaté), podle kterého musel prodávající dodat zboží „*kdykoli během lhůty, která je ve smlouvě určena nebo podle smlouvy určitelná, ledaže z okolností vyplývá, že dobu dodání určuje kupující*“ [§ 414 odst. 1 písm. b) ObchZ]. I. Pelikánová k tomu opět správně uvedla, že toto ustanovení neurčovalo dobu plnění ve prospěch dlužníka a bylo ho třeba nezaměňovat s § 342 ObchZ.³⁷² Podobně dnes J. Handlar.³⁷³ I v Úmluvě o mezinárodní koupi zboží nebo Principech evropského smluvního práva jsou tyto dva aspekty – určení konkrétního okamžiku v rámci již vymezeného času plnění [čl. 33 písm. b) CISG, čl. 7:102 písm. b) PECL] a předčasné plnění (čl. 52 odst. 1 CISG, čl. 7:103 PECL) – zřetelně odděleny. Opačně než I. Pelikánová a J. Handlar však Z. Kovařík³⁷⁴ a ve své podstatě i všichni autoři, podle kterých je ujednání o plnění „do“ určitého data (např. „do 30. 4.“) případem času plnění určeného ve prospěch dlužníka.³⁷⁵ Taková lhůta je sama lhůtou k plnění a předpokládá splnitelnost dluhu po celou svou délku (alespoň jde-li o donosný dluh). To však plyne již ze samotného ujednání o plnění „do“ určitého data. Označení takové lhůty za lhůtu ve prospěch dlužníka již postrádá význam, navíc je v určitých případech zjevně nesprávné: například půjde-li o odnosný dluh s časem plnění

³⁷⁰ F. Melzer (§ 563) in ELIÁŠ, *Občanský zákoník... 2. svazek*, s. 1633: „*Doba splnění může být stanovena jako určitý termín (zpravidla konkrétní den) či jako lhůta. Je-li stanovena doba splnění jako lhůta, je třeba rozlišovat podle toho, v čí prospěch je ta která doba splnění stanovena.*“

³⁷¹ Shodně J. Handlar (§ 1962) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 541–542.

³⁷² PELIKÁNOVÁ, *Komentář... 4. díl*, s. 60.

³⁷³ J. Handlar (§ 1958) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 540.

³⁷⁴ Z. Kovařík (§ 342) in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 1423, marg. č. 3: „*Lhůty splatnosti stanovené ve prospěch dlužníka znamenají, že dlužník může plnit od vzniku smlouvy kdykoliv až do stanovené doby anebo kdykoliv během smlouvou určeného období a to zcela podle své volby a jeho plnění musí být přijato, jinak se věřitel sám dostane do prodlení. [...] Jindy je povinen poskytnout plnění během určitého měsíce. Pak plní řádně kterýkoliv den v rámci uvedeného měsíce od prvního do posledního dne.*“

³⁷⁵ J. Šilhán (§ 1962) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1023, marg. č. 15; P. Horák (§ 1962) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1973, marg. č. 2.

„do 30. 4.“, nebude taková lhůta k plnění ve prospěch dlužníka (dluh ostatně nebude vůbec splnitelný), neboť bude na věřiteli, kdy si pro plnění přijde (o tomto rozdílu mezi donosnými a odnosnými dluhy viz výše v podkapitole 1.4.3.2. této práce).

Ve světle výše uvedeného zůstává normativní význam definic v § 1962 OZ pochybný.³⁷⁶ Zákon s těmito definicemi nepracuje jinde než v § 1961 a § 2590 odst. 2 OZ a význam nemají ani jako interpretační pomůcky, protože v praxi se taková ujednání téměř nepoužívají.³⁷⁷ Ustanovení § 1961 OZ zavádí nevyvratitelnou domněnku určení času plnění ve prospěch obou stran. I u tohoto ustanovení lze pochybovat o jakékoliv normativní hodnotě, neboť ke stejnému řešení (tj. že neplyne-li ze smlouvy nebo povahy závazku něco jiného, nesmí dlužník splnit dluh, který není splnitelný) by se dospělo i při jeho absenci.³⁷⁸ Jednoznačná odpověď na otázku, kdy je dluh splnitelný, tak ze zákona neplyne. Nezbyvá proto, než ji při absenci výslovného ujednání stran dovozovat z povahy závazku, jak uvádí i § 1961 OZ. To je však relativně slabé vodítko.

Z pohledu výkladu toho, kdy povaha závazku svědčí o dřívější splnitelnosti dluhu, jakož i z pohledu možné legislativní změny občanského zákoníku, jsou inspirativní některé evropské unifikační dokumenty. Tyto dokumenty vychází z principu poctivosti a stanoví, že dluh není splnitelný před splatností, ledaže by předčasné plnění nezpůsobilo věřiteli nepřiměřené těžkosti (čl. 7:103 odst. 1 PECL, čl. III.–2:103 odst. 1 DCFR, čl. 126 odst. 2 CESL). Protože přijetí peněžitého dluhu (obzvláště bezhotovostní formou) věřiteli zpravidla žádné těžkosti nezpůsobí,³⁷⁹ jsou peněžité dluhy obecně od počátku splnitelné.³⁸⁰ Naopak u nepeněžitých dluhů se zdůrazňuje komplexní vzájemná interakce hospodářských subjektů typická pro moderní ekonomiku, která mnohdy vyžaduje, aby bylo plněno právě načas; ne později, ne dříve.³⁸¹ Uvedená východiska jsou obecně použitelná i pro výklad splnitelnosti dluhu podle českého práva.

4.5. Odečet tzv. diskontu (§ 1967 OZ)

Plní-li dlužník již splnitelný, avšak doposud nesplatný peněžitý dluh, získává tím věřitel hospodářskou výhodu spočívající v časové hodnotě peněz (k té podrobněji v podkapitole 5.1. této práce). Protože tak dlužník činí dobrovolně (jeho dluh ještě není

³⁷⁶ Shodně J. Handlar (§ 1962) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 541.

³⁷⁷ P. Raban in RABAN, P. a kol. *Občanské právo hmotné. Závazkové právo*. Brno: Václav Klemm, 2014, s. 105.

³⁷⁸ Shodně J. Šilhán (§ 1961) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1021, marg. č. 1.

³⁷⁹ LANDO/BEALE, *Principles*, p. 334.

³⁸⁰ Shodně i pro české právo J. Šilhán (§ 1962) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1023, marg. č. 16.

³⁸¹ S. Martens (Art. 7:103) in JANSEN/ZIMMERMANN, *Commentaries*, p. 1022, marg. 1.

splatný), neumožňuje mu obecné závazkové právo, aby si od dlužné částky sám odečetl tzv. diskont, tj. úroky za dobu, o kterou plnil dříve (§ 1967 OZ).³⁸² Tak stanovil již všeobecný zákoník obchodní.³⁸³ Ze zákona neplyne, zda se plněním „před stanoveným časem“ rozumí plnění před splatností nebo plnění před splnitelností. Smysl a účel pravidla odpovídá tomu, aby se vztahovalo na časové úseky. Pravidlo je dispozitivní a nevylučuje odchýlnou dohodu. Odchylně může pro zvláštní případ stanovit i zákon (např. § 2399 odst. 2 věta druhá OZ, § 117 odst. 1 věta druhá zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru nebo čl. I. § 48 odst. 2 ZSŠ).

Pravidlo se nevztahuje na nepeněžitě dluhy, byť i u nich je věřitel zvýhodněn – dřívějším plněním získává užitnou hodnotu věci, popř. jakýkoliv jiný, i nemajetkový, prospěch.³⁸⁴ Přesto ani u nich nemůže dlužník, při absenci jiného ujednání, na věřiteli cokoliv požadovat. Případný nárok na vydání bezdůvodného obohacení zapovídá § 2992 OZ.

4.6. Předčasné plnění z pohledu splatnosti

Na některých místech hovoří zákon o předčasnosti (ať přímo, nebo nepřímo) nikoliv ve vztahu k právu dlužníka splnit dříve, ale ve vztahu k právu věřitele požadovat dřívější plnění (např. § 2198 odst. 1, § 2403 odst. 2 věta první nebo 2425 odst. 1 věta první OZ). Závazkům upravovaným citovanými ustanoveními je společné, že dluh spočívá ve vrácení věci, jejíž je věřitel vlastníkem, přičemž dlužník na držení věci zpravidla nemá žádný zvláštní silný zájem (výpůjčka je bezplatná a u úschovy a skladování není dlužník zpravidla oprávněn věc užívat). Bez odpovídajícího zákonného ustanovení nebo ujednání stran je jinak vyloučeno, aby věřitel jednostranně způsobil dřívější splatnost dluhu.

Od předčasného plnění ve výše uvedeném smyslu je třeba odlišit případy, kdy je stanovena lhůta, ve které věřitel může dlužníka libovolně vyzvat k plnění. V české literatuře se pro tuto výzvu někdy užívá výraz **odvolávka** převzatý z § 188 HospZ.³⁸⁵ V zahraničí se používají výrazy jako *call-off* nebo *auf Abruf*. Podstatou je oprávnění věřitele si podle libosti (např. v závislosti na svých skladových kapacitách) určit, kdy

³⁸² Obdobně ve vztahu ke skladnému § 2425 odst. 1 věta první OZ.

³⁸³ Čl. 334 alinea 2 VZO zněl: „I tehda, když dlužník podlé toho má právo, platiti dříve toho dne, kterého dluh dojde, nemá nicméně práva, nepřivolí-li k tomu věřitel, diskonto sobě porážeti, ač jestliže mu úmluva anebo obyčej obchodní moci k tomu nedají.“

³⁸⁴ F. Melzer a K. Csach (§ 2992) in MELZER/TÉGL, *Občanský zákoník... Svazek IX.*, s. 1385, marg. č. 9.

³⁸⁵ PELIKÁNOVÁ, *Komentář... 4. díl*, s. 60–61; J. Bejček in BEJČEK/ŠILHÁN, *Obchodní smlouvy*, s. 230, marg. č. 516.

v rámci určité lhůty má dlužník dluh (zpravidla spočívající v dodání věci) splnit. Takové ujednání jen modifikuje § 1958 odst. 2 OZ, a proto se dovozuje (byť někteří autoři jen analogicky), že neujedná-li si strany, kdy po obdržení odvolávky má dlužník splnit, použije se lhůta „bez zbytečného odkladu“.³⁸⁶ Podobně podle Úmluvy o mezinárodní koupi zboží se v takovém případě vychází z defaultního režimu plnění „v přiměřeném čase“ [čl. 33 písm. c) CISG].³⁸⁷

4.7. Shrnutí

Předčasné plnění je víceznačným pojmem, který lze vnímat jak z pohledu splatnosti (práva věřitele požadovat splnění předčasně), tak z pohledu splnitelnosti (práva dlužníka předčasně splnit). V této kapitole byla věnována pozornost převážně předčasnému plnění z pohledu splnitelnosti.

Předčasné plnění z pohledu splnitelnosti se rozpadá do dvou časových úseků: plnění před splatností a plnění před splnitelností. V prvním případě jde o plnění po právu, u kterého předčasnost spočívá pouze v tom, že dlužník plní dříve, než musí. Plnit ale může, a proto se věřitel dostane do prodlení (§ 1975 OZ), pokud plnění nepřijme. Naopak plnění před splnitelností je obecně porušením závazku a věřitel takové plnění není povinen přijmout (§ 1910 OZ). Pokud je i přesto plnění přijme, dluh nicméně zanikne.

Odpověď na klíčovou otázku, kdy je dluh splnitelný, může dát smlouva, ale i zákon. Zákon tak činí u jednotlivých smluvních typů. Obecný režim splnitelnosti dluhu je však podle občanského zákoníku nejednoznačný. Občanský zákoník obsahuje definice toho, v čí prospěch je čas plnění určen (§ 1962 OZ). Takové definice však o ničem nenormují, a navíc se v teorii i praxi používají v rozporu se svým historickým zdrojem inspirace na případy, na které se nehodí. Stanoví-li pak § 1961 OZ jako výchozí nastavení splnitelnosti, že dlužník nemůže předčasně plnit, normativní význam je opět nevelký, neboť totéž by platilo i bez výslovného pravidla. Jediným vodítkem, byť slabým, je v § 1961 OZ „povaha závazku“. Zdá se proto rozumné přihlídnout při výkladu českého práva k zahraničním řešením, kde je trendem pravidlo, podle kterého je dluh splnitelný, pokud by předčasné plnění nezpůsobilo věřiteli nepřiměřené těžkosti. Předčasné peněžité plnění přitom zpravidla těžkosti nezpůsobí.

³⁸⁶ J. Šilhán (§ 1962) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1023–1024, marg. č. 18; J. Handlar (§ 1962) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 541.

³⁸⁷ W. Lüchinger (Art. 33) in SCHWENZER, *Commentary*, p. 576, marg. 11.

5. Zvláštní úprava času plnění dluhu v závazcích podnikatele

5.1. Ekonomický exkurz: Obchodní úvěr v kapitálové struktuře obchodní korporace

Dvěma základními způsoby financování činnosti obchodní korporace jsou 1) **ekvitní financování** (*equity financing*) a 2) **dluhové financování** (*debt financing*). Ekvitním financováním je zejména získávání kapitálu výměnou za podíl na korporaci (vlastní zdroje). Dluhovým financováním je naopak získávání kapitálu z cizích zdrojů. V rozvaze na straně pasiv se ekvitní financování promítá jako vlastní kapitál (*equity*), dluhové financování jako závazek (*liability*).

Jen málokterá obchodní korporace má již díky ekvitnímu financování dostatek peněžních prostředků na to, aby průběžně plnila všechny své dluhy, jakmile se stanou splatnými.³⁸⁸ Z ekonomického pohledu by to ani nebylo moudré, neboť, jak to vystihují L. Gullifer a J. Payne, „[č]innost korporace by tím byla příliš omezena a její podnikání by nerostlo. Korporace si potřebuje půjčovat, aby mohla rozšiřovat své podnikání a investovat do kapitálových výdajů, což má vést k budoucím příjmům, a aby mohla dostát aktuálním výdajům, které za účelem dosažení budoucích příjmů musí učinit. [...] [P]otřeba dluhového financování je proto, alespoň zčásti, otázkou cash-flow. Korporace může být v očekávání budoucího zisku (a v mnoha případech jde o více než očekávání: korporace již má peněžitou pohledávku splatnou v budoucnu), ale potřebuje peněžní prostředky předem, aby splnila své bezprostřední dluhy.“³⁸⁹ Protože ekvitní financování je vzhledem ke krátkodobosti výše popsaných potřeb peněžních prostředků nevhodné, volí korporace – přinejmenším pro tyto případy – financování dluhové. Dluhové financování existuje v různých formách (bankovní úvěr, dluhopis, leasing, factoring, forfaiting aj.) a volba konkrétní formy závisí na zejména na velikosti korporace a účelu financování.

Úvěrem rozumí pozitivní právo závazek, kterým se úvěrující zavazuje poskytnout úvěrovanému peněžní prostředky a úvěrovaný se zavazuje je vrátit a zaplatit úroky (§ 2395 OZ). V širším (a ekonomickém) smyslu je však úvěrem i jakákoliv situace, kdy korporace obdrží určité plnění a nemusí za něj zaplatit ihned.³⁹⁰ Jakmile proto korporace např. kupuje zboží se splatností do 30 dnů od jeho obdržení, nastává z ekonomického pohledu totéž, jako by si korporace od prodávajícího půjčila peníze.³⁹¹

³⁸⁸ GULLIFER, L., PAYNE, J. *Corporate Finance Law. Principles and Policy*. Oxford: Hart Publishing, 2011, s. 19.

³⁸⁹ *Ibid.*, p. 19.

³⁹⁰ *Ibid.*, p. 20.

³⁹¹ *Ibid.*, p. 20.

Prodávající tímto poskytuje korporaci tzv. **obchodní úvěr** (*trade credit*),³⁹² jehož splatnost je vyjádřena jako lhůta splatnosti kupní ceny či jiného plnění.³⁹³

Je samozřejmostí, že pokud poskytují úvěr banky, činí tak ve smyslu § 2395 OZ za úrok, který představuje zejména kompenzaci za časovou hodnotu peněz, tj. za „[náklady] příležitosti kapitálu, tedy alternativního výnosu, který by peníze mohly přinést, pokud by nebyly poskytnuty jako úvěr dlužníku.“³⁹⁴ Časová hodnota peněz je vyjádřením pravidla, že „koruna, kterou dostanete už dnes, je vždy více než koruna, kterou dostanete až zítra“.³⁹⁵ Ačkoliv u obchodního úvěru platí toto pravidlo úplně stejně, věřitel takový úrok ne vždy dostane a je-li poskytování obchodního úvěru v daném odvětví zvykem, nemůže si věřitel ani dovolit obchodní úvěr neposkytnout.³⁹⁶ Může se maximálně pokusit své dlužníky motivovat k dřívější platbě tzv. skontem (viz doložky popsané v podkapitole 2.2.4. výše). V každém případě mu však může obchodní úvěr působit problémy, a to jak v případě, že dlužník nakonec dluh zaplatí (dodavateli to může způsobit přechodné problémy s likviditou, v důsledku čehož musí vyhledat financování z cizích zdrojů), tak v případě, že dlužník nezaplatí (na dodavatele taková skutečnost zpravidla dolehne více než třeba na banku u klasického úvěrového financování, neboť dodavatel na rozdíl banky zpravidla nemá silné zajištění a nebude tolik diverzifikován³⁹⁷).

V praxi je financování některých, zejména těch velkých, korporací přímo postaveno na přijímání obchodních úvěrů. U takových korporací není obchodní úvěr většinou smluvní podmínkou, ke které by strany dospěly v rámci vyrovnaného vyjednávání – častěji jde o vynucení obchodního úvěru silnější stranou (dlužníkem). To je jedním z důvodů, proč se o splatnost ceny v obchodních transakcích zajímá pozitivní právo. V následujících podkapitolách bude představena 1) **obecná úprava splatnosti ceny v obchodních transakcích** a 2) **zvláštní úprava splatnosti ceny při prodeji potravin**.

³⁹² Někdy také dodavatelský nebo zbožový úvěr.

³⁹³ RICHTER, *Insolvenční právo*, s. 61–62.

³⁹⁴ RICHTER, *Insolvenční právo*, s. 63.

³⁹⁵ BREALEY, R. A., MYERS, S. C. *Principles of Corporate Finance*. 5th edition (International Edition). New York: McGraw-Hill, 1996, p. 12. Cit. podle RICHTER, *Insolvenční právo*, s. 63.

³⁹⁶ GULLIFER/PAYNE, *Corporate Finance*, p. 21.

³⁹⁷ RICHTER, *Insolvenční právo*, s. 62.

5.2. Obecná úprava splatnosti úplaty v obchodních transakcích

5.2.1. Obecně

Obecnou úpravu splatnosti ceny v obchodních transakcích obsahuje § 1963 až 1966 OZ. Tato ustanovení transponují směrnici o opožděných platbách, jejímž hlavním cílem je bojovat proti opožděným platbám. Je proto namístě ji přiblížit.

Problematicke opožděných plateb se věnoval pracovní dokument útvarů Komise již v roce 1992.³⁹⁸ Na ten navázalo nejdříve jen doporučení Komise,³⁹⁹ později už závazná směrnice o opožděných platbách z roku 2000. Hlavní myšlenkové základy této směrnice ležely právě ve výše popsáných vynucovaných obchodních úvěrech a s tím spojených problémech s likviditou, a to zejména u malých a středních podniků (SMEs – *Small and medium-sized enterprises*).⁴⁰⁰ Malé a střední podniky jsou obecně náchylnější vůči negativním následkům opožděných plateb, neboť:

- 1) nemusí mít tak snadný přístup k dluhovému financování,
- 2) dluhové financování je pro ně dražší než pro velké podniky a
- 3) nemají vždy odpovídající systém řízení pohledávek.⁴⁰¹

Kromě zneužití smluvní svobody v neprospěch věřitele směrnice přinesla i pravidla upravující úrok z prodlení a, byť to z ní neplynulo přímo (k tomu podrobněji dále), pravidla splatnosti ceny při absenci smluvního ujednání. Dnes platná směrnice o opožděných platbách převzala směrnici o opožděných platbách z roku 2000, zpřesnila ji a doplnila o některá nová pravidla.

Směrnice o opožděných platbách se vztahuje na veškeré platby, které jsou úhradou za **obchodní transakce** (čl. 1 odst. 2 směrnice 2011/7/EU), přičemž obchodní transakce jsou „*transakce mezi podniky nebo mezi podniky a orgány veřejné moci, [které vedou] k dodání zboží nebo poskytnutí služeb za úplatu*“ (čl. 2 bod 1 směrnice 2011/7/EU).

³⁹⁸ Commission Staff Working Paper on the problem of the time taken to make payments in commercial transactions. SEC (92) 2214. Brusel: Evropská komise, vydáno 18. 11. 1992.

³⁹⁹ Commission Recommendation of 12 May 1995 on payment periods in commercial transactions. 95/198/EC. Úř. věst. L 127, 10. 6. 1995, s. 19–22. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31995H0198>

⁴⁰⁰ Srov. bod 7 a 19 preambule směrnice 2000/35/ES.

⁴⁰¹ Ex-post evaluation of Late Payment Directive. ENTR/172/PP/2012/FC – LOT 4 [online]. Brusel: Evropská komise, vydáno 3. 12. 2015, [cit. 23. 6. 2019], s. 22. Dostupné na:

Z pohledu osobní působnosti směrnice o opožděných platbách dopadá jak na B2B, tak na B2G vztahy. Vztahy B2G však upravuje, jen je-li orgán veřejné moci dlužníkem úplaty za zboží nebo službu (čl. 4 odst. 1 a 3 směrnice 2011/7/EU).⁴⁰² Český § 1963 odst. 1 OZ naopak pro účely stanovení podpůrné lhůty splatnosti nespecifikuje, že by orgán veřejné moci musel být dlužníkem. Vzhledem k tomu, že směrnice o opožděných platbách vychází z principu tzv. minimální harmonizace (čl. 12 odst. 3 směrnice 2011/7/EU), nic takové úpravě nebrání, byť to nejspíš nebylo záměrem zákonodárce (což plyne i z toho, že § 1963 odst. 2 věta druhá OZ se naopak použije, jen je-li orgán veřejné moci dlužníkem úplaty). Kde naopak dikce občanského zákoníku plnému uplatnění unijního práva brání a je třeba ji výkladem přizpůsobit, je vymezení orgánu veřejné moci. Ustanovení § 1963 OZ používá pojem „veřejnoprávní korporace“, který je však užší než pojem „veřejný zadavatel“, kterýžto pojem vymezují unijní akty týkající se zadávání veřejných zakázek a dovolává se ho směrnice o opožděných platbách při definici orgánu veřejné moci (čl. 2 bod 2 směrnice 2011/7/EU). Protože by existence různých pravidel v jednotlivých členských státech mohla narušit hospodářskou soutěž,⁴⁰³ nečiní směrnice o opožděných platbách rozdíl mezi vnitrostátními a přeshraničními obchodními transakcemi.

Z pohledu věcné působnosti směrnice o opožděných platbách nedefinuje, co rozumí úplatou za zboží nebo službu, kteréžto slovní spojení § 1963 odst. 1 OZ přebírá. V preambuli pouze uvádí, že nemá jít mj. o platby představující náhradu škody (včetně plateb od pojišťoven) nebo úroky ve spojení s jinými platbami (např. platby ze směnek nebo šeků).⁴⁰⁴ Česká komentářová literatura bez dalšího považuje za takovou úplatu kupní cenu.⁴⁰⁵ Takové tvrzení se však zdá být příliš zjednodušujícím. Že je zbožím notebook nebo káva je jasné. Zda je jím i fotbalový stadion (resp. obecně nemovité věci) nebo podíl ve společnosti s ručením omezeným (resp. obecně nehmotné věci) již tak jasné není. P. Čech v této souvislosti poukazuje na změnu překladu v německé verzi směrnice o opožděných platbách, která používá výraz odpovídající českému „zboží“ (*Ware*), zatímco směrnice o opožděných platbách z roku 2000 ještě používala širší výraz odpovídajícímu českému „statek“ (*Güter*), ve světle čehož se kloní k užší věcné působnosti

⁴⁰² Srov. k tomu bod 23 preambule směrnice 2011/7/EU.

⁴⁰³ Bod 5 preambule směrnice 2011/7/EU.

⁴⁰⁴ Bod 8 preambule směrnice 2011/7/EU.

⁴⁰⁵ P. Horák (§ 1963) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1975, marg. č. 4; J. Šilhán (§ 1963) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1026, marg. č. 6; M. Dobeš (§ 1963) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 544–545.

směrnice o opožděných platbách nezahrnující nemovitě a nehmotné věci.⁴⁰⁶ Závaznou odpověď může dát jen Soudní dvůr EU. S komentářovou literaturou lze jinak souhlasit v tom, že „zboží“ a „služby“ jsou výrazy natolik širokými, že se neomezují jen na určité smluvní typy – úplatou ve smyslu směrnice o opožděných platbách tak může být např. i nájemné, skladné nebo odměna příkazníka.⁴⁰⁷

5.2.2. Zákonná úprava splatnosti úplaty

5.2.2.1. Splatnost dluhu nebo právo na úrok z prodlení?

Na rozdíl od znění prvotních legislativních návrhů⁴⁰⁸ neupravuje směrnice o opožděných platbách výslovně splatnost dluhu.⁴⁰⁹ Výslovně směrnice o opožděných platbách upravuje pouze okamžik, od kdy náleží věřiteli úrok z prodlení.⁴¹⁰ Například v Německu proběhla transpozice právě takto⁴¹¹ a německá doktrína tento fakt zdůrazňuje z obavy, aby něco nezměnil na německém konceptu okamžité splatnosti podle § 271 BGB.⁴¹² Ten považuje za přísnější a věřitele lépe chrání, než by byla splatnost ve třicetidenní lhůtě, a proto uvádí, že se třicetidenní lhůta musí týkat opravdu jen možnosti domáhat se úroku z prodlení, nikoliv splatnosti dluhu; opak by byl v rozporu s účelem směrnice o opožděných platbách.⁴¹³ Tato obava je však způsobena jen odlišným konceptem splatnosti, který se prosazuje v německém právu (viz komparativní exkurz v podkapitole 1.3. této práce), a nemusí tak být odůvodněná v jiných právních řádech.

⁴⁰⁶ ČECH, P. Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. *Metodické aktuality*, 2016, č. 1, s. 18–19.

⁴⁰⁷ P. Horák (§ 1963) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1975, marg. č. 4; J. Šilhán (§ 1963) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1026, marg. č. 6; M. Dobeš (§ 1963) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 544–545.

⁴⁰⁸ Návrh směrnice z roku 1998 (Proposal for a European Parliament and Council Directive combating late payment in commercial transactions, 25 March 1998, COM/98/0126 final - COD 98/0099) obsahoval článek 3 nadepsaný „Datum splatnosti, úrok z prodlení a náhrada za vzniklé výdaje“, který měl uložit členským státům, aby zajistily, že „(a) den splatnosti dluhu nenastane později než 21 kalendářních dnů ode dne fakturace, nestanoví-li smlouva nebo obchodní podmínky prodávajícího jinak; (b) není-li vyhotovena faktura nebo nelze-li najisto určit den fakturace nebo předchází-li den fakturace dnu dodávky, vypočítá se den splatnosti ode dne dodávky zboží nebo služeb; [...]“. Srov. též jednoznačné odůvodnění navrhovaného článku 3: „[...] Není-li uzavřena písemná smlouva nebo smlouva či obchodní podmínky mlčí ohledně dne splatnosti dluhu, je třeba mít jasné podpůrné právní pravidlo zákonné lhůty splatnosti. [...]“

⁴⁰⁹ Srov. též rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. 12. 2016, věc C-256/15 *Nemec*, bod 45: „Konkrétně tato směrnice neharmonizuje veškeré aspekty týkající se úroku z prodlení. Tato směrnice totiž v článku 3 upravuje pouze některé z těchto aspektů, a sice právo požadovat v případě opožděné platby úrok z prodlení, datum, k němuž je tento úrok splatný, úrokovou sazbu, právo věřitele žádat náhradu škody týkající se nákladů na vymáhání vynaložených v důsledku opožděné platby, jakož i důsledky používání zjevně zneužívajících smluvních podmínek vůči věřiteli.“

⁴¹⁰ Čl. 3 odst. 3 písm. b) směrnice 2011/7/EU: „[...] členské státy zajistí, že: [...] b) jestliže den ani lhůta splatnosti nejsou ve smlouvě stanoveny, má věřitel nárok na úrok z prodlení po uplynutí jakékoli z těchto lhůt: [...]“

⁴¹¹ Srov. § 286 odst. 3 BGB: „(3) Dlužník peněžitého dluhu se nejpozději dostává do prodlení, pokud nesplní do třiceti dnů po splatnosti a obdržení faktury nebo obdobné výzvy k plnění; [...]“

⁴¹² C. Bittner (§ 271) in LÖWISCH, *J. von Staudingers Kommentar ... Buch 2*, Rn 4.

⁴¹³ *Ibid.*

Jak uvádí E. Lein, směrnice o opožděných platbách na německém konceptu okamžité splatnosti nemusí ničeho změnit, je však obtížné odmítnout závěr, že směrnice o opožděných platbách má vliv na splatnost dluhu, když normuje, že věřitel má mít nárok na úrok z prodlení, pokud neobdržel splatnou (sic) částku včas [čl. 3 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/7/EU], a zároveň váže jeho nárok na úrok z prodlení na uplynutí stanovené třicetidenní lhůty [čl. 3 odst. 3 písm. b) směrnice 2011/7/EU].⁴¹⁴

Český zákonodárce se nejprve držel dikce unijní předlohy (tehdy směrnice o opožděných platbách z roku 2000) a v § 369a ObchZ normoval pouze o vzniku práva na úrok z prodlení. Již tehdy ale doktrína hovořila o „podpurné době splatnosti“,⁴¹⁵ což zákonodárce postavil najisto při transpozici směrnice o opožděných platbách, když přesunul úpravu třicetidenní lhůty z oddílu o prodlení do oddílu o době plnění (§ 340 ObchZ) a podle toho i změnil dikci.⁴¹⁶ Je tomu tak i dnes (§ 1963 odst.1 OZ).

Je však třeba uznat, že to vede důsledkům, které unijní (a zjevně ani český) zákonodárce nezamýšlel: při absenci smluvního ujednání o času plnění je na tom věřitel v režimu transponovaného pravidla o splatnosti (§ 1963 odst.1 OZ) v některých případech hůř, než by byl v režimu obecného § 1958 odst. 2 OZ. Nemůže totiž „zesplatnit“ svou pohledávku dříve, než uplyne třicetidenní lhůta; uvede-li na faktuře doručené spolu se zbožím např. čtrnáctidenní lhůtu splatnosti, bude to bez právního významu. Naopak v obecném režimu § 1958 odst. 2 OZ, by mohl vyzvat dlužníka k plnění ihned (a třeba rovněž fakturou) a splatnost dluhu by nastala mnohem dříve (lhůta „bez zbytečného odkladu“ by vzhledem k peněžité povaze pohledávky byla jen několik málo dnů). Pokud tak § 1963 odst. 1 OZ uvádí na rozdíl od § 1958 odst. 2 OZ, že se cena stává splatnou „aniž je zapotřebí výzvy k placení“, je to v tomto směru jen zdánlivá výhoda pro věřitele, protože součástí skutkové podstaty v § 1963 odst. 1 OZ, která rozbíhá třicetidenní lhůtu, je právě doručení výzvy k plnění, která by v režimu § 1958 odst. 2 OZ rozeběhla kratší (pro věřitele výhodnější) lhůtu. Komentářová literatura sice řadí § 1963 odst. 1 OZ do režimu § 1958 odst. 1 OZ,⁴¹⁷ jak je však vidět, v jistém smyslu se podobá spíše režimu § 1958 odst. 2 OZ s delší zákonnou lhůtou k plnění.

Kde naopak nelze pochybovat o plném uplatnění § 1958 odst. 1 OZ je případ, kdy věřitel doručí fakturu před dodávkou. Pak se podle § 1963 odst.1 OZ rozeběhá lhůta

⁴¹⁴ LEIN, *Die Verzögerung*, S. 191–193.

⁴¹⁵ Z. Kovařík (§ 369a) in POKORNÁ/KOVAŘÍK/ČÁP, *Obchodní zákoník*, s. 1458, marg. č. 3.

⁴¹⁶ ČECH, P. Prodlení dlužníka jinak (a zčásti na chvilku). *Právní rádce*, 2013, roč. 21, č. 9, s. 27.

⁴¹⁷ P. Horák (§ 1963) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1975, marg. č. 8; J. Šilhán (§ 1963) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1027, marg. č. 15; M. Dobeš (§ 1963) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 545.

k plnění již dodáním zboží nebo služby. Tato situace se již režimu § 1958 odst. 2 OZ nepodobá, neboť pro tento režim je typické, že výzvu lze učinit, pouze pokud již věřiteli vzniklo právo dlužníka vyzvat, což před dodáním zboží nebo služby zpravidla nebude (k tomu viz podkapitulu 3.1.3.2. této práce).

5.2.2.2. Lhůta splatnosti dluhu

Lhůta splatnosti je podle čl. 3 odst. 3 písm. b) bodů i) až iv) směrnice 2011/7/EU **třicet kalendářních dnů**. O počátku běhu této lhůty splatnosti existují pochybnosti, a to jak v rovině výkladu směrnice 2011/7/EU, tak českého § 1963 odst. 1 OZ. V každém případě bude vhodnější nejprve představit úpravu splatnosti podle směrnice o opožděných platbách a § 1963 odst. 1 OZ se následně pokusit interpretovat v jejím světle (eurokonformní výklad).⁴¹⁸

Rozebrat je třeba čtyři situace:

- 1) **Došlo k dodávce, následně byla doručena faktura a je jisté, ve který den byla doručena.**
- 2) **Byla doručena faktura a následně došlo k dodávce.**
- 3) **Došlo k dodávce, následně byla doručena faktura, ale není jisté, ve který den byla doručena.**
- 4) **Došlo k dodávce, faktura nebyla nikdy doručena.**

Ad 1): Použije se čl. 3 odst. 3 písm. b) bod i) směrnice 2011/7/EU a lhůta se rozebíhá v den následující po dni obdržení faktury.

Ad 2): Použije se čl. 3 odst. 3 písm. b) bod iii) směrnice 2011/7/EU a lhůta se rozebíhá v den následující po dni dodávky. Díkce čl. 3 odst. 3 písm. b) směrnice 2011/7/EU je matoucí v užití slov „*po uplynutí jakékoli z těchto lhůt*“ („*upon the expiry of any of the following time limits*“), neboť značí, že každá lhůta z následujících bodů i) až iv) plyne samostatně a nezávisle, přičemž se vždy použije ta, která uplyne jako první. Při doslovném výkladu by to však znamenalo, že lhůta v bodu iii) je obsolentní, protože lhůta v bodu i) vždy uplyne dřív. Nelze proto dospět k jinému výkladu, než že mezi lhůtou podle bodu i) a iii) je vztah speciality. Ratiem bodu iii) proto je zamezit tomu, aby si doručením faktury před dodávkou dodavatel (věřitel) *de facto* vynutil platbu

⁴¹⁸ Níže je tato problematika rozebrána podle čl. 3 směrnice 2011/7/EU, který se týká transakcí mezi podniky. Totéž však platí i o transakcích mezi podniky a orgány veřejné moci, neboť čl. 4 směrnice 2011/7/EU se od čl. 3 směrnice 2011/7/EU neliší, pokud jde o počátek běhu třicetidenní lhůty.

předem.⁴¹⁹ Tomu by měl bránit i čl. 3 odst. 1 písm. a) směrnice 2011/7/EU, který podmiňuje nárok na úrok z prodlení tím, že věřitel splnil své smluvní a zákonné povinnosti. Nerozhodné se zdá být, zda je znám i přesný den doručení faktury, nebo pouze to, že byla faktura doručena před dodávkou. Obě situace by podle bodu ii) i iii) vedly ke stejnému výsledku.

Ad 3): Použije se čl. 3 odst. 3 písm. b) bod ii) směrnice 2011/7/EU a lhůta se rozebíhá v den následující po dni dodávky. Zvláštností čl. 3 odst. 3 písm. b) bod ii) směrnice 2011/7/EU je, že případná nejistota dne doručení faktury je ve prospěch věřitele: lhůta se totiž v takovém případě rozebíhá již ode dne dodávky. Doslovný výklad může podle některých autorů vést k nevhodným řešením,⁴²⁰ a proto teleologickou redukcí dovozují, že den dodávky spustí třicetidenní lhůtu, jen pokud se dlužníkovi nepodaří prokázat, že obdržel fakturu až po dodávce.⁴²¹

Ad 4): Ještě návrh směrnice z roku 1998 o takové situaci výslovně normoval, že lhůta začne běžet již ode dne dodávky.⁴²² V dalších fázích legislativního procesu však tato norma vypadla. Zbyl jen dnešní čl. 3 odst. 3 písm. b) bod ii) směrnice 2011/7/EU, jehož použití na takovou situaci je sporné. Podle názoru, který se prosazuje v německé právní vědě, se tento článek nepoužije, neboť ten předpokládá, že je nejistý pouze den doručení faktury, nikoliv skutečnost, zda vůbec faktura doručena byla; lhůta se v takovém případě nerozsbíhá a čeká se na doručení výzvy.⁴²³ Podle většiny názorů, které vykládají transponovanou směrnici 2011/7/EU v českém právu, není-li faktura vůbec doručena (nebo její doručení dlužník zamlčuje), začíná lhůta běžet již ode dne dodávky.⁴²⁴ Jde o řešení shodné s původním návrhem směrnice z roku 1998.

Navzdory odlišné dikci vede § 1963 odst. 1 OZ v situacích ad 1) a 2) v principu ke stejnému řešení, jaké předpokládá směrnice o opožděných platbách. Řešení situací ad 3) a 4) nicméně zůstává nejisté: § 1963 odst. 1 OZ totiž explicitně neprovádí čl. 3 odst. 3 písm. b) bod ii) směrnice 2011/7/EU. Vzhledem k tomu, že však se směrnicí

⁴¹⁹ LEIN, *Die Verzögerung*, S. 194.

⁴²⁰ Příklad: K dodávce došlo 1. 12. 2000, věřitel může prokázat, že dlužník obdržel fakturu, ale je nejisté, zda se tak stalo 13. 3. 2001, nebo 14. 3. 2001. Doslovný výklad by vedl k tomu, že dlužník je v prodlení již od 1. 12. 2000. Příklad převzat z LEIN, *Die Verzögerung*, S. 193–194.

⁴²¹ LEIN, *Die Verzögerung*, S. 193–194.

⁴²² Viz výše v pozn. pod čarou č. 408.

⁴²³ W. Ernst (§ 286) in KRÜGER, *Münchener Kommentar*, Rn 96. Shodně též ČECH, *Promlčení pohledávky*, s. 40 a M. Schauer and M. Gruber (Art. 3 Dir. 2011/7/EU) in MANKOWSKI, *Commercial Law*, p. 1332, marg. 45–46.

⁴²⁴ J. Šilhán (§ 1963) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1027–1029, marg. č. 19; M. Dobeš (§ 1963) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 547 nebo M. Tomsa in ČERNÁ/ŠTENGLOVÁ/PELIKÁNOVÁ/DĚDIČ, *Obchodní právo*, s. 481.

2011/7/EU není ani ve výslovném rozporu, lze jej patrně vyložit eurokonformním způsobem.⁴²⁵ Je-li však za současného stavu nejednoznačný i výklad samotné směrnice o opožděných platbách, nezbyvá než počkat na výklad Soudního dvora EU. Nutno však dodat, že v případě, že věřitel doručuje prostřednictvím provozovatele poštovních služeb a ví se, že faktura dlužníkovi došla, pak se v případě nejistoty ohledně přesného data doručení použije vyvratitelná domněnka v § 573 OZ. V těchto případech tak situace, ve které je jisté „že“, ale nejisté „kdy“ faktura došla, nemůže podle českého práva vůbec nastat.

Zvláštní případ je tzv. **kontrolní přejímka**.⁴²⁶ Je-li ujednána nebo stanovena zákonem, začíná třicetidenní lhůta běžet ode dne jejího dokončení.⁴²⁷ To však podle čl. 3 odst. 3 písm. b) bod iv) směrnice 2011/7/EU jen v případě, že „*dlužník obdrží fakturu [...] dříve nebo v den, kdy probíhá přejímka nebo prohlídka*“. Tento předpoklad není v § 1963 odst. 1 OZ větě druhé obsažen, a je tak třeba ho dovodil výkladem. Aby kontrolní přejímka nesloužila k nedůvodnému prodlužování lhůty splatnosti,⁴²⁸ omezuje směrnice o opožděných platbách pro B2B i B2G vztahy maximální dobu trvání kontrolní přejímky požadavkem, aby pokud má být tato doba delší než 30 dnů ode dne dodávky, nebylo takové ujednání hrubě nespravedlivé vůči věřiteli (k „hrubé nespravedlivosti“ viz následující podkapitola této práce).⁴²⁹ Transpozice do občanského zákoníku proběhla i zde neřádně, když hypotéza § 1965 OZ uvádí jen B2B vztahy. Další nepřesností je, že z § 1965 OZ neplyne výhrada výslovnosti ujednání o delší než třicetidenní kontrolní přejímce.⁴³⁰ I v těchto případech bude nutné použít eurokonformní výklad.

Se splatností úzce souvisí otázka **okamžiku splnění dluhu**. Podle § 1957 odst. 1 OZ je při bezhotovostní platbě dluh splněn připsáním peněžní částky na účet poskytovatele platebních služeb věřitele. Pro všechny transakce v působnosti směrnice o opožděných platbách je však namístež za okamžik splnění dluhu považovat až okamžik

⁴²⁵ Podrobněji k podmínkám nepřímého účinku práva Evropské unie viz BOBEK, M. BŘÍZA, P., KOMÁREK, J. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 145 an.

⁴²⁶ Jejím prostřednictvím se zjišťuje, zda bylo zboží nebo služby dodány v souladu se smlouvou [čl. 3 odst. 3 písm. b) bod iv) směrnice 2011/7/EU]. J. Šilhán (§ 1963) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1028–1029, marg. č. 19 uvádí jako příklady „*sjednané přejímací kontroly jakosti a kompletnosti, ověření splnění technických norem, odborné prohlídky a testy funkčnosti, zkoušky, statistické přejímky (při dodávkách velkých množství výrobků nebo při dodávkách výrobků, u nichž prověřování jakosti vede ke zničení výrobků, k poškození originálního obalu apod.)*“.

⁴²⁷ Takto interpretuje většina autorů nejednoznačný čl. 3 odst. 3 písm. b) bod iv) směrnice 2011/7/EU. Viz M. Schauer and M. Gruber (Art. 3 Dir. 2011/7/EU) in MANKOWSKI, *Commercial Law*, p. 1328, marg. 29; J. Šilhán (§ 1963) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1028, marg. č. 19; M. Dobeš (§ 1963) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 547.

⁴²⁸ Srov. bod 26 preambule směrnice 2011/7/EU.

⁴²⁹ Čl. 3 odst. 4 a čl. 4 odst. 5 směrnice 2011/7/EU.

⁴³⁰ Srov. Čl. 3 odst. 4 a čl. 4 odst. 5 směrnice 2011/7/EU.

připsání částky přímo na účet věřitele. Takto totiž vyložil Soudní dvůr EU čl. 3 odst. 1 písm. c) bod ii) směrnice 2000/35/ES [dnes čl. 3 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/7/EU], podle kterého měl věřitel právo na úrok z prodlení, pokud „*neobdržel splatnou částku včas*“.⁴³¹

5.2.3. Omezení smluvní svobody

Kromě podpůrných lhůt splatnosti stanoví směrnice o opožděných platbách také kogentní limity smluvní svobody, pokud jde o ujednání o splatnost úplaty v obchodních transakcích. Ani zde neproběhla transpozice do českého práva zcela přesně, proto opět vyjdu primárně z unijní předlohy. V ní se omezení liší podle toho, zda jde o **B2B** (čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/7/EU) nebo **B2G vztahy** (čl. 4 odst. 6 směrnice 2011/7/EU). Vše lze shrnout do následující tabulky:

Tabulka 2 – Shrnutí omezení smluvní svobody

	< 30 dnů	31 až 60 dnů	> 60 dnů
B2B	bez omezení	bez omezení	výslovné ujednání + není to hrubě nespravedlivé
B2G	bez omezení	výslovné ujednání + je to objektivně odůvodněno zvláštní povahou nebo rysy smlouvy	zákaz

Zdroj: vlastní tvorba

Úprava **B2G vztahů** je omezena na případy, kdy je dlužníkem úplaty orgán veřejné moci.⁴³² Omezená lhůta splatnosti se počítá od okamžiku, od kterého by se počítala subsidiární lhůta splatnosti. Lhůta splatnosti přesahující 60 dnů je zcela zakázána. Pro odchýlení se od subsidiární lhůty splatnosti v neprospěch věřitele (tj. její prodloužení na 31 až 60 dnů) je třeba výslovného ujednání a musí to být **objektivně odůvodněno**

⁴³¹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 3. 4. 2008, věc C-306/06 *01051 Telecom*, bod 23–32.

⁴³² Důvodem přísnosti vůči orgánům veřejné moci je mj. to, že mají výhodu jistějších, předvídatelnějších a trvalejších příjmů a mohou získat financování za atraktivnějších podmínek než podniky (bod 23 preambule směrnice 2011/7/EU).

zvláštní povahou nebo rysy smlouvy.⁴³³ Tato podmínka se nejspíš bude vykládat přísněji (vůči dlužníkovi) než „hrubá nespravedlnost“ v B2B vztazích.⁴³⁴

Úprava **B2B vztahů** je jednodušší. Je stanoven pouze limit šedesátidenní lhůty splatnosti, nad který se však i tak může jít, je-li to výslovně ujednáno a není-li to vůči věřiteli **hrubě nespravedlivé**. Není zde – na rozdíl od úpravy B2G vztahů – výslovně uvedeno, od kterého okamžiku se tato šedesátidenní lhůta počítá. Výkladem však lze dospět k tomu, že jde o okamžik, od kterého by se počítala subsidiární lhůta splatnosti podle čl. 3 odst. 3 písm. b) směrnice 2011/7/EU.⁴³⁵

Občanský zákoník promítá výše uvedené do § 1963 odst. 2 OZ. Eurokonformním výkladem je třeba dospět k určení okamžiků, od kterých se počítají lhůty splatnosti (viz výše). Stejně tak je třeba dovodit požadavek výslovnosti ujednání (viz výše), který do § 1963 odst. 2 OZ nebyl promítnut.

Následkem hrubé nespravedlnosti ujednání má být nevymahatelnost nebo nárok na náhradu škody (čl. 7 odst. 1 směrnice 2011/7/EU). Podle § 1964 OZ je jím neúčinnost, které se může dovolat smluvní strana (odstavec 1) nebo právnická osoba založená k ochraně zájmů malých a středních podnikatelů, jde-li o ujednání v obchodních podmínkách (odstavec 2), a prohlašuje ji soud (odstavec 3). Kritéria, ke kterým soud přihlíží při posuzování hrubé nespravedlnosti je třeba hledat v čl. 7 odst. 1 alinea 2 směrnice 2011/7/EU, který nebyl transponován. Prohlášením neúčinnosti se otázka splatnosti dostává do výchozího režimu v § 1963 odst. 1 OZ.

Směrnice o opožděných platbách, a po jejím vzoru i § 1966 OZ, výslovně vyjímá ze svého dosahu **splátkové kalendáře** (čl. 5 směrnice 2011/7/EU), a to v tom smyslu, že nezakazuje, aby dlužník platil cenu ve splátkách, nicméně na případné prodloužení s jednotlivými splátkami se už směrnice o opožděných platbách vztahuje.⁴³⁶ Někteří autoři

⁴³³ Česká verze čl. 4 odst. 6 směrnice 2011/7/EU je pochybná, když uvádí: „6. Členské státy zajistí, že lhůta splatnosti stanovená ve smlouvě nepřekročí lhůty stanovené v odstavci 3, pokud nejsou ve smlouvě výslovně dohodnuty jiné podmínky a za předpokladu, že to **není** objektivně odůvodněno zvláštní povahou nebo rysy smlouvy, a že v žádném případě nepřekročí 60 kalendářních dnů.“ [zvýraznil TK]. Jak spolehlivě plyne z jiných jazykových verzí, lhůtu splatnosti samozřejmě lze překročit jen za předpokladu, že to **je** objektivně odůvodněno zvláštní povahou nebo rysy smlouvy. Česká verze by sice mohla být smysluplně vyložena při navázání věty za slovy „a za předpokladu“ již k začátku celého souvětí (a nikoliv k předchozí větě začínající slovy „pokud nejsou“), šlo by však o výklad nepřirozený a zejména nekonzistentní s překladem obdobného čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/7/EU.

⁴³⁴ M. Dobeš (§ 1964) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 548; M. Schauer and M. Gruber (Art. 4 Dir. 2011/7/EU) in MANKOWSKI, *Commercial Law*, p. 1337, marg. 10.

⁴³⁵ Shodně M. Schauer and M. Gruber (Art. 3 Dir. 2011/7/EU) in MANKOWSKI, *Commercial Law*, p. 1329, marg. 32.

⁴³⁶ Srov. bod 22 preambule směrnice 2011/7/EU: „(22) Tato směrnice by neměla bránit splátkovým platbám. Každá splátka by však měla být placena za dohodnutých podmínek a měla by se na ni vztahovat pravidla pro opožděné platby stanovená touto směrnicí.“

kritizují tuto paušální výlukou, neboť podle nich vytváří neodůvodněný rozdíl mezi dvěma formami odložených plateb – dlouhé lhůty splatnosti ceny (regulované) a rozložení platby ceny do splátek (neregulované).⁴³⁷ Česká odborná literatura každopádně tuto funkční podobnost reflektuje a správně uzavírá, že § 1966 OZ nesmí sloužit k obcházení zákonných limitů splatnosti.⁴³⁸

Další možností, jak mohou být pravidla o maximálních lhůtách splatnosti obejitá, jsou ujednání o tom, kdy nejdříve může věřitel doručit fakturu nebo kolikátý den od dodání zboží se má faktura za doručenou. Směrnice o opožděných platbách zakazuje, aby bylo datum obdržení faktury předmětem smluvního ujednání, avšak jen pro B2G vztahy.⁴³⁹ Výkladem se nicméně stejný zákaz dovozuje i pro B2B vztahy, protože taková ujednání by byla v rozporu se smyslem a účelem směrnice o opožděných platbách a fakticky by vedla ke zbytečnosti pravidla omezujícího lhůty splatnosti.⁴⁴⁰ Ve stejném duchu je třeba vykládat § 1963 odst. 2 OZ.

5.2.4. Novelizace § 1963 an. OZ

Z výše uvedeného je zřejmé, že transpozice směrnice o opožděných platbách do občanského zákoníku byla extrémně nepovedená. Nešlo přitom jen o pravidla o splatnosti úplaty. Zákonodárce například zcela opomněl do občanského zákoníku zakotvit jednu z hlavních novinek, kterou směrnice o opožděných platbách přinesla: paušální náhradu nákladů spojených s uplatněním pohledávky. S náhradou počítá pouze nařízení vlády,⁴⁴¹ tedy podzákonný právní předpis, který s ohledem na ústavní mantinely (čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), nemůže jednotlivci primární povinnost uložit. Přinejmenším v B2B vztazích tak dnes věřitel nemá, jak se na svém dlužníku paušální náhrady domoci.⁴⁴² V reakci na tyto nedostatky se ke dni uzavření rukopisu této práce nachází v legislativním procesu novela příslušných ustanovení občanského

⁴³⁷ M. Schauer and M. Gruber (Art. 5 Dir. 2011/7/EU) in MANKOWSKI, *Commercial Law*, p. 1339–1340, marg. 3.

⁴³⁸ P. Horák (§ 1966) in PETROV/VÝTISK/BERAN, *Občanský zákoník*, s. 1979, marg. č. 1; J. Šilhán (§ 1966) in HULMÁK, *Občanský zákoník V.*, s. 1036, marg. č. 1; M. Dobeš (§ 1963) in PRAŽÁK/FIALA/HANDLAR, *Závazky*, s. 546; BEJČEK, J. *Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 353.

⁴³⁹ Čl. 4 odst. 3 písm. b) směrnice 2011/7/EU.

⁴⁴⁰ M. Schauer and M. Gruber (Art. 3 Dir. 2011/7/EU) in MANKOWSKI, *Commercial Law*, p. 1332, marg. 47.

⁴⁴¹ Ustanovení § 3 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích.

⁴⁴² Shodně ČECH, *Změna závazku*, s. 34–35. Opačně ŠILHÁN, *Právní následky*, s. 387–388, který právo věřitele na paušální náhradu dovozuje z § 513 OZ.

zákoníku.⁴⁴³ Tato novela poměrně precizně uvádí občanský zákoník se směrnicí o opožděných platbách do souladu.⁴⁴⁴

5.3. Zvláštní úprava splatnosti ceny při prodeji potravin

Se vstupem nadnárodních maloobchodních společností do České republiky v 90. letech minulého století se stala aktuální problematika nevyváženosti dodavatelsko-odběratelských vztahů v rámci potravinářského sektoru.⁴⁴⁵ Tato nevyváženost se projevovala mj. pozdním placením ceny za dodané zboží nebo poplatky za nechtěné marketingové služby, za zařazení výrobků do prodeje (tzv. *listing fees*) či za umístění zboží v regále.⁴⁴⁶ Protože tyto smluvní praktiky nebyly většinou výsledkem rovného vyjednávání mezi dodavatelem a odběratelem potravin, byl v roce 2009 přijat zákon o významné tržní síle, který zneužití významné tržní síly ze strany odběratelů zakázal, podrobněji upravil a svěřil dozor v této oblasti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. V této podkapitole se zaměřím jen na regulaci splatnosti ceny při prodeji potravin.

V § 3a ZVTS jsou na smlouvy mezi odběratelem s významnou tržní silou a dodavatelem kladeny zvýšené nároky. Kromě toho, že musí mít smlouva povinně písemnou formu, je jednou z jejích povinných náležitostí ujednání o splatnosti kupní ceny. Lhůta splatnosti přitom nesmí být delší než třicet dnů od doručení faktury. Tím je ještě zpřísněn limit jinak plynoucí pro obchodní transakce z § 1963 odst. 2 OZ.

Ujednáním nebo uplatňováním delší splatnosti kupní ceny zneužívá odběratel významnou tržní sílu [§ 4 odst. 2 písm. f) ZVTS], což je přestupkem, za který může Úřad

⁴⁴³ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, čj. OVA 311/19, čj. předkladatele MSP-583/2018-LO-SP. Dostupný na: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNB7NGQS1H>

⁴⁴⁴ Navrhované znění § 1963 OZ zní:

„(1) Je-li obsahem vzájemného závazku podnikatelů povinnost dodat zboží nebo poskytnout službu za úplatu, je cena splatná do třiceti dnů

a) ode dne, kdy byla dlužníku doručena faktura nebo jiná výzva podobné povahy,

b) ode dne doručení zboží nebo poskytnutí služby, není-li možné určit den doručení faktury nebo jiné výzvy podobné povahy, nebo byla-li dlužníku doručena faktura nebo jiná výzva podobné povahy dříve než zboží nebo služba,

c) ode dne převzetí nebo ověření, zda bylo řádně splněno, má-li být podle zákona nebo smlouvy provedeno, byla-li dlužníku doručena faktura nebo jiná výzva podobné povahy před takovým převzetím nebo ověřením.

(2) Doba splatnosti může překročit šedesát dnů jen tehdy, je-li to výslovně ujednáno a není-li to vůči věřiteli hrubě nespravedlivé.

(3) Ustanovení odstavce 1 se použije také na závazek mezi podnikatelem a veřejným zadavatelem ve smyslu zákona o zadávání veřejných zakázek, je-li obsahem závazku povinnost dodat zboží nebo poskytnout službu veřejnému zadavateli. Smluvní strany se od určení času plnění podle odstavce 1 mohou odchýlit v neprospěch věřitele pouze výslovným ujednáním, pokud to odůvodňuje povaha závazku a doba splatnosti nepřekročí šedesát dnů.“

⁴⁴⁵ Významná tržní síla [online]. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže [cit. 26. 6. 2019]. Dostupné na:

⁴⁴⁶ Ibid.

pro ochranu hospodářské soutěže uložit pokutu [§ 8 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 8 odst. 3 ZVTS]. To je veřejnoprávní sankce. Soukromoprávní sankce za porušení zákazu ujednání delší lhůty splatnosti je nejasná. Podle jednoho názoru nemají přísnější limity v zákoně o významné tržní síle vliv na platnost a účinnost ujednání o splatnosti v soukromém právu; i ujednání o splatnosti delší než třicet dnů od doručení faktury tak může být platné, dodrželi soukromoprávní limity plynoucí z § 1963 odst. 2 OZ.⁴⁴⁷ Podle jiného názoru není takový kategorický závěr namístě a vliv porušení zákona o významné tržní síle na platnost ujednání o splatnosti je vždy třeba posoudit podle okolností případu.⁴⁴⁸ Relevantní judikatura doposud chybí.

5.4. Shrnutí

Otázka času plnění dluhů (zejména těch peněžitých) má v závazcích s účastí podnikatele zvláštní význam ležící v teorii korporátního financování. Za účelem rozšiřování podnikání a provádění investic musí korporace zpravidla získat peníze z cizích zdrojů (dluhové financování), což se může stát v různých formách. Jednou z těchto forem je i tzv. obchodní úvěr, který vzniká, jakmile korporace obdrží určité plnění a nemusí za něj zaplatit ihned. Na rozdíl od klasického bankovního úvěru nemusí být obchodní úvěr nezbytně úročen, ani být zajištěn. Nemusí být ani výsledkem ekonomicky svobodného rozhodnutí dodavatele jej poskytnout. Protože vynucování obchodních úvěrů silnými odběrateli v praxi negativně dopadá zejména na malé a střední podniky (SMEs), začala se již v 90. letech minulého století věnovat této problematice Komise, jejíž snaha vedla k přijetí směrnice o opožděných platbách z roku 2000, později nahrazené směrnicí 2011/7/EU. Pravidla touto směrnicí transponovaná tvoří obecnou úpravu splatnosti úplaty v obchodních transakcích.

Směrnice o opožděných platbách výslovně neupravuje splatnost dluhu, ale jen okamžik, od kdy náleží věřiteli úrok z prodlení. Výkladem však nelze než dospět k tomu, že nepřímou upravuje i splatnost dluhu, a proto jsou příslušná pravidla do občanského zákoníku transponována jako lhůty splatnosti. Klíčovým pravidlem je, že i bez výzvy k plnění se úplata v obchodní transakci stává splatnou uplynutím třicetidenní lhůty od doručení faktury. Pokud je však faktura doručena dříve než zboží nebo služba, pak se lhůta počítá až od doručení zboží nebo služby. Potud je výklad

⁴⁴⁷ BEJČEK, *Smluvní svoboda*, s. 350 a 353.

⁴⁴⁸ J. Kindl a M. Koudelka (§ 3a) in KINDL, J., KOUDELKA, M. *Zákon o významné tržní síle. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 56–57, marg. č. 30.

směrnice o opožděných platbách i § 1963 odst. 1 OZ jasný. Směrnice o opožděných platbách však obsahuje i pravidlo o běhu lhůty od doručení zboží nebo služby, pokud není den obdržení faktury jistý. Význam tohoto pravidla zůstává nejasný, občanský zákoník jej navíc vůbec netransponoval.

Kromě defaultních lhůt splatnosti stanoví směrnice i kogentní limity pro sjednávání lhůt splatnosti. Delší než šedesátidenní lhůtu splatnosti si lze v B2B vztazích ujednat, jen je-li to výslovné a není-li to vůči věřitel hrubě nespravedlivé. V B2G vztazích je delší než šedesátidenní lhůta zakázána a pro odchýlení se od defaultní třicetidenní lhůty je třeba výslovného ujednání a musí to být objektivně odůvodněno zvláštní povahou nebo rysy smlouvy.

Transpozice směrnice o opožděných platbách do občanského zákoníku byla nepovedená. V příslušných podkapitolách bylo poukázáno na hned několik nedostatků oproti unijnímu vzoru. Převážnou část z nich by měla napravit novela občanského zákoníku, která se připravuje (červen 2019).

V kapitole byla představena také ještě přísnější pravidla pro lhůty splatnosti, a to při prodeji potravin. Ta plynou ze zákona o významné tržní síle, podle kterého nesmí být lhůta splatnosti delší než třicet dnů od doručení faktury.

Závěr

Cílem této práce bylo institut času plnění dluhu, resp. přinejmenším jeho stěžejní ustanovení v § 1958 až 1967 OZ, komplexně popsat, analyzovat a uvést do souvislostí. Téma času plnění dluhu jsem rozdělil v zájmu splnění tohoto cíle do pěti kapitol, které ve svém souhrnu podávají o času plnění dluhu (se zdůrazněním zvláštností závazků podnikatele) relativně komplexní obrázek. Bylo však třeba skutečně zaměřit pozornost převážně na pozitivní úpravu v § 1958 až 1967 OZ, neboť existuje mnoho institutů, které s časem plnění volněji souvisí (pořadí plnění a námitka nesplnění smlouvy, fixní závazky a další) a jejichž komplexní popis a analýza by přesáhly možnosti této práce. V rámci každé kapitoly jsem dospěl k řadě dílčích závěrů.

Hlavní funkcí času plnění dluhu je určit, kdy musí strany plnit nebo být připraveny plnit, popř. přijmout nebo být připraveny přijmout plnění. V ostatním je funkčně spojen s jinými právními instituty, z nichž tím nejdůležitějším je porušení závazku. O porušení závazku jsem proto pojednal podrobněji a navázal na něj komparativním exkurzem týkajícím se nastoupení následků prodlení. Z něj vyplynulo, že pro kontinentální právní řády je typické, že pro nastoupení některých následků porušení závazku nestačí samotný fakt, že dlužník nesplnil splatný dluh, nýbrž je zapotřebí, aby věřitel dlužníka ještě zvláště upomenul (interpeloval). Naopak v common law takové výzvy není zapotřebí. Při neurčeném času plnění se totiž v common law vychází z povinnosti dlužníka dluh splnit „v přiměřeném čase“. Oba systémy se k sobě však přibližují, neboť kontinentální právní systémy umožňují (byť v různé míře) od výzvy upustit, je-li čas plnění dopředu přesně určen. To je projev zásady *dies interpellat pro homine* (den upomíná namísto člověka).

České právo má blíže ke kontinentálním právním řádům, neboť při neurčeném času plnění musí věřitel dlužníka k plnění vyzvat (§ 1958 odst. 2 OZ). Rozdíl oproti některým kontinentálním právním řádům (Německo, Francie) však tkví v tom, že na výzvu není navázána aktivace následků porušení závazku, ale samotné hmotněprávní určení času plnění. Dluh se v návaznosti na výzvu teprve stává splatným (opačně v německém právu, kde se označuje za splatný od počátku).

Z terminologického pohledu jsou klíčové tři pojmy: čas plnění, splnitelnost a splatnost. Čas plnění lze vnímat v užším smyslu (zahrnujícím jen splatnost) i širším smyslu (zahrnujícím splatnost i splnitelnost). Čas plnění nicméně nemá jako pojem přesný normativní význam. Naopak pojem splnitelnosti dluhu, ačkoliv jej pozitivní právo

nepoužívá, je klíčový i z normativního pohledu. Splnitelný je dluh, který dlužník může splnit a věřitel nesmí plnění odmítnout. Není-li dluh splnitelný, nemůže nastat prodlení věřitele. Podobně o splatnosti, jejíž vymezení jinak není v české právní vědě doposud vyjasněno, platí, že není-li dluh splatný, nemůže nastat prodlení dlužníka. Kromě těchto tří pojmů existuje i víceznačný pojem předčasného plnění. Ten lze vnímat jak z pohledu splatnosti (práva věřitele požadovat plnění), tak splnitelnosti (práva dlužníka plnit). V práci jsem se věnoval zejména předčasnému plnění z pohledu splnitelnosti a analyzoval jsem zákonnou úpravu, pokud jde o určování, zda je dluh splnitelný.

Pro téma této práce byl významný i čas a jeho působení v právu. Byly představeny jednotlivé modalities určení času plnění a jejich sporný vztah k podmínkám podle § 548 OZ. Konkrétní výkladové otázky se týkaly zejména použití pravidla podle § 607 OZ. V práci jsem dospěl k závěru, že § 607 OZ se na čas plnění dluhu obecně použije, a to jak na lhůty, tak na termíny. Je však třeba šetřit vůli stran, která musí vždy dostat přednost. Za tím účelem jsem navrhl výkladová vodítka.

Jak jsem si vytyčil v úvodu práce, čas plnění dluhu jsem analyzoval zejména z funkčního hlediska. V tomto duchu jsem interpretoval i ústřední zákonné ustanovení: § 1958 OZ. Jeho dva odstavce jsem vyložil ve světle komparativně-historických závěrů učiněných v první kapitole. První odstavec se použije, když je čas plnění určen již při vzniku dluhu takovým způsobem, že může plnit své funkce i bez další aktivity stran směřující ke stanovení či upřesnění času plnění. Jde o případy, kdy se prosadí zásada *dies interpellat pro homine* a dlužník je povinen plnit i bez vyzvání věřitele. Naopak odstavec druhý se použije na dluhy, které z různých důvodů nemají předem určený čas plnění, a je tak třeba jej určit na základě aktivity některé ze stran závazku (kromě § 1958 odst. 2 OZ jde i o případy ponechání času plnění na vůli dlužníka, které řeší § 1960 OZ).

Judikaturu Nejvyššího soudu, podle které dostávalo smluvní ujednání o ponechání času plnění na vůli věřitele dluh do režimu § 340 odst. 1 ObchZ (obdoba dnešního § 1958 odst. 1 OZ), jsem odmítl jako rozpornou s principem bezrozpornosti právního řádu. Vzhledem ke změně dikce § 1958 odst. 1 OZ, která nicméně není normativním obratem, ale spíše zdůrazněním historických kořenů úpravy času plnění, považuji tuto judikaturu nadále za neudržitelnou. Problematiku promlčení, na kterou tato judikatura reagovala, navrhuji v souladu s převažujícími doktrinálními názory řešit změnou koncepce promlčování dluhů splatných na výzvu: promlčuje se jak právo věřitele vyzvat dlužníka k plnění, tak samotné právo na plnění (pohledávka).

V průběhu celé práce jsem poukazoval na zvláštnosti závazků podnikatele, a to jak praktické (nezbytnost přesného plnění v návaznosti na cash-flow, skladové kapacity apod.), tak právní (provozní doba podnikatele podle § 434 OZ, nástroje usnadňující obchodní styk, generální klauzule zákazu zneužití slabší strany v § 433 OZ, aspekty ochrany spotřebitele a další). Stěžejní však byla v tomto směru kapitola pátá. Tu jsem uvedl exkurzem do teorie korporátního financování, jejímž cílem bylo zejména osvětlit z ekonomického pohledu pojem tzv. obchodního úvěru. Ten vzniká, jakmile korporace obdrží určité plnění a nemusí za něj zaplatit ihned. Jakékoliv takové aranžmá vede z ekonomického pohledu k úvěrování odběratele na úkor dodavatele. Zatímco likvidita odběratele je tím posílena, u dodavatele zpravidla vzniká potřeba dodatečného financování z cizích zdrojů (dluhového financování). Protože je obchodní úvěr začasťe vynucen silnějším odběratelem, omezuje právní úprava v tomto směru smluvní svobodu. Kromě obecných korektivů existuje zejména obecná úprava splatnosti úplaty v obchodních transakcích (s původem v unijní směrnici o opožděných platbách) a zvláštní úprava splatnosti ceny při prodeji potravin (vnitrostátního původu).

Směrnice o opožděných platbách neupravuje jen limity smluvní svobody, ale i výchozí určení splatnosti samotné (byť to z ní neplyne výslovně). Klíčovým pravidlem je, že i bez výzvy k plnění se úplata v obchodní transakci stává splatnou uplynutím třicetidenní lhůty od doručení faktury. Pokud je však faktura doručena dříve než zboží nebo služba, pak se lhůta počítá až od doručení zboží nebo služby. Výkladový problém představuje pravidlo o běhu lhůty od doručení zboží nebo služby, pokud není den obdržení faktury jistý. Smysl a účel tohoto pravidla zůstává i na unijní úrovni nejasný.

V práci jsem předestřel i několik podnětů *de lege ferenda*. Zejména způsob řešení situací, ve kterých byl čas plnění ponechán na vůli dlužníka (§ 1960 OZ), je zdoluhavý a procesně neekonomický, když neumožňuje spojit vjedno žalobu na určení času plnění se žalobou na plnění, jak to bylo možné za první republiky a lze to dodnes Rakousku. Zvážit lze i řešení, podle kterého nebude vůbec nezbytná ingerence soudu, jak to navrhuje novela na Slovensku. Za nejednoznačná a legislativně zbytečná považuji ustanovení o tom, v čí prospěch je čas plnění určen (§ 1961 až 1962 OZ). I přes dlouhou legislativní tradici obdobných ustanovení téměř absentuje judikatura k nim a v jejich výkladu tápe i doktrína. Jeví se proto jako vhodnější řešení některých unifikačních dokumentů, které od sebe jednoznačně oddělují otázku určení splnitelnosti dluhu a otázku výběru konkrétního okamžiku splnění v rámci již určené lhůty k plnění. S rozpaky hodnotím také zobecnění výkladových pomůcek platných dříve pro dodání předmětu koupě § 415 ObchZ

(dnes obecně v § 1959 OZ) nebo vypuštění pravidla o splatnosti dluhu prodávajícího u koupě, jehož vypuštění se obzvláště v podnikatelské praxi zdá být nepraktické.

Lze uzavřít, že čas plnění dluhu je v oblasti obchodních závazkových vztahů významným a vysoce praktickým tématem. V poslední době je navíc značně ovlivněn právem Evropské unie. Klíčem ke správnému výkladu pozitivní právní úpravy je zohlednění příslušných komparativních a historických aspektů. I přes relativně komplexní analýzu tohoto tématu v této práci zůstávají některé otázky nevyřešené a mohou být předmětem dalšího bádání.

Seznam zkratek

ABGB rakouský občanský zákoník	<i>Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch</i> , zákon č. 946/1811 ř. z., všeobecný zákoník občanský, v platném znění
BGB německý občanský zákoník	<i>Bürgerliches Gesetzbuch</i> , zákon ze dne 18. srpna 1896, RGBl. S. 195, v platném znění
BW nizozemský občanský zákoník	<i>Burgerlijk Wetboek</i> , zákon ze dne 1. října 1838, v platném znění
CEC Evropský občanský zákoník	<i>Code Européen des Contrats</i>
CESL Společná evropská právní úprava prodeje	Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje [KOM(2011) 635 v konečném znění, 2011/0284 (COD)]
CISG Úmluva o mezinárodní koupi zboží	<i>United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods</i> , sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 160/1991 Sb., o Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží
Code Civil francouzský občanský zákoník	<i>Code Civil</i> , zákon ze dne 21. března 1804, v platném znění
Codice Civile italský občanský zákoník	<i>Codice Civile</i> , královský dekret č. 262 ze dne 16. března 1942, v platném znění
DCFR Návrh společného referenčního rámce	<i>Draft Common Frame of Reference</i>
HospZ hospodářský zákoník	Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, v posledním platném znění
InsZ insolvenční zákon	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech

	jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění
KC polský občanský zákoník	<i>Kodeks cywilny</i> , zákon ze dne 23. dubna 1964, Dz.U. z 1964 r. nr 16, poz. 93, v platném znění
ObchZ obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v posledním platném znění
OR švýcarský zákon o obligacích	<i>Obligationenrecht</i> , zákon ze dne 30. března 1911, SR 220, AS 27 317, v platném znění
OSŘ občanský soudní řád	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
OZ občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění
OZ 1950 občanský zákoník z roku 1950	Zákon č. 141/1950 Sb., Občanský zákoník, ve znění platném do 31. března 1964
OZ 1964 občanský zákoník z roku 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v posledním platném znění
OZO obecný zákoník občanský	Zákon č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský, ve znění ke dni ke dni 1. ledna 1925
PECL Principy evropského smluvního práva	<i>Principles of European Contract Law</i>
směrnice 2000/35/ES směrnice o opožděných platbách z roku 2000	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích, v posledním platném znění
směrnice 2011/7/EU směrnice o opožděných platbách	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích,

směrnice 2011/83/EU směrnice o právech spotřebitelů	v platném znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, v platném znění
směrnice 2019/770 směrnice o digitálním obsahu	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb, v platném znění
Principy UNIDROIT	<i>Principles of International Commercial Contracts</i> , Principy mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT (Mezinárodního ústav pro sjednocení mezinárodního práva soukromého) z roku 2016
vládní návrh OZ z roku 1937	Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1937. IV. volební období. 4. zasedání. Tisk 425.
VZO všeobecný zákoník obchodní	Zákon č. 1/1863 ř. z., jímžto se uvádí zákonník obchodní
ZVTS zákon o významné tržní síle	Zákon č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů, v platném znění
ZSŠ zákon směnečný a šekový	Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, v platném znění
ZMO zákoník mezinárodního obchodu	Zákon č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu, v posledním platném znění

**ZOK | zákon o obchodních
korporacích**

Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních
korporacích, v platném znění

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Monografie (české)

BEJČEK, J. *Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, 516 s. ISBN 978-80-210-8185-7.

BEZOUŠKA, P. a kol. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku. Komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekodifikaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 748 s. ISBN 978-80-7552-091-3.

BOBEK, M. BŘÍZA, P., KOMÁREK, J. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2011, 640 s. ISBN 978-80-7400-377-6.

CSACH, K. Synalagmatické závazky a ich súdne uplatňovanie. In ZOUFALÝ, V. (ed.) *XXVI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Leges, 2018, s. 199–217. ISBN: 978-80-7502-289-9.

ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, 376 s. ISBN 978-80-7273-177-0.

ELIÁŠ, *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek. § 488–880*. Praha: Linde Praha, 2008, 1396 s. ISBN 978-80-7201-687-7.

ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. § 1–487*. Praha: Linde Praha, 2008, 1397–2639 s. ISBN 978-80-7201-687-7.

FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 904 s. ISBN 978-80-7357-395-9.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 2080 s. ISBN 978-80-7400-287-8.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 1344 s. ISBN 978-80-7400-535-0.

HŮRKA, P., BEZOUŠKA, P., ELIÁŠ, K., ROUČKOVÁ, D., SCHMIED, Z. *Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku s podrobným komentářem k 1. 3. 2018*. 4. vydání. Olomouc: ANAG, 2018, 880 s. ISBN 978-80-7554-132-1.

JURČOVÁ, M. a kol. *Jednotný systém nesplnenia a prostriedkov nápravy. Návrh koncepcie a pravidiel (ustanovení) budúcej právnej úpravy*. Praha: Leges, 2019, 224 s. ISBN 978-80-7502-327-8.

KINDL, J., KOUDELKA, M. *Zákon o významné tržní síle. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, 304 s. ISBN 978-80-7400-679-1.

KLEE, L. *Smluvní podmínky FIDIC*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 420 s. ISBN 978-80-7552-161-3.

- KNAPP V. *Splnění závazků a jiné způsoby jejich zániku*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd., 1955, 328 s.
- KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003 (reprint původního vydání z roku 1968), 320 s. ISBN 80-86432-55-6.
- KOVAŘÍK, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 664 s. ISBN 978-80-7400-402-5.
- KOVAŘÍK, Z. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 544 s. ISBN: 978-80-7400-361-5.
- KRČMÁŘ, J. *Právo občanské III. Právo obligační*. IV. doplněné vydání. Praha: nákladem Knihovny Sborníku věd právních a státních, 1947, 1384 s.
- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2872 s. ISBN 978-80-7478-537-5.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- LUBY, Š. *Prevenca a zodpovednosť v občianskom práve*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1958, 661 s.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kol., *Občanský zákoník. Komentář – velký komentář. § 2894–3081. Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů. Svazek IX*. Praha: Leges, 2019, 1728 s. ISBN 978-80-7502-199-1.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník. Komentář – velký komentář. Svazek III. § 419–654*. Praha: Leges, 2014, 1264 s. ISBN 978-80-7502-003-1.
- ONDREJOVÁ, D. *Průvodce uzavíráním smluv*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2017, 480 s. ISBN 978-80-7552-809-4.
- PELIKÁNOVÁ, I. *Hospodářskoprávní skutečnosti*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, 486 s. ISBN 80-7066-154-2.
- PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Obchodní závazkové vztahy. § 261–408*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 1998, 959 s. ISBN 80-7201-047-6.
- PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. § 409–565*. Praha: Linde Praha, 1997, 600 s. ISBN 80-7201-095-6.
- PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, 3120 s. ISBN 978-80-7400-653-1.
- POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 1081–1927 s. ISBN 978-80-7357-491-8.

PRAŽÁK, Z., FIALA, J., HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k I. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* Praha: Leges, 2017, 1696 s. ISBN 978-80-7502-158-8.

RICHTER, T. *Insolvenční právo.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 624 s. ISBN 978-80-7552-444-7.

ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§§ 1090 až 1341.).* Praha: CODEX Bohemia, 1998 (reprint původního vydání z roku 1937), 1011 s.

ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl čtvrtý (§§ 859 až 1089.).* Praha: CODEX Bohemia, 1998 (reprint původního vydání z roku 1936), 866 s.

SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků.* Druhé přepracované vydání. Brno: nákladem československého akademického spolku Právnick, 1933, 327 s.

ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku.* Praha: C. H. Beck, 2015, 560 s. ISBN 978-80-7400-544-2.

ŠTANDERA, J. *Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku. Komentář. § 2586–2635.* Praha: C. H. Beck, 2013, 208 s. ISBN 978-80-7400-519-0.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1144 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník II., § 460-880. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 2471 s. ISBN 978-80-7400-108-6.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1667 s. ISBN 978-80-7478-370-8.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1700 s. ISBN 978-80-7478-638-9.

WEINHOLD, D. *Promlčení a prekluze v soukromém právu.* Praha: C. H. Beck, 2015, 288 s. ISBN 978-80-7400-576-3.

Monografie (zahraniční)

BAMBERGER, H. G., ROTH, H., HAU, W., POSECK, R. et al. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB Band 1: §§ 1-480.* München: C. H. Beck, 2018, 3122 S. ISBN 978-3-406-70301-0. In: Beck-online.de [právní informační systém]. C. H. Beck [cit. 25. 2. 2019].

BASEDOW, J., HOPT, K. J., ZIMMERMANN, R., STIER, A. (eds.). *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law. Volume I*. Oxford: Oxford University Press, 2012, 2024 p. ISBN 9780199578955.

BEALE, H. *Chitty on Contracts*. 32nd edition. Commonwealth: Sweet & Maxwell, 2017, 5080 p. ISBN 9780414050716.

BEALE, H., FAUVARQUE-COSSON, B., RUTGERS, J., VOGENAUER, S. *Cases, Materials and Text on Contract Law*. Third edition. Oxford: Hart Publishing, 2019, 1442 p. ISBN 9781509912575.

BREALEY, R. A., MYERS, S. C. *Principles of Corporate Finance*. 5th edition (International Edition). New York: McGraw-Hill, 1996, 800 p. ISBN 978-0077861629.

BREALEY, R. A., MYERS, S. C., MARCUS, A. J. *Fundamentals of Corporate Finance*. 9th edition. New York: McGraw-Hill Education, 2017, 726 p. ISBN 978-1-259-72261-5.

DULLINGER, S. *Bürgerliches Recht. Band II. Schuldrecht. Allgemeiner Teil*. 4. Auflage. Wien: Springer, 2010, 179 S. ISBN 978-3-211-99450-4.

EMMERICH, V. *Das Recht der Leistungsstörungen*. 6. Auflage. München: C. H. Beck, 2005, 475 S. ISBN 978-3-406-53044-9.

FAGES, B. *Droit des obligations*. 7e édition. Issy-les-Moulineaux: L.G.D.J., 2017, 544 p. ISBN 978-2275042176.

FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. et al. *Großkommentar zum ABGB - Klang Kommentar. §§ 897–916*. 3. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2011, 541 S, ISBN 978-3-7046-5696-4.

GULLIFER, L., PAYNE, J. *Corporate Finance Law. Principles and Policy*. Oxford: Hart Publishing, 2011, 936 s. ISBN 9781849466004.

HABERMANN, N. a kol. *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch I: Allgemeiner Teil §§ 164-240 (Allgemeiner Teil 5)*. Berlin: Sellier - de Gruyter, Neubearbeitung, 2014, 1087 S. ISBN 978-3-8059-1175-7. In: Juris [právní informační systém]. juris GmbH [cit. 28. 11. 2018].

JANSEN, N., ZIMMERMANN, R. (eds.). *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford: Oxford University Press, 2018, 2218 p. ISBN 978-0198790693.

KREN KOSTKIEWICZ, J., WOLF, S., AMSTUTZ, M., FANKHAUSER, R. *OR Kommentar. Schweizerisches Obligationenrecht*. 3. Auflage. Zürich: Orell Füssli Verlag AG, 2016, 2829 S, ISBN 978-3-280-07324-7. In: Swisslex [právní informační systém]. Swisslex - Schweizerische Juristische Datenbank AG [cit. 6. 8. 2018].

KRÖLL, S. MISTELIS, L. A., PERALES VISCASILLAS, M. et al. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods. A Commentary*. Second edition. Oxford: Hart Publishing, 2018, 1360 p. ISBN 978150992361.

KRÜGER, W. et al. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 2. Schuldrecht. Allgemeiner Teil. §§ 241–432.* 8. Auflage. München: C. H. Beck, 2019. In: Beck-online.de [právní informační systém]. C. H. Beck [cit. 24. 6. 2019].

LANDO, O., BEALE, H. (eds.). *Principles on European Contract Law. Parts I and II. Prepared by The Commission on European Contract Law.* Hague: Kluwer Law International, 2000, 610 p. ISBN 978-9041113054.

LEIN, E. *Die Verzögerung der Leistung im europäischen Vertragsrecht.* Tübingen: Mohr Siebeck, 2015, 534 S. ISBN 978-3-16-150711-3.

LOOSCHELDERS, D. *Schuldrecht. Allgemeiner Teil.* 16. Auflage. München: Verlag Franz Vahlen, 2018, 451 S. ISBN 978-3-8006-3906-9.

LÖWISCH, M. et al. *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse: §§ 255-304 (Leistungsstörungenrecht I).* Berlin: Sellier - de Gruyter, 2014, 1143 S. ISBN 978-3-8059-1173-3. In: Juris [právní informační systém]. juris GmbH [cit. 28. 11. 2018].

MANKOWSKI, P. (ed.) *Commercial Law. Article-by-Article Commentary.* Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2019, 1531 p. ISBN 978-3-8487-3315-6.

PEEL, E. *Treitel on The Law of Contract.* Fourteenth edition. London: Sweet & Maxwell, 2015, 1390 p. ISBN 9780414037397.

SÄCKER, F. J. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1. Allgemeiner Teil. §§ 1–240, ProstG, AGG.* 7. Auflage. München: C. H. Beck, 2015, 2886 S. ISBN 978-3-406-72601-9. In: Beck-online.de [právní informační systém]. C. H. Beck [cit. 25. 2. 2019].

SCHWARZE, R. *Das Recht der Leistungsstörungen.* 2. Auflage. Berlin: De Gruyter, 2017, 584 S. ISBN 9783110374797.

SCHWENZER, I. (ed.). *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods.* 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2016, 1728 p. ISBN 9780198723264.

STANNARD, J. *Delay in the Performance of Contractual Obligations.* Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2018, 409 p. ISBN 978-0-19-879232-1.

TREITEL, G. H. *Remedies for Breach of Contract. A Comparative Account.* Oxford: Clarendon Press, 1988, 472 p. ISBN 9780198255000.

VOGENAUER, S., KLEINHEISTERKAMP, J. (eds.). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC).* 1st edition. Oxford: Oxford University Press, 2009, 1319 p. ISBN 978-0199291755.

VON BAR, C., CLIVE, E. (eds.). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Full Edition. Volume I.* Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, 6704 s. ISBN 9780199573752.

ZIMMERMANN, R. *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Cape Town: Juta, 1990, 1312 p. ISBN 9780198764267.

ZIMMERMANN, R. *The New German Law of Obligations: Historical and Comparative Perspectives*. Oxford: Oxford University Press, 2005, 256 p. ISBN 9780199291373.

ZWEIGERT, K., KÖTZ, H. *Introduction to Comparative Law*. Third edition. Oxford: Clarendon Press, 1998, 744 p. ISBN 9780198268598.

Učebnice

BEJČEK, J., ŠILHÁN, J. a kol. *Obchodní smlouvy. Závazky v podnikání*. Praha: C. H. Beck, 2015, 544 s. ISBN 978-80-7400-574-9.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 429 s. ISBN 978-80-7478-326-5.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 736 s. ISBN 978-80-7552-333-4.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 640 s. ISBN 978-80-7478-735-5.

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, 408 s. ISBN 80-7179-031-1.

KNAPP, V. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. Praha: Orbis, 1954, 403 s.

KNAPP, V. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. (Závazkové právo)*. II. vydání. Praha: Orbis, 1955, 376 s.

PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. Obligační právo – komparativní rozbor. 4. díl*. Praha: ASPI, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7357-428-4.

RABAN, P. a kol. *Občanské právo hmotné. Závazkové právo*. Brno: Václav Klemm, 2014, 528 s. ISBN 978-80-87713-11-2.

SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, 352 s. ISBN 978-80-7380-566-1.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: Závazkové právo*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 196 s. ISBN 978-80-7478-937-3.

TINTĚRA, T., PODRAZIL, T., PETR, P. *Základy závazkového práva. 1. díl*. Praha: Leges, 2014, 288 s. ISBN 978-80-7502-124-3.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1.

Odborné články

BÁNYAIOVÁ, A. Diskutované otázky zániku závazků v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 6, s. 21–28. ISSN 1210-6348.

ČECH, P. Čas a jeho počítání, promlčení a prekluze v NOZ. *Metodické aktuality*, 2015, č. 7, s. 4–57. ISSN 1211-4138.

ČECH, P. Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. *Metodické aktuality*, č. 1/2016, s. 4–44. ISSN 1211-4138.

ČECH, P. Prodlení dlužníka jinak (a zčásti na chvíli). *Právní rádce*, 2013, roč. 21, č. 9, s. 26–29. ISSN 1210-4817.

ČECH, P. Promlčení pohledávky v novém občanském právu. *Bulletin Komory daňových poradců*, 2016, č. 3, s. 33–50. ISSN 1211-9946.

ČECH, P. Změna závazku v NOZ. *Metodické aktuality*, 2014, č. 5, s. 4–41. ISSN 1211-4138.

DĚDIČ, J. K právní povaze usnesení valné hromady v rekodifikaci soukromého práva. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 11, č. 3, s. 325–332. ISSN 1803-6554.

HANDLAR, J. K problematice pojmu právní povinnost a k interpretaci § 450 ObchZ. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 23, s. 854–861, ISSN 1210-6410.

HANDLAR, J. Promlčení práv, jejichž splatnost nastává na výzvu věřitele. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 19, s. 681–689. ISSN 1210-6410.

HORÁK, P. Ten dluh Ti zaplatím, až mně zaplatí třetí osoba. *Právní rozhledy*, 2019, roč. 27, č. 3, s. 84 an. ISSN 1210-6410.

KRÁL, T. Smluvní pokuta pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti. *Obchodněprávní revue*, 2018, roč. 10, č. 9 s. 247–252. ISSN 1803-6554.

MASLÁK, M. Začiatok plynutia premlčacej doby v prípade, ak čas splnenia dlhu nie je medzi veriteľom a dlžníkom dohodnutý ani inak určený. *Súkromné právo*, 2015, č. 2, s. 11 an. ISSN. 1339-8652.

PELIKÁNOVÁ, I. Úvaha o některých otázkách promlčení a o výkladu zákonných ustanovení. *Právní zpravodaj*, 2008, roč. 9, č. 12, s. 6–9. ISSN: 1212-8694

PULKRÁBEK, Z. Opravdu je věřitel povinen přijmout plnění? *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 10, s. 361–366. ISSN 1210-6410.

TICHÝ, L. K problematice pohledávek, u nichž doba splatnosti není určena. *Bulletin advokacie*, 1983, červenec–září, s. 153–169. ISSN 1210-6348.

VOJTEK, P. Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR neschválených v roce 2011 do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. *Soudní rozhledy*, 2012, roč. 18, č. 4, s. 121–127. ISSN 1211-4405.

2. Seznam použitých právních předpisů

České právní předpisy

Zákon č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský, ve znění ke dni ke dni 1. ledna 1925

Zákon č. 1/1863 ř. z., jímžto se uvádí zákoník obchodní

Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1937. IV. volební období. 4. zasedání. Tisk 425.

Zákon č. 141/1950 Sb., Občanský zákoník, ve znění platném do 31. března 1964

Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, v platném znění

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

Zákon č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu, v posledním platném znění

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v posledním platném znění

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v posledním platném znění

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, v platném znění

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, v platném znění

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, v platném znění

Zákon č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů, v platném znění

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích, v platném znění

Zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném znění

Mezinárodní smlouvy

Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční dopravě (CMR). Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 11/1975 Sb., o Úmluvě o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR).

Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 160/1991 Sb., o Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží.

Úmluvy OSN o námořní přepravě zboží (Hamburská pravidla). Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 193/1996 Sb., o sjednání Úmluvy Organizace spojených národů o námořní přepravě zboží, 1978.

Budapešťská úmluva o smlouvě o přepravě zboží po vnitrozemských vodních cestách (CMNI). Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 32/2006 Sb. m. s., o sjednání Budapešťské úmluvy o smlouvě o přepravě zboží po vnitrozemských vodních cestách (CMNI).

Jednotné právní předpisy pro smlouvu o mezinárodní železniční přepravě zboží – Přípojek B k Úmluvě o mezinárodní železniční přepravě (COTIF). Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 65/2016 Sb. m. s., kterým se nahrazuje sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 49/2006 Sb. m. s.

Právní předpisy Evropské unie

Směrnice Rady č. 86/653/EHS ze dne 18. prosince 1986 o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců, v platném znění.

Nařízení Rady (ES) č. 2027/97 ze dne 9. října 1997 o odpovědnosti leteckého dopravce v případě nehod, v platném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích, v posledním platném znění.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007 ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě, v platném znění.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 392/2009 ze dne 23. dubna 2009 o odpovědnosti dopravců k cestujícím po moři v případě nehod, v platném znění.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1177/2010 ze dne 24. listopadu 2010 o právech cestujících při cestování po moři a na vnitrozemských vodních cestách a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004, v platném znění.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 181/2011 ze dne 16. února 2011 o právech cestujících v autobusové a autokarové dopravě a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004, v platném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích, v platném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, v platném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb, v platném znění.

Zahraniční právní předpisy

Spojené království Velké Británie a Severního Irska. Zákon o spotřebitelském úvěru z roku 1974 (*Consumer Credit Act 1974*), 1974 c. 39, v platném znění. Dostupný na:

Spojené království Velké Británie a Severního Irska. Zákon o prodeji zboží z roku 1979 (*Sale of Goods Act 1979*), 1979 c. 54, v platném znění. Dostupný na:

Spojené království Velké Británie a Severního Irska. Zákon o dodávce zboží a služeb z roku 1982 (*Supply of Goods and Services Act 1982*), 1982 c. 29, v platném znění. Dostupný na: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1982/29>

Švýcarsko. Zákon ze dne 30. března 1911 (*Obligationenrecht*), SR 220, AS 27 317, v platném znění. Dostupný na: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19110009/201704010000/220.pdf>

Polsko. Zákon ze dne 23. dubna 1964 (*Kodeks cywilny*), Dz.U. z 1964 r. nr 16, poz. 93, v platném znění. Dostupný na: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19640160093>

Itálie. Královský dekret č. 262 ze dne 16. března 1942 (*Codice Civile*), v platném znění. Dostupný na: <https://www.altalex.com/documents/codice-altalex/2015/01/02/codice-civile>

Francie. Zákon ze dne 21. března 1804 (*Code Civil*), v platném znění. Dostupný na: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>

Nizozemsko. Zákon ze dne 1. října 1838 (*Burgerlijk Wetboek*), v platném znění. Dostupný na: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002656/2019-01-29>

Německo. Zákon ze dne 18. srpna 1896 (*Bürgerliches Gesetzbuch*), RGBI. S. 195, v platném znění. Dostupný na: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html>

Rakousko. Zákon č. 946/1811 ř. z., všeobecný zákoník občanský (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*), v platném znění. Dostupný na: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>

3. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. 1 Odon 88/97, publikovaný v časopise Soudní rozhledy, č. 8/1998, s. 182.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1356/96, publikovaný v časopise Právní rozhledy, 1998, roč. 6, č. 5, s. 250.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 8. 2000, sp. zn. 25 Cdo 2169/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 780/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 847/2001, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 36/2003 civ.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 33 Odo 665/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. 33 Odo 105/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1012/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 32 Odo 978/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. 35 Odo 1183/2003, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 26/2005 civ.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2005, sp. zn. 33 Odo 1112/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 748/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 215/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 33 Odo 665/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 33 Odo 871/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 860/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 20 Cdo 3020/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 1293/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 5 Tdo 440/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 12. 2007, sp. zn. 32 Odo 849/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 33 Odo 918/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 959/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2999/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4294/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4179/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2842/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3028/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1642/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1423/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 23 Cdo 5143/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 841/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2417/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 12. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4746/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 5080/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 3. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1008/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3037/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 23 Cdo 932/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 945/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3481/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2637/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2634/2008, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 104/2011 civ.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4666/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4799/2010, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 127/2011 civ.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2590/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3854/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2963/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2782/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2340/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3575/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 11. 2012, sp. zn. 32 Cdo 2689/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 23 Cdo 2327/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3065/2009, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 42/2013 civ.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3176/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2013, sp. zn. 32 Cdo 159/2011, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 54/2013 civ.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3116/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1315/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 32 Cdo 973/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1869/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2389/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 10/2014 civ.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2565/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1343/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4778/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 4134/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3135/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1312/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 25 Cdo 4128/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 2016, sp. zn. 33 Cdo 5407/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2016, sp. zn. 32 Cdo 1362/2016, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 43/2018 civ.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5313/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 3. 2017, sp. zn. 32 Cdo 3244/2016.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 4. 2017, sp. zn. 26 Cdo 3296/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2017, sp. zn. 33 Cdo 4353/2016.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 32 Cdo 4725/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 30 Cdo 2162/2017.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 26 Cdo 4848/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4788/2017.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. 32 Cdo 871/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. 33 Cdo 3806/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 5 Tdo 922/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 11. 2018, sp. zn. 28 Cdo 3168/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4788/2017.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 33 Cdo 2994/2016.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 17. 2. 1918, sp. zn. Rv I 1317/27, Vážný č. 7792.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 22. 2. 1921, sp. zn. Rv II 298/20, Vážný č. 937.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. 10. 1923, sp. zn. Rv II 579/23, Vážný č. 3030.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 17. 1. 1930, sp. zn. Rv I 696/29, Vážný č. 9534.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 30. 10. 1931, sp. zn. Rv II 669/31, Vážný č. 11125.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 25. 4. 1935, sp. zn. Rv I 979/33, Vážný č. 14329.

Rozhodnutí ostatních soudů

Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 15. 10. 1957, sp. zn. 18 Co 589/57, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 76/1958 civ.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky dne 22. 2. 1967, sp. zn. Pls 3/6, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. III/1967 tr.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 31. 3. 1969, sp. zn. 2 Cz 11/69, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 68/1969 civ.

Rozhodnutí pléna Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 25. 11. 1976, sp. zn. Pls 2/76, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 27/1977 civ.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 11. 1981, sp. zn. 3 Cz 99/81, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 28/1984 civ.

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 4. 1982, sp. zn. 6 Tz 13/82, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 31/1983 tr.

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31. 8. 1983, sp. zn. 3 Cz 51/83, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 11/1988 civ.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 9. 1984, sp. zn. 3 Cz 55/84, publikované pod identifikačním číslem JUD10275CZ v ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 24. 6. 2019].

Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 4. 1992, sp. zn. 11 Co 28/92, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 47/1993 civ.

Rozsudek Krajského obchodního soudu v Ostravě ze dne 24. 10. 1994, sp. zn. 12 Cm 287/1993, publikovaný v časopise Soudní rozhledy, 1995, roč. 1, č. 4, s. 88.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 30/1998 Sb.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 10. 1999, sp. zn. 10 Cmo 606/98, publikovaný v časopise Právní praxe v podnikání, 2000, č. 1, s. 19.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 26. 10. 2005, č. j. 2 Afs 81/2004-54, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 3/2006.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 72/06, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 291/2008 Sb.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. I. ÚS 49/08.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 123/2010 Sb.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 23 Co 210/2013, publikované pod identifikačním číslem JUD252577CZ v ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 24. 6. 2019].

Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. 18 C 51/2013, publikovaný pod identifikačním číslem JUD277304CZ v ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 24. 6. 2019].

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 4. 2014, sp. zn. 75 Co 25/2014, publikované pod identifikačním číslem JUD350074CZ v ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 24. 6. 2019].

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 91 Co 10/2017 (nepublikované).

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 643/17.

4. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva návrhu občanského zákoníku z roku 1937, sněmovní tisk č. 844 z volebního období Národního shromáždění ČSR 1935–1938. Dostupná na: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_42.htm

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, sněmovní tisk č. 362-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, s. 692. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>

Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, sněmovní tisk č. 363-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, s. 203. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=363&CT1=0>

Commission Staff Working Paper on the problem of the time taken to make payments in commercial transactions. SEC (92) 2214. Brusel: Evropská komise, vydáno 18. 11. 1992.

Návrh novely slovenského občanského zákoníku z října 2018. Dostupný na <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Aktuality-obcianskeho-zakonnika.aspx>.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, čj. OVA 311/19, čj. předkladatele MSP-583/2018-LO-SP. Dostupný na:

Commission Recommendation of 12 May 1995 on payment periods in commercial transactions. 95/198/EC. Úř. věst. L 127, 10. 6. 1995, s. 19–22. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31995H0198>

Ex-post evaluation of Late Payment Directive. ENTR/172/PP/2012/FC – LOT 4 [online]. Brusel: Evropská komise, vydáno 3. 12. 2015, [cit. 23. 6. 2019], s. 22. Dostupné na: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/400ecc74-9a54-11e5-b3b7-01aa75ed71a1>

Významná tržní síla [online]. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže [cit. 26. 6. 2019].
Dostupné na: <https://www.uohs.cz/cs/vyznamna-trzni-sila.html>

Proposal for a European Parliament and Council Directive combating late payment in commercial transactions, 25 March 1998, final - COD 98/0099.

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje [KOM(2011) 635 v konečném znění, 2011/0284 (COD)].

Čas plnění dluhu (se zaměřením na zvláštnosti závazků podnikatele)

Abstrakt

Práce se zabývá časem plnění dluhu z pohledu soukromého práva, a to se zaměřením na zvláštnosti závazků podnikatele. Cílem práce je toto téma komplexně popsat a analyzovat. Čas plnění dluhu je analyzován především z funkčního hlediska a je zdůrazněna jeho návaznost na další právní instituty. Práce je rozdělena do pěti kapitol, které postupují od obecného ke zvláštnímu. V první kapitole je podán obecný úvod k tématu. Čas plnění dluhu je zasazen do systému závazkového práva a jsou analyzovány jeho funkce. Na to navazuje komparativní exkurz do předpokladů nastoupení následků porušení závazku, ze kterého se dále v práci vychází. Pozornost je dále věnována terminologii (čas plnění, splatnost, splnitelnost) a významu času a jeho podobám v právu. Ve druhé kapitole jsou analyzovány případy, kdy je čas plnění předem určen (§ 1958 odst. 1 OZ) a jsou přiblíženy jednotlivé právní důvody, které mohou čas plnění určit. Třetí kapitola se věnuje případům, kdy čas plnění není předem určen a je buď 1) na vůli věřitele (§ 1958 odst. 2 OZ), anebo 2) na vůli dlužníka (§ 1960 OZ). Druhá a třetí kapitola obsahují stěžejní výklad pozitivního úpravy času plnění dluhu. Ve čtvrté kapitole je analyzována otázka předčasného plnění. Ve všech těchto kapitolách je poukazováno na zvláštnosti závazků podnikatele. Výhradně závazkům podnikatele se pak věnuje poslední, pátá kapitola. Ta začíná ekonomickým exkurzem do problematiky obchodního úvěru z pohledu korporátního financování. Následně je popsána obecná úprava splatnosti úplaty v obchodních transakcích pramenící ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích. Výklad je uzavřen popisem zvláštní úpravy splatnosti ceny při prodeji potravin podle zákona č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů.

Klíčová slova

čas plnění, splatnost, směrnice 2011/7/EU

Time of Performance of an Obligation (Focusing on Entrepreneurs' Obligations)

Abstract

The thesis deals with time of performance of an obligation from the perspective of private law and focuses on entrepreneurs' obligations. The aim of the thesis is to provide a comprehensive description and analysis of the topic. Time of performance is analysed while employing functional approach and its relationship with other legal institutes is emphasized. The thesis is divided into five chapters. It starts with general subjects and ends with the special ones. The first chapter provides a general introduction to the topic. Time of performance is classified within the law of obligations and its functions are analysed. Then there is a comparative excursus, which is made use of later in the thesis, that focuses on prerequisites of remedies for non-performance. The thesis then focuses on terminology (time of performance, maturity, ability to perform) and on the concept of time in the field of law. In the second chapter, cases where time of performance is determined in advance (Section 1958 para. 2 CC) are analysed and particular sources of time of performance are illuminated. The third chapter deals with cases where time of performance is not determined in advance and depends either 1) upon the will of a creditor (Section 1958 para. 1 CC) or 2) upon the will of a debtor (Section 1960 CC). The second and the third chapter contains the main commentary on the statutory rules on time of performance. In the fourth chapter, the issue of early performance is analysed. In all these chapters, peculiarities of entrepreneurs' obligations are pinpointed. The last (fifth) chapter focuses exclusively on entrepreneurs' obligations. It begins with an excursus into economics and the issue of trade credit from the perspective of corporate finance. Then the general regulation of time of payment of remuneration in commercial transactions according to the Directive 2011/7/EU of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on combating late payment in commercial transactions is dealt with. The thesis ends with a description of the special regulation of time of payment of a price for agricultural and food products according to the Act No 395/2009 Coll., on Significant Market Power in the Sale of Agricultural and Food Products and Abuse Thereof.

Key words

Time of Performance, Maturity, Directive 2011/7/EU